

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

**Rozdíl ve vztahu mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského
a magisterského studijního programu**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce:

PhDr. Andrea Hudáčková

Autor práce:

Bc. Marie Altmanová

2010

Abstract

Differences in the relationships between nurse mentors and Bachelor's and Master's degree students

Qualification training for general nurses is currently provided by universities and colleges of higher education. The education is carried out within two environments, equal in their importance: the school (university) and the clinical setting. To ensure the highest possible benefits of practical training for students, the students must not only take an active part in the educational process, but they also must be well guided by their mentor. Therefore, the qualitative part of the research of this work focused on finding the differences in the relationships between nurse mentors and Bachelor's and Master's degree students. Another aim was to identify the factors that influence the relationships between the nurse mentors and the Bachelor's and Master's degree students. The goal of the quantitative part of the research was to compare the relationships of the students of Bachelor's and Master's degree programmes to nurse mentors. The final task of this work was to discover factors that influence the relationships of the Bachelor's and Master's degree students to the nurse mentors.

In order to assess the goals of this work, answers to questions asked in the research and verify the hypotheses, both qualitative and quantitative methods of data gathering were used. Questionnaires were used in the case of quantitative research while the qualitative data collection was carried out through an unstructured/ non-standardized interview. The nursing students were given the questionnaires, and the mentors who supervise these students were interviewed. The Questionnaires were given to the General Nurse full-time students pursuing their Bachelor's or Master's degree in Nursing at the Faculty of Health and Social Studies, University of South Bohemia, and at the Faculty of Health Studies, University of Pardubice. The interviews with mentors were carried out in the Hospital of České Budějovice, a.s., and in the Regional Hospital of Pardubice, a.s.

The preset goals of this work have been achieved. Based on the assessment of the results, the first hypothesis has been disconfirmed, while the other one has been confirmed. Based upon the interviews all research questions were answered. The research has shown that the mentors do not see any differences between their mutual relationships with the Bachelor's and Master's degree students. The hypothesis stating that the students of Master's degree programmes enjoy better relationships with mentors than the students of Bachelor's degree programmes has been disconfirmed. The interviews with the mentors showed that one of the factors affecting the relationships of the nurse mentors to the Master's and Bachelor's degree students is the lack of time they have for the students. The results of the questionnaires confirmed the hypothesis stating that the most frequent factor which affects the relationships of students to the mentor is the mentor's attention given to them.

The results of this work clearly indicate that some of the areas of the practical training have attained a high level (friendly relationships in the hospital, positive acceptance of students by the nursing staff, personal goals of students). On the other hand, there remain a number of problematic areas which require an improvement in quality (e.g. mentors' lack of time, cooperation and relationships between mentors and students, unfulfilled expectations of the students). In order to improve the practical training of students I recommend that the position of the school nurse be reinforced, and that new ways to improve mutual communication be continuously sought. The students' intrinsic motivation is very important, as well as their active approach and interest in the issue. Students should be self-reflective, set their own personal goals and never forget the logbook. All of these stated factors help to raise the quality of practical training, and also lead students to attain a higher level of personal and professional growth.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s ustanovením § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum

Podpis studenta

.....

.....

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat PhDr. Andree Hudáčkové za odborné vedení, připomínky a cenné rady, které mi ochotně poskytla během tvorby této práce. Dále děkuji sestrám mentorkám z Nemocnice České Budějovice a.s. a z Pardubické krajské nemocnice a.s. a všem studentům oboru Všeobecná sestra na ZSF JU a FZS UPCE, kteří se podíleli na realizaci výzkumné části diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	3
1. Současný stav dané problematiky.....	5
1.1 Vysokoškolské vzdělávání v ošetrovatelství.....	5
1.1.1 Bakalářský studijní program v ošetrovatelství.....	8
1.1.1.1 Teoretické znalosti.....	10
1.1.1.2 Praktické vyučování	10
1.1.2 Magisterský studijní program v ošetrovatelství.....	11
1.1.3 Registrace sester	12
1.1.3.1 Získání registrace.....	12
1.2 Mentor klinické praxe v ošetrovatelství.....	14
1.2.1 Smysl mentorství	15
1.2.2 Nároky na mentora.....	16
1.2.3 Vzdělávání mentorů.....	17
1.2.3.1 Mentorské kurzy.....	19
1.2.4 Vztah mezi mentorem a studentem.....	21
1.2.5 Role mentora během praktické výuky	23
1.2.6 Mentor v roli poskytovatele zpětné vazby.....	24
1.2.6.1 Pozitivní zpětná vazba.....	24
1.2.6.2 Negativní zpětná vazba.....	25
1.2.6.3 Návrhy na zlepšení	26
1.3 Praktická výuka studentů	26
1.3.1 Práva a povinnosti studenta	28
1.3.2 Motivace	29
1.3.3 Vytvoření příznivého pracovního prostředí.....	30
2. Cíle práce, výzkumné otázky a předpokládané hypotézy.....	35
2.1 Cíle práce	35
2.2 Výzkumné otázky.....	35
2.3 Předpokládané hypotézy	35
3. Metodika	36
3.1 Použitá metoda	36
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	37
4. Výsledky	39

4.1	Výsledky z rozhovorů s mentory v Českých Budějovicích	39
4.2	Výsledky z rozhovorů s mentory v Pardubicích	55
4.3	Kategorizace dat v tabulkách	67
4.4	Výsledky z dotazníků od studentů bakalářského a magisterského studijního programu v Českých Budějovicích a Pardubicích	76
5.	Diskuze	123
6.	Závěr	132
7.	Seznam literatury a použitých zdrojů	134
8.	Klíčová slova	140
9.	Přílohy	141

Motto: „*Silný a moudrý nemá své vlohy k tomu, aby utlačoval, nýbrž aby pomáhal slabému a podporoval jej*“. (J. Ruskin) (33)

Úvod

Se vstupem České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004 začala naše republika zavádět v rámci profese sestry celou řadu změn. Tou snad nejdůležitější změnou je nutnost vysokoškolského vzdělávání pro výkon sesterského povolání. S neustále se zdokonalující ošetrovatelskou péčí a zaváděním nových technologií je vysokoškolské vzdělání sester klíčové pro vysoce kvalitní a humánní ošetrovatelskou praxi. Studijní programy jsou založeny na propojení teoretické výuky s výukou praktickou. Základem přípravy na povolání sestry jsou teoretické znalosti, které vysokoškolské studium nabízí. Je ale nezbytné propojit teoretické poznatky s praxí, kde se student naučí základní profesní zručnosti. Ošetrovatelská praxe je nezbytná součást vysokoškolského studijního programu jak bakalářského, tak i magisterského. Praxe se odehrává v komplexním sociálním prostředí, které poskytují například nemocnice a ambulance praktických a specializovaných lékařů. Praktické zkušenosti studenti získávají pod vedením mentora. Odborná praxe dává studentům příležitost k tomu, aby se naučili propojovat kognitivní, psychomotorické a afektivní dovednosti. Mentorství by se dalo stručně charakterizovat jako pomoc druhému učit se. Mentor vede studenty k dosažení cílů praktické výuky, bývá pro ně vzorem v chování, jednání a pomáhá jim rozvíjet jejich znalosti a praktické dovednosti. Dále studenty učí sebereflexi a hodnotí jejich postupy v nabývání dovedností. Změna v přípravě sester na své budoucí povolání a efektivní vedení praxe mentorem přispěje v budoucnu k postupnému zvyšování kvality ošetrovatelské péče a zároveň i ke zlepšení společenské prestiže sester. Poznatky z oboru ošetrovatelství jsou v současnosti již tak rozsáhlé, že nestačí ukončit vzdělání sestry získáním kvalifikace, ale je nutné se neustále celoživotně vzdělávat. Každá sestra se podřizuje režimu dalšího vzdělávání po celou dobu své profesní činnosti. Tím se stává kompetentnější k tomu, aby své znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty dokázala použít v konkrétních klinických situacích a uměla co nejadekvátněji reagovat na individuální potřeby klienta. Pro zpracování této diplomové práce jsem se rozhodla proto, že mě jako studentku zajímaly vztahy mezi studenty a mentory. Zaměřila jsem

se proto na zjišťování rozdílu ve vztahu mentora v ošetřovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu. Tato problematika je mi blízká, neboť se mě přímo dotýká a nepojednává o vzdálených abstraktních pojmech, ale zaměřuje se na nás, studenty, možná i budoucí mentory.

1. Současný stav dané problematiky

Dnešní společnost od sester očekává, že budou nezávislé při myšlení a konání, že budou problémy pacientů řešit profesionálně, rychle a adekvátně, že se bleskově a kreativně přizpůsobí měnícímu se pracovnímu prostředí a že budou neustále pracovat na svém zdokonalování. Společnost od nich také vyžaduje, aby pracovaly zodpovědně a předávaly si své zkušenosti z jednoho oboru do druhého. Vyhodnocování a předávání zkušeností pomáhá zvyšovat efektivitu práce všech sester, které se setkávají s podobnými případy. Protože však není vůbec snadné si zmiňované dovednosti osvojit, přesunulo se vzdělávání sester ze středních škol na školy vysoké. Ošetřovatelství je dynamicky rozvíjející se obor a pro vyučující znamená zvýšenou náročnost při přípravě a realizaci vzdělávacího procesu. Cílem výuky je seznámit studenta s metodami, které mu usnadní orientaci v dané problematice, naučit ho vyhledávat zdroje informací a naučit ho chápat důležitost využití mezipředmětových vztahů. Změna ve vzdělávání s sebou kromě organizačních změn přinesla také změny metodické. Velký důraz je kladen zejména na ty výukové metody, které u studentů rozvíjejí samostatnost, kreativitu, rozhodnost, odpovědnost, flexibilitu, kritické myšlení a schopnost využití teoretických poznatků v klinické praxi. Pro potřeby klinických praxí studentů a pro podporu těchto dovedností vznikla i nová role sestry – sestra mentor. Právě mentor může velkou měrou přispívat nejen k rozvoji jejich vědomostí a tzv. měkkých a tvrdých kompetencí, ale také pomáhá studentům překonávat silné emoce, které v nich může vyvolat setkání s trpícími a umírajícími lidmi. Úloha mentora v praktické výuce je klíčovou podmínkou efektivního zvládnutí výuky (8, 19, 22).

1.1 Vysokoškolské vzdělávání v ošetřovatelství

Vysokoškolské vzdělávání sester nemá v České republice dlouhou tradici. Až do roku 2004 byla získávána způsobilost k výkonu tohoto nelékařského zdravotnického povolání studiem na středních a vyšších zdravotnických školách. Klíčovou změnu ve vzdělávání v oboru ošetřovatelství přinesl v roce 2004 vstup České republiky do Evropské unie. V Evropské unii stejně tak jako v České republice patří

povolání sestry spolu s lékaři, zubními lékaři, farmaceuty, veterináři, porodními asistentkami a s dalšími profesemi mezi tzv. regulované profese. Každá z těchto profesí má nezastupitelnou roli pro fungování státu a proto od nich stát vyžaduje zvláštní vzdělávání a vymezuje jim kompetence. Vzdělávání sester v Evropské unii lze rozdělit na vzdělávání kvalifikační a na vzdělávání celoživotní. Základní kvalifikační studium probíhá na vyšších školách, vysokých školách neuniverzitního typu nebo univerzitách. Po absolvování základního, kvalifikačního vzdělání může sestra zvyšovat svůj odborný růst pomocí celoživotního vzdělávání, kam spadá i specializační studium. Specializační studium probíhá v pověřených institucích a zdravotnických zařízeních, nebo také na univerzitní půdě jako postkvalifikační bakalářské nebo magisterské studium. Celoživotní vzdělávání je pro sestry ze zákona povinné a udržuje se pomocí organizovaných forem vzdělávání, odborných akcí profesních organizací a samostudia. Tento fakt se výrazně promítl i do vzdělávání sester v České republice a byl podmíněn přijetím několika legislativních předpisů, které se k profesi sestry a oboru ošetrovatelství vztahují. Studijní programy v České republice byly sladěny s oborovými směrnici Evropské unie pro ošetrovatelství, které vyžadují, aby studijní program byl alespoň tříletý a byl uskutečňován až po ukončení sekundárního vzdělání. Proto se vzdělávání sester přesunulo ze středních škol na školy vysoké. Hlavním důvodem změn je nejen nutnost zajistit kvalitní ošetrovatelskou péči kompetentním zdravotnickým personálem a neustále se zvyšující nároky na kvalitu poskytované ošetrovatelské péče, demografický trend dnešní společnosti, ale také náročný vývoj moderní technologie a postupů, které sestra musí při své práci zvládat. Dalšími faktory, které ovlivňují vzdělávání sester jsou faktory společenské, ekonomické, politické, legislativní a rychlý rozvoj jednotlivých vědních oborů nejen biomedicínských (21, 26).

Vzdělávání sester v České republice legislativně upravuje zákon č. 96/2004 Sb., zákon o nelékařských zdravotnických povoláních, jehož součástí je novela zákona o vysokých školách. Tento právní předpis byl v úplném znění publikován ve Sbírce zákonů ze dne 10. září 2008 pod číslem 339/2008. Zákon mimo jiné upravuje podmínky získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče. V tomto zákoně

je zakotveno terciární vzdělávání sester. Odbornou způsobilost k výkonu tohoto povolání lze podle výše zmiňovaného zákona získat absolvováním buď nejméně tříletého akreditovaného zdravotnického bakalářského studijního oboru pro přípravu všeobecných sester, nebo nejméně tříletého studia v oboru diplomovaná všeobecná sestra na vyšších zdravotnických školách (54).

Vzdělávání sester v České republice je v souladu se strategií Evropské unie a zohledňuje trend, který klade důraz na vysokoškolsky vzdělanou sestru. Všechny země EU se snaží co nejúčelněji a nejefektivněji využít své zdroje ke zkvalitnění a sjednocení vzdělávání v ošetrovatelství. Cílem moderního ošetrovatelství je poskytování velmi kvalitní, vědecky fundované a vysoce humánní ošetrovatelské péče, směřující k všestrannému uspokojování potřeb člověka, a proto by mělo být vzdělávání sester na co možná nejvyšší úrovni (2, 26, 42, 55).

Vysokoškolské vzdělání sester mohou poskytovat pouze vysoké školy, které získaly akreditaci pro vzdělávání všeobecných sester. Akreditace se vydává na dobu nejvýše 10 let a její platnost lze opakovaně prodlužovat. Akreditaci schvaluje akreditační komise, která zhodnotí vzdělávací program, který musí vyhovovat předpisům Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví České republiky. Struktura studijních programů by měla obsahovat posloupnost znalostí od relativně jednoduchých, kdy se postupně položí základy znalostí nezbytných pro danou profesi a na těchto základech lze potom dále rozvíjet složité kognitivní dovednosti. Studijní program pro vzdělávání sester je založen na spolupráci mezi univerzitou, nebo jinou vzdělávací institucí a zdravotnickým zařízením, kde probíhá nezbytná praxe studentů. Poznatky a dovednosti osvojené v praxi mají stejný význam a musí mít stejnou kvalitu jako studium na univerzitní půdě. Z tohoto důvodu je velice důležité, aby během praxe studenty vedl mentor (21, 53).

Za výkon povolání sestry se považuje poskytování ošetrovatelské péče. Ošetrovatelská péče se poskytuje jedinci nemocnému i zdravému ve smyslu navrácení, ochrany a upevňování jejich zdraví. Sestra se tedy ve spolupráci s lékařem podílí

na preventivní, léčebné, diagnostické, rehabilitační, neodkladné nebo dispenzární péči. Zvolit si povolání sestry znamená svobodně se rozhodnout pro osobní službu, pomoci jinému člověku v péči o jeho zdraví. Vstup sestry do ošetrovatelského povolání je začátek dlouhé a náročné cesty osobního i profesionálního růstu a zrání. Způsobilost k výkonu povolání sestry má dle zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ten, kdo je zdravotně způsobilý, trestně bezúhonný a má odbornou způsobilost podle tohoto zákona. Pokud způsobilost k výkonu sestry získá muž, je oprávněn používat označení odbornosti všeobecný ošetrovatel (17, 54, 55).

Poptávka po vysokoškolsky vzdělaných sestřích je reálný problém, který je v dnešní době ovlivněn multifaktoriálně (ekonomicky, legislativně aj.). Je však zcela jisté, že budeme-li chtít akceptovat doporučení Evropské unie, Evropské strategie Světové zdravotnické organizace (WHO European Strategy for Nursing and Midwifery Education) spolu s Mnichovskou deklarací, které podporují jednotnou akademickou úroveň vzdělávání v oborech ošetrovatelství, pak je nezbytné zajistit dostatečný přístup a kvalitní studium. Nezbytností se pak jeví toto vzdělávání v případě, že chceme zajistit a důsledně akceptovat požadavky moderní ošetrovatelské péče s aspekty multidisciplinární a týmové spolupráce. Pouze systematické, vysokoškolské a celoživotní vzdělávání sester může zajistit dostatečnou odbornou úroveň sestry a s tím spojenou hrdost na svoji profesi (30, 52).

1.1.1 Bakalářský studijní program v ošetrovatelství

Vysokoškolský bakalářský studijní program Ošetrovatelství, do kterého spadá obor Všeobecná sestra, se rozvíjel zpočátku na lékařských fakultách a na fakultách zdravotně sociálních. Dále se tento obor začal také rozšiřovat při některých vysokých školách, kde byly zřízeny ústavy zdravotnických studií, kde se věnují také vzdělávání sester. Do prvních ročníků prezenční i kombinované formy studia těchto vysokých škol je každoročně přijímáno přibližně 600 studentů, převážně studentek. Sestry z praxe při svém zaměstnání, ale stejně tak i absolventi středních škol s maturitou mají možnost nastoupit jak do prezenční formy, tak i do kombinované formy tohoto studia (26).

Bakalářský studijní program v ošetrovatelství je korigován vyhláškou č. 39 /2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání. Bakalářský studijní program je zaměřen jak na přípravu studentů k výkonu povolání sestry, tak i na přípravu studentů ke studiu v magisterském studijním programu. Bakalářský studijní program je akreditovaný program uskutečňovaný vysokou školou, který vychází z doporučení Evropské unie. Jeho absolvent je po registraci kompetentní k výkonu povolání sestry bez odborného dohledu. Studijní program obsahuje teoretickou a praktickou výuku, ve které se využívají nejnovější poznatky a metody. Standardní doba bakalářského studijního programu včetně praxe je nejméně tři a nejvýše čtyři roky. Prezenční forma studia zahrnuje nejméně 3 roky studia, to je nejméně 4 600 hodin teoretického a praktického vyučování, z toho nejméně 2 300 hodin a nejvýše 3 000 hodin musí být praktické výuky (50).

Teoretická výuka je ta část výuky, při níž se získávají vědomosti a profesionální dovednosti nezbytné pro plánování, poskytování a vyhodnocování zdravotní péče. Praktické vyučování se odehrává v přímém anebo nepřímém kontaktu se zdravými a nemocnými jedinci. Studenti při péči o tyto klienty využívají své dovednosti potřebné pro plánování, poskytování a vyhodnocování zdravotní péče, které získali během teoretické výuky. Studující se učí být členem týmu, být vedoucím týmu, poskytovat informace, edukovat a provádět zdravotní výchovu jednotlivců i skupin. Tato výuka probíhá jak ve zdravotnických zařízeních, tak i ve vlastním sociálním prostředí jedinců. Do praktického vyučování mohou být zapojováni i externí odborníci. Studující se také účastní výkonů na příslušném pracovišti tak, aby tyto činnosti přispívaly k jejich vzdělávání, umožnily jim naučit se jednotlivé postupy a přebírat odpovědnost za poskytovanou zdravotní péči. Praktické vyučování je ukončeno praktickou zkouškou na oddělení v nemocnici (50).

Studium akreditovaného bakalářského studijního programu v ošetrovatelství poskytuje svým posluchačům znalosti a dovednosti v etice zdravotnického povolání, v administrativních činnostech ve zdravotnictví, zejména ve vedení dokumentace,

včetně její elektronické podoby a v organizaci a řízení zdravotní péče. Dále studenty vzdělává v základech podpory a ochrany veřejného zdraví, včetně prevence nozokomiálních nákaz, v první pomoci a zajišťování zdravotní péče v mimořádných a krizových situacích a v právních souvislostech s poskytováním zdravotní péče (50).

1.1.1.1 Teoretické znalosti

Studijní program poskytuje teoretické znalosti v oborech tvořících základ pro poskytování kvalitní všeobecné ošetrovatelské péče a to např. v anatomii, fyziologii, patologii, mikrobiologii, která v sobě obsahuje bakteriologii, virologii a parazitologii. Dále studenty seznamuje s biofyzikou, biochemií, základy radiační ochrany, s ochranou veřejného zdraví včetně epidemiologie, s prevencí nemocí, s diagnózami nemocí, zdravotní výchovy a farmakologií (50).

Student musí mít znalosti o ošetrovatelství a klinických oborech zejména v historii, charakteru a etice ošetrovatelství, v obecných zásadách péče o zdraví, komunitní péči, ošetrovatelství ve vztahu k praktickému lékařství a dalším lékařským oborům, především k vnitřnímu lékařství, chirurgii, pediatrii (50).

Během studia si student osvojuje také teoretické znalosti ze sociálních a dalších souvisejících oborů. Především z obecné a vývojové psychologie, ze základů pedagogiky a edukace, právních předpisů vztahujících se k sociální problematice, základů informatiky, statistiky a metodologie vědeckého výzkumu (50).

1.1.1.2 Praktické vyučování

Praktická výuka poskytuje studentovi znalosti a dovednosti v ošetrovatelství ve vztahu k praktickému lékařství a dalším lékařským oborům. Zejména k internímu lékařství, chirurgii, pediatrii, gynekologii, psychiatrii, geriatrii, intenzivní péči a komunitní péči. Dále dovednosti a znalosti umožňující podílet se na praktickém výcviku zdravotnických pracovníků a zkušenosti z práce s příslušníky jiných profesí ve zdravotnictví. Praktické dovednosti se získávají pod odborným dohledem kvalifikovaných, registrovaných sester - mentorek nebo jiných zdravotnických

pracovníků oprávněných k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu (50, 55).

Absolvent bakalářského studijního programu je schopný poskytovat ošetrovatelskou péči jednotlivcům, rodině, skupině i komunitě ve zdraví i nemoci a pomáhat ke spokojnému stáří a důstojnému umírání a smrti. Absolvent má možnost se uplatnit při výkonu povolání sestry v oblasti primární, sekundární a následné zdravotní péče, v primární ošetrovatelské péči, v ošetrovatelském vzdělávání, v ošetrovatelském výzkumu a v nezávislé ošetrovatelské praxi (50, 55).

Studium se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je zpravidla obhajoba bakalářské práce. Absolventům studia v bakalářských studijních programech se uděluje akademický titul „bakalář“, ve zkratce „Bc.“ uváděné před jménem (50, 55).

1.1.2 Magisterský studijní program v ošetrovatelství

Na tříletý bakalářský studijní program Ošetrovatelství lze navázat dvouletým magisterským studijním programem Ošetrovatelství. Tento studijní program byl poprvé akreditován v roce 2004 na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a od té doby proběhla akreditace ještě na dalších vysokých školách. Absolvováním navazujícího magisterského studijního programu ošetrovatelství jeho absolventi získali nejen specializaci v ošetrovatelství, ale také se jim otevřela cesta ke konání státních rigorózních zkoušek a ke studiu v doktorském studijním programu (26).

Magisterský studijní program v ošetrovatelství je zaměřen na získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti. Standardní doba tohoto studia je nejméně jeden a nejvýše tři roky. Může mít prezenční i kombinovanou formu. Studium se řádně ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je obhajoba diplomové práce. Absolventům tohoto studia je udělen akademický

titul „magistr“, ve zkratce „Mgr.“ uváděné před jménem (50, 55).

1.1.3 Registrace sester

Zákon č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dal vzniknout i novému registru zdravotnických pracovníků způsobilých k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu. Hlavním cílem této registrace je ochrana veřejnosti založená na principu celoživotního vzdělávání sester. Průběžné obnovování registrace vede ke zvyšování a prohlubování vědomostí, zvýšení kvality poskytované péče a tím ke zvýšení úrovně a prestiže sesterské profese. Držitelé osvědčení mohou užívat označení registrovaný/á. Registrace je dobrovolná a záleží na rozhodnutí každého zdravotnického pracovníka. Pokud zdravotník nezíská osvědčení o registraci, musí pracovat pod odborným dohledem pracovníka způsobilého k výkonu činností bez odborného dohledu, tedy registrovaného. Zákon č. 96/2004 Sb., ani jeho novelizace neumožňují žádné výjimky. Centrální registr provozuje Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů NCO NZO v Brně pod záštitou Ministerstva zdravotnictví České republiky (44, 54).

System registrace byl spuštěn 1. 4. 2004. Na dobu dvou let bylo stanoveno přechodné období, kdy ještě nebylo nutné pro výkon bez odborného dohledu mít osvědčení o odborné způsobilosti. Toto přechodné období bylo ukončeno dne 31. 3. 2006. Od 1. 4. 2006 je tak pro samostatný výkon povolání sestry bez odborného dohledu bezpodmínečně nutné být registrovaný/á (18, 54).

1.1.3.1 Získání registrace

Pro získání osvědčení je nutné podat žádost o vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu. Žádost je možné stáhnout z webových stránek Ministerstva zdravotnictví České republiky (MZ ČR) – www.mzcr.cz, případně z webových stránek NCO NZO Brno – www.nconzo.cz. Formulář je nutné opatřit kolkem v hodnotě 500 korun. K žádosti se přikládají úřední doklady, které opravňují žadatele k výkonu zdravotnického povolání. Obsahem žádosti už nejsou doklady

o zdravotní způsobilosti ani výpis z rejstříku trestu. Kontrola zdravotní způsobilosti a trestní bezúhonnosti přechází na zaměstnavatele a v případě osoby samostatně výdělečně činné na krajský nebo živnostenský úřad. Výsledkem nebude vydání samotného osvědčení o způsobilosti k výkonu povolání bez odborného dohledu, ale jen rozhodnutí o vydání osvědčení. Rozhodnutí se vydává na dobu šesti let. Platnost osvědčení může být prodloužena zpravidla na dalších šest let, pokud sestra požádá o prodloužení osvědčení nejpozději do 60 dnů před skončením platnosti již vydaného osvědčení. Obsahem žádosti jsou pouze doklady o celoživotním vzdělávání a výkonu povolání nebo složené zkoušky. Pokud žadatel nemůže splnit podmínky uvedeného zákona, může vykonat zkoušku dle vyhlášky č. 394/2004 Sb., kterou se ověřuje způsobilost k výkonu příslušného povolání bez odborného dohledu. Zkouška k vydání osvědčení probíhá na základě žádosti a koná se před komisí MZ ČR. Zkouška se skládá ze dvou částí. Z části teoretické a části praktické. Teoretická zdatnost se zkouší pomocí dvou vylosovaných otázek, což nahrazuje 40 kreditních bodů. Praktické dovednosti se ověřují na akreditovaném pracovišti a nahrazuje se tím výkon povolání. Ministerstvo zdravotnictví musí umožnit žadateli vykonat zkoušku do 90 dnů ode dne podání žádosti. Seznam otázek a doporučené literatury žadatel obdrží nejpozději 20 dní před konáním zkoušky. Úspěšně vykonaná zkouška je zaznamenána do průkazu odbornosti (18, 54).

Plnění povinností celoživotního vzdělávání se prokazuje na základě kreditního systému, získáváním kreditů za aktivní nebo pasivní účast na vzdělávací akci. Aktivní účast je hodnocena vyšším počtem kreditních bodů a motivuje účastníky přispívat svými postřehy a zkušenostmi. Specializační vzdělávání a certifikované kurzy musí projít akreditačním procesem u akreditační komise MZ ČR, která jim udělí oprávnění vzdělávat a stanoví počet kreditů. Organizátor vzdělávací akce má povinnost dle zákona č.96/2004 Sb. i jeho novelizace provést záznam do průkazu odbornosti o účasti na vzdělávací akci. Plnohodnotný záznam musí obsahovat datum konání akce, téma a typ akce, délku trvání, druh účasti, jméno a datum narození účastníka (18, 31).

1.2 Mentor klinické praxe v ošetřovatelství

Podle slovníku cizích slov je mentor „poučovatel, karatel nebo mravokárce“. I každý student vnímá mentora úplně jinak. Pro někoho je to učitel, pro jiného poradce, kritik, ochránce nebo stimul. Jako funkce je mentorství velmi staré, pochází již z doby antické a středověku. V současnosti se stává jednou z dalších rolí sestry. I pojem mentor pochází z historických pramenů z období klasické literatury. V Homérově Odyssee pověřil hlavní hrdina Odysseus svého přítele Mentora péčí o jeho rodinu, aby byl po dobu jeho nepřítomnosti především rádcem a učitelem jeho synovi Telemachovi. „Nauč ho všechno, co znáš,“ řekl Odysseus svému příteli a vyjádřil tím trefně i určité omezení mentoringu. Totiž čím vzdělanější a zkušenější mentor je, tím kvalitněji může své studenty vést a tím více je i naučit. Tradicí starověkého Řecka bylo, že se dospívající chlapci učili od starších a zkušených mužů, svých osobních mentorů. Mentor měl na ně nejen velký vliv, ale měl i osobní zodpovědnost za jejich vývoj. Slovo mentor se tak stalo synonymem pro moudrého rádce, věrného strážce, přítele, učitele a důvěrné osoby (3, 13, 25, 51).

Mentori jsou jmenováni pro každé místo klinické praxe studentů. Mentorem je nazývána osoba, která provádí tzv. mentoring. Mentoring má základ ve vzájemném důvěrném vztahu mezi mentorem a studentem, kterého mentor provází na jeho cestě za vzděláváním. Pro mentoring není jednoznačná definice, protože vždy záleží na tom proč, kým a kde je používána. Nicméně společným jádrem každého vztahu v mentoringu je podpora jedné osoby (mentee) osobou druhou (mentorem). I přes různorodost definic a pestrou škálu pojmenování od koučování, konzultování až po záštitu nebo ručitelství se experti shodují na tom, že má mentorství svůj původ v konceptu učňovství. Starší a zkušenější individuálně předává své znalosti a zkušenosti o tom, jak řešit problémy a obstát v praktickém životě. Hlavním cílem tohoto vztahu je podpora iniciativy, provázení, nasměrování k osobnímu rozvoji a zvyšování efektivity práce. John Whitmore (51) uvádí, že správný mentor musí být vnímán jako opora, nikoliv hrozba (51).

Poněkud přísnější definici mentoringu uvádějí autorky Ellis a Hartley (10).

Tvrdí, že mentoring jde mnohem dále než běžný vztah učitele – žáka a pomáhá vybraným jedincům k jejich rozvoji a dosažení lepších příležitostí. Mentoring znamená podporu jen pro ty, kteří mají potenciál a dosahují slibných výsledků. Lidé, kteří mají zájem o rozvoj vlastní kariéry, aktivně vyhledávají mentory, kteří jim pomohou v jejich osobním růstu a vývoji. Osoba, která přijímá pomoc mentora, je nazývána mentee. Aby se člověk mohl stát mentorem, musí si být naprosto jist ve vlastní roli a také musí být ochoten investovat do jiné osoby. Mentoring v ošetrovatelství dodává elán začátečníkům a přispívá k jejich profesnímu růstu (10).

1.2.1 Smysl mentorství

Cílem práce mentorů je smysluplná a pozitivní adaptace mentorovaného studenta v novém pracovním prostředí včetně sociální adaptace, což má bezprostřední vliv na kvalitu poskytované péče. Kvalita ošetrovatelské péče je prokazatelně vyšší v zařízeních, kde působí mentoři (29). V těchto zařízeních je ošetrovatelská péče poskytovaná studenty organizována efektivněji a přináší kvalitnější terapeutické prostředí i pro pacienty. Mentorství je pomoc druhému učit se (7, 12). Je zaměřeno na osobní a sociální rozvoj studenta, růst jeho odbornosti a na profesní rozmach jednotlivce, nikoliv na potřeby organizace. Mentor na sebe bere zodpovědnost za dohled nad studenty vykonávajícími praxi v nemocnici, nebo v zařízeních primární péče a přispívá k jejich ohodnocení. Podněcuje studentovu iniciativu a provází ho studijním procesem. Dále pomáhá studentovi lépe poznat sebe sama, jeho schopnosti, možnosti a potenciál. Nabízí studentům cenné zkušenosti a rady, motivuje je, pomáhá zvyšovat sebevědomí a stojí na straně svého studenta i v kritických situacích. Podněcuje profesionální chování, učí příkladem, konfrontuje nežádoucí chování a postoje studenta. Úlohu mentora klinické praxe je možné vidět také v roli prostředníka komunikujícího se všemi zúčastněnými stranami, se studentem, s fakultními pedagogy a v neposlední řadě se členy ošetrovatelského týmu (12, 34).

Podle Stonea (35) má mentoring čtyři hlavní smysly. Prvním smyslem je vytvářet takový model chování, aby jej mentee kopírovali. Člověk nemůže být

efektivním mentorem, pokud jeho vlastní výsledky nejsou perfektní. Ideální model chování je takový, který podtrhuje a zdůrazňuje hodnoty, které jsou důležité při rozvoji studentů. Druhým účelem je vést studenty k tomu, aby jejich chování bylo co nejproduktivnější. Třetím smyslem je představit mentee těm osobám v organizaci, které by mohly přispět k jejich růstu, rozvoji a obohacení. To může zahrnovat například i představení studenta, který má vlastní zlepšovací návrh, příslušnému nadřízenému, který by mohl vylepšení na zkušební dobu zavést. Tento postup nabídne studentovi příležitost demonstrovat své schopnosti a získat respekt a uznání. Čtvrtým smyslem je podpořit a dohlédnout na menteeho, aby nepropásl své příležitosti. V jistém slova smyslu je mentor dle Stonea (35) „roztleskávačka.“ Mentor by měl dokonce doporučit svého menteeho pro vhodnou pozici, která mu umožní další rozvoj (35).

1.2.2 Nároky na mentora

Mentor musí projít náležitou přípravou na svoji úlohu učitele, mentora a poskytovatele podpory studentům. Musí být odborníkem ve své praktické oblasti a je nezbytně nutné, aby si udržoval klinickou způsobilost neustálým celoživotním vzděláváním. Mentor má disponovat nejen zmíněnými odbornými předpoklady, ale i všeobecným rozhledem a pedagogickými kompetencemi, které mu pomohou v komunikaci se studenty. Na mentora a jeho osobnost jsou kladeny také vysoké morální požadavky. Bezpochyby se ve vzdělávacím procesu usiluje o to, aby jeho absolventi byli nejen odborně vysoce fundovaní, tedy dobře ovládali svůj obor, ale také aby byli žádoucím způsobem vybaveni i osobnostně, ve smyslu psychosociálního, etického jednání a chování. Jen od takového absolventa lze očekávat vysoce humánní přístup ke klientům, kolegům a k lidem vůbec. Dále se mentor neobejde bez komunikativních dovedností a hlubokého a vřelého vztahu k lidem. Mentor musí také dokonale znát klinické prostředí, interpersonální vztahy na pracovišti a zvyklosti oddělení, měl by rozumět pacientům a postarat se o to, aby se vzájemně poznali. Právě proto jsou v dnešní době mentorkami převážně staniční a vrchní sestry jednotlivých oddělení. Jsou to zkušené sestry, které dobře znají specifika svého pracoviště, ale mnohdy jsou zatíženy množstvím povinností vyplývajících z jejich funkce. Často tak

nemají dostatek času věnovat se studentům během jejich praktické výuky. V budoucnosti by se právě absolventi bakalářského a magisterského studijního programu ošetrovatelství, po získání své klinické praxe, mohli uplatňovat v roli mentorů. Mentorem může být sestra s magisterským vzděláním, sestra s bakalářským vzděláním, anebo sestra diplomovaná, s dostatečnými praktickými zkušenostmi. Mentorem má být zkušenější sestra, která je ochotná věnovat svůj čas, pomoc a podporu méně zkušenějším kolegům. Mentorem by měl být někdo, jehož chování je hodno následování a napodobení. Někdo upřímný, kdo je ochoten hodnotit nejen pozitivně, ale i negativně a pomoci mentee rozvíjet sebevědomí. Měl by být schopen poskytnout a prohloubit odborné znalosti a ukázat svým svěřencům nové pohledy a postupy jak v sesterské praxi, tak i v kariérním postupu. V jistém slova smyslu by měl mentor také „nabíjet energii“, aby studenti vůbec měli motivaci zůstat ve zdravotnictví. Dále musí mít mentor organizační a řídicí schopnosti, být empatický, kreativní a musí umět studenta motivovat. Tyto faktory vytvářejí jeho přirozenou autoritu. Mentor ovlivňuje studenta a jeho postoj k pracovním výkonům. Úkolem mentora je pomoci studentům zužitkovat teoretické vědomosti a znalosti v praxi. Při tomto zaškolování by měl mentor dodržovat pedagogické a didaktické zásady - zásadu názornosti, přiměřenosti, soustavnosti, trvalosti a operativnosti. Sestra mentorka věnující se studentům ošetrovatelství během jejich praktické výuky se mimo jiné podílí na tvorbě kurikula, bývá členkou zkušební komise, vytváří vyučovací cíle a hodnotí studenty. Plánuje praktickou výuku na klinickém pracovišti a zavádí novinky do ošetrovatelské praxe (4, 10, 27, 45, 47).

1.2.3 Vzdělávání mentorů

Sestry mentorky využívají pedagogické dovednosti nejen při kontaktu se zmiňovanými studenty nelékařských zdravotnických oborů, ale i při jednání s pacienty. Proto by tyto sestry měly projít pedagogickou přípravou. Osobnost pedagoga významně ovlivňuje výsledky pedagogické práce, učení a vzdělávání. Dobrým učitelem se však člověk nestává automaticky na základě vrozených vlastností, i když jistý podíl pedagogického talentu se předpokládá. Dobrý učitel by si pedagogické kompetence měl

osvojit vzděláváním. Mezi kompetence pedagoga patří odborné znalosti, pedagogické a psychologické vědomosti, verbální a neverbální komunikační dovednosti, schopnost vytvořit si dobrý vztah ke svým studentům a v neposlední řadě je to také schopnost a vůle pedagoga si své vzdělání neustále doplňovat v souvislosti s novými poznatky (5).

Vzdělávání mentorů v České republice zajišťují různé vzdělávací instituce, především vysoké školy, formou vzdělávacích kurzů pro mentory klinické praxe. Vzdělávací kurzy pro mentory si kladou za cíl rozšířit osobnostní i odborné kompetence jedince, který bude vykonávat práci mentora. Kurzy přispívají k odpovědnosti, reflexi přijímané role a k uvědomění si sama sebe. Obsah studijního kurzu se liší dle jednotlivých vzdělávacích institucí. Souhrnně lze však říci, že jsou kurzy zaměřené na nejnovější trendy v ošetrovatelství, na edukaci v ošetrovatelství, základy pedagogiky, obecné didaktiky, práva a legislativy, psychologie, komunikace, managementu, sociologie a etiky. Součástí obsahu kurzu pro mentory je také aplikace poznatků do práce mentora klinické praxe, motivování studentů, metodika vedení klinické praxe studentů, hodnocení studentů a principy organizace a řízení ošetrovatelské péče. Kurz učí posluchače vedení pedagogické i ošetrovatelské dokumentace a kontrole této dokumentace. Kurzy pro mentory klinické praxe se studují v prezenční nebo kombinované formě studia. Zpravidla je část studia vyučována prostřednictvím e learningových kurzů a samostudiem posluchače. Absolvování kurzu, který se skládá většinou z více než 100 vyučovacích hodin, je ohodnoceno kredity celoživotního vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. Ukončení studijního kurzu probíhá obvykle zkouškou z didaktiky klinické praxe ústní nebo písemnou formou. Součástí je také zpracování a obhajoba závěrečné písemné práce z různých oborů a oblastí, které jsou v kurzu vyučovány. Po absolvování kurzu je mentor připraven samostatně vést studenty na odborné klinické praxi, organizovat a koordinovat činnosti studentů a vést ošetrovatelskou a pedagogickou dokumentaci, včetně její kontroly. Předpokládá se, že pokud bude odborná praxe studentů nelékařských zdravotnických oborů vedena kvalifikovanými mentory, zvýší se kvalita praktické výuky a tedy i kvalita absolventů. V důsledku toho by také mělo dojít ke zkvalitnění poskytované jak ošetrovatelské, tak celkově zdravotní péče (41, 46).

1.2.3.1 *Mentorské kurzy*

Kurikulum studijního programu pro vzdělávání mentorů se skládá celkem ze tří tematicky zaměřených modulů:

1. Organizace ošetrovatelství, kam spadá organizace studia ošetrovatelství, organizace klinických praxí a legislativa v oboru ošetrovatelství.

2. Teorie a filozofie ošetrovatelství, ošetrovatelský proces a dokumentování, potřeby člověka a diagnostika v ošetrovatelství, etika v ošetrovatelství, výzkum v ošetrovatelství, řízení v ošetrovatelství a komunikační dovednosti v ošetrovatelství.

3. Pedagogika a didaktika v ošetrovatelství, edukace v ošetrovatelství, portfolio (49).

Mentorské kurzy pořádá například Ústav ošetrovatelství a porodní asistence při Fakultě zdravotnických studií Ostravské univerzity, která má otevřený vzdělávací kurz certifikovaný Ministerstvem zdravotnictví České republiky pod názvem Mentor klinické praxe v ošetrovatelství a porodní asistence. Kurz je určen registrovaným sestřám a porodním asistentkám. Vzhledem ke struktuře posluchačů kurzů, kterou tvoří z velké části sestry, které zatím nemají vysokoškolské vzdělání v ošetrovatelství, byl do studijního plánu zahrnut modul Ošetrovatelství s obsahovou náplní filozofie, teorie a metodologie ošetrovatelství. V příštích letech již pravděpodobně bude dosažené vzdělání cílové skupiny odlišné a tento modul bude modifikován dle potřeb posluchačů a učitelů studentů (49).

Studuje se v kombinované formě studia, kde rozsah studia činí 120 hodin: 50 hodin kontaktní výuka a 70 hodin samostudium (49).

Ve výuce jsou uplatňovány aktivizační metody. Nejčastěji problémová výuka, případové studie, hraní rolí, projektová výuka a praktická cvičení, které napomáhají vytvoření požadovaných klíčových odborných dovedností. Podstatnou částí samostudia je projektová práce, vypracování portfolia mentora a zpracování komplexní

ošetřovatelské dokumentace vybraného případu. Po úspěšném absolvování celého kurzu získají absolventi celkem 30 kreditů. Podmínkou přiznání a udělení celkového počtu kreditů je absolvování celého kurzu a úspěšné složení závěrečné zkoušky (49).

Podmínky pro přijetí:

Registrovaná sestra nebo porodní asistentka – dle novely zákona č.96/2004Sb.

Odborník ve své profesi, v praktické oblasti.

Cílem kurzu je příprava zdravotnických profesionálů, sester - mentorek, pro vedení odborných praxí studentů bakalářského a magisterského studijního programu ošetřovatelství a rozvoj jejich osobního a profesního růstu. Cena kurzu je 4500 Kč (49).

Ústav ošetřovatelství 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze také nabízí certifikovaný kurz Mentor/ka klinické praxe v ošetřovatelství. Jde o kurz akreditovaný MZ ČR a určený pro registrované sestry. Rozsah kurzu je 100 hodin realizovaných v průběhu 10 měsíců. Z toho je 40 hodin teoretické a 60 hodin praktické výuky. Výuka byla zahájena v prosinci roku 2009. Kurz se ukončuje závěrečnou zkouškou a obhajobou závěrečné práce. Je nutné mít 85 % účast ve výuce. Kurz je pro 30 zájemců a absolvent získá 60 kreditů. Cena kurzu je 3000 Kč (41).

Oddělení ošetřovatelství při Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Hradci Králové získalo v rámci Centralizovaných rozvojových projektů na rok 2009 v Programu na podporu celoživotního vzdělávání souvisejícího s požadavky veřejné a státní správy a Evropské unie, finanční dotaci na projekt „Vzdělávací kurz pro mentory při LF UK v Hradci Králové“. V rámci projektu bude vytvořen studijní program, který bude akreditován MZ ČR jako certifikovaný kurz a jeho absolventi získají certifikát „Mentor klinické praxe“. Kurz bude probíhat ve dvou semestrech. Začínal by letním semestrem teoretickou výukou, a končil by zimním semestrem dalšího akademického roku praktickou částí - vedením ošetřovatelských praxí, v rámci kterých mentor zpracuje ošetřovatelskou a pedagogickou dokumentaci jako podklad pro závěrečnou obhajobu a závěrečné zkoušky. V průběhu kurzu budou studentům poskytnuty studijní opory zdarma, jak v tištěné, tak i v e-learningové podobě.

Podmínkou úspěšného absolvování kurzu bude závěrečný test a obhajoba zpracované ošetrovatelské a pedagogické dokumentace, kterou si mentor připraví během vedení klinické praxe se studenty (40).

1.2.4 Vztah mezi mentorem a studentem

Každý ze studentů vnímá mentora zcela odlišně. Pro někoho je to učitel, pro jiného poradce, kritik, dohlížející, ochránce, hodnotitel nebo stimul. Student od svého mentora očekává, že bude mít dostatečné teoretické znalosti a praktické zkušenosti. Dále by mentor měl být tolerantní, se smyslem pro humor, trpělivý, vybaven pedagogickými schopnostmi, nadšený pro profesi a především s kladným vztahem k lidem. Student předpokládá, že se mentor stane jeho vzorem a bude jej respektovat a uznávat. Tyto faktory ovlivňují vznik vzájemného důvěrného vztahu. Mentor se svými studenty pracuje a hodnotí je. Hovoří spolu, stanovují si cíle, sdělují si jak pozitivní tak negativní zkušenosti a předávají si zpětnou vazbu. Dále mentor studenty ochraňuje před vlivem strachu a stresu, remotivuje je a poskytuje možnosti k učení, protože je vnímavý k nárokům na studenta. Mentor klinické praxe pomáhá studentům rozvíjet jejich znalosti a dovednosti. Jeho význam je nezpochybnitelný. Studentům vedeným mentorem se lépe komunikuje i s ostatním zdravotnickým personálem a jsou lépe začleněni do ošetrovatelského týmu. Mentor snižuje zatížení ostatních zdravotnických pracovníků, při potřebě se studenti obrací více na něho než na ostatní personál. Nejvhodnější je, pokud student vykonává praxi souběžně se službami mentora (4).

Počet studentů na jednoho mentora je dán podle typu pracoviště, ale optimální je jeden až tři studenti na standardní ošetrovací jednotce a jeden až dva studenti na oddělení ARO/JIP. Mentor přispívá k ohodnocení způsobilosti studenta, má zodpovědnost za klinický dohled nad ním, poskytuje mu podporu a je studentovi přítelem. Mentor vyučuje, řeší problémy, vede a nabízí profesionální návrhy a rady, aby rozvíjel znalosti a kompetence mentorovaného (4).

Na studenty působí negativně a devalvačně, když jim mentor skáče do řeči a zavrhuje jejich myšlenky nebo názory, které nejsou shodné s jeho názorem. Dále

si studenti neoblíbí mentora, který s nimi jedná povýšeně, je podezřívavý, studenta ignoruje, uráží, ztrapňuje a podceňuje. Kladný vztah mezi studentem a mentorem nepodporuje ani to, když je mentor necitlivý, vytahuje se a nedodržuje dohodnutá pravidla. Špatné je, když mentor záměrně nezasahuje, nepomáhá studentovi tam, kde by to bylo žádoucí. Negativně studenti reagují, když jim mentor neříká pravdu, neposkytuje pomoc, nerespektuje studenta, preferuje některé studenty a nehodnotí objektivně (6).

Studenti, k nimž negativní chování mentora směřuje, reagují nejprve vyčkáváním, stáhnutím se do sebe, nejistotou, zmatkem, úzkostí, nespokojeností, nespoluprací a snaží se hledat pomoc jinde. V případě, že nežádoucí chování mentora přetrvává delší dobu, student se vyhýbá komunikaci a jednáním s mentorem. Student se brání lhaním, podváděním, hledá kompromisy a dohaduje se s mentorem. Může úmyslně vyvolávat konflikty a bránit vlastní „já“. Mezi ty nejzávažnější důsledky špatného vztahu mezi mentorem a studentem patří neúspěch studenta, ztráta motivace, zájmu o problematiku a rezignace. Mohou se objevit psychické nebo tělesné poruchy osobnosti, osamění, změna sebepojetí a agresivita (6).

Začátkem března roku 2008 v rámci bakalářské práce bylo realizováno výzkumné šetření, které zkoumalo faktory ovlivňující spokojenost studentů oboru Všeobecná sestra během jejich praktické výuky. Výzkumné šetření bylo kvantitativní a dotazování byli studenti II. a III. ročníku prezenčního bakalářského studijního programu Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Výsledky jsou shrnuty v tabulce A, která je uvedena v příloze. Studenti prvního ročníku nebyli dotazováni, protože v rámci studia praktickou výuku ještě neabsolvovali. Dotazovány byly také mentorky z Nemocnice České Budějovice a.s., které spolupracují se studenty během jejich praktické výuky (1).

Výsledky výzkumného šetření - spolupráce mentorek se studenty během jejich praktické výuky:

66 % mentorek seznamuje vždy studenta s organizací práce oddělení

- 54 % mentorek diskutuje se studenty o jejich očekáváních od praktické výuky
- 48 % mentorek spíše nehodnotí denně a 18 % mentorek nehodnotí denně se studenty jejich praktickou výuku studentů
- 65 % mentorek odpovědělo, že nemá dostatek času věnovat se studentům, jako důvod uvedly hodně práce na oddělení a nadměrný počet studentů na praxi
- 95 % sester má pocit, že je student během praxe zapojen do ošetrovatelského týmu
- 74 % mentorek odpovědělo, že jim studenti sdělují svá přání a připomínky k praktické výuce a 89 % sester se snaží tyto přání a připomínky naplnit
- 60 % sester má čas na komunikaci se studenty o jeho potřebách
- 41 % sester zaměstná studenta, který nejeví zájem o problematiku, 24 % mentorek ho motivuje

Ze strany sester negativně ovlivňuje jejich spolupráci se studenty fakt, že nemají na studenty dostatek času, tento důvod uvedlo 33 % sester. Druhým nejčastějším faktorem je nezájem studentů, tuto odpověď zvolilo 32 % dotázaných sester. Nicméně 77 % mentorek uvedlo, že jsou studenti na praktickou výuku připravení a 92 % sester odpovědělo, že je student na oddělení přínosem.

Faktory ovlivňující spokojenost studentů během jejich praktické výuky jsou uvedeny v tabulce A v příloze (1).

1.2.5 Role mentora během praktické výuky

Při zahájení klinické praxe mentor podává studentovi jasné, zřetelné a stručné vstupní informace týkající se daného oddělení, pracovní doby, přestávky na odpočinek a bezpečnostních pravidel. Sestra mentorka seznamuje studenta s náplní a organizací práce na příslušném oddělení, s jeho specifiky a materiálním vybavením. Mentor seznámí studenty s ostatními zdravotnickými pracovníky na oddělení a představí je pacientům. Při přidělování pacientů přihlíží mentor ke znalostem a dovednostem studentů. Stanoví na počátku každého pracovního dne cíl a náplň činností studenta, zajímá se o pochopení daného cíle a je pro něj důležitá zpětná vazba od studenta. V průběhu praxe spolu hovoří o dosahování stanovených cílů. Jednou z nejdůležitějších prací mentora je předvádění výkonů studentovi. Zpočátku student jen přihlíží, ale

postupně se učí samostatně pracovat pod dozorem, poté výkony provádí student sám. Činnost, kterou student nezvládá, za něj mentor přebírá. Nároky na zvládnutí jednotlivých výkonů mentor postupně zvyšuje. Po jejich splnění se provádí zpětné hodnocení, při němž mají studenti možnost zeptat se a doplnit si další vědomosti. Dále mentor kontroluje a podepisuje odborné výkony a dohlíží na studenta při zpracování ošetrovatelské dokumentace. Na závěr, nebo také v průběhu klinické praxe mentor zhodnotí práci studenta na základě zadaných kritérií. Mezi kritéria například patří teoretické vědomosti, komunikační schopnosti, praktické zručnosti, postoje a chování studenta. Vytváří pro studenty přívětivé pracovní klima. Vede studenty k zodpovědnosti nad vlastním rozhodnutím a výkonem. Pomáhá studentovi, aby mohl plně využít nabytých teoretických poznatků a zkušeností z laboratorní výuky a aplikoval je do praktické výuky při ošetřování pacienta na oddělení (11, 48).

1.2.6 Mentor v roli poskytovatele zpětné vazby

Pokud je mentor přímo zodpovědný za výsledky svých svěřenců, je samozřejmé, že od něj mentee očekávají zpětnou vazbu a hodnocení svých výsledků. Dokonce by se dalo tvrdit, že studenti mají právo očekávat, že jim mentor poskytne informace, které potřebují k postupu v jejich práci. Zpětná vazba se skládá z informací týkajících se mentorova hodnocení výkonu konkrétní osoby. Může být formální i neformální. Nejběžnější je neformální zpětná vazba, která se vyskytuje v každodenní praxi, kdy mentor bezprostředně pomáhá, dává instrukce a opravuje své studenty. Zpětná vazba může být jak pozitivní, tak i negativní (10, 51).

1.2.6.1 Pozitivní zpětná vazba

Pozitivní zpětná vazba znamená, že mentor sděluje svým studentům, co se jim povedlo a co udělali správně. Kladné komentáře posilují sebevědomí a dodávají studentům motivaci. Každý moudrý mentor vyhledává příležitosti, aby mohl nechat své mentee vyniknout a mohl je pochválit. Pocit uznání vytváří pozitivní pracovní prostředí a jen minimum mentorů má problém odlišit dobrý výkon od špatného. Nejčastějším problémem pozitivní zpětné vazby bývá to,

že je poskytovaná málo často. Studenti jsou pak demotivováni, když nezaznamenají žádný pozitivní komentář. Když například mentor řekne studentovi, který se staral o pacienta: „ ... pan Novák vypadá po vaší péči mnohem lépe,“ tak student jasně ví, že jeho úsilí bylo zaznamenáno a oceněno. Kladné ohodnocení slouží k tomu, aby se studentovi také ukázalo, co se od něj očekává a zda jde správným směrem. Všechny tyto faktory zvyšují pocit uspokojení z vykonané práce a zároveň zlepšují kvalitu péče o pacienta. Z těchto důvodů patří pozitivní zpětná vazba mezi nejefektivnější a měla by být používána co možná nejčastěji. Může být užitečné, když mentor občas chválí studenty veřejně. Zvyšuje se tím morálka týmu a sebevědomí jeho členů. Tato metoda však funguje pouze tehdy, když mentor chválí všechny členy týmu a nikoli jen vybrané jedince. Nechválený zbytek pocítuje nelibost a marnost svého snažení. Zpětná vazba by měla být vždy především přesná, upřímná a objektivní (10, 51).

1.2.6.2 Negativní zpětná vazba

Identifikace nedostatečných výsledků je prvním krokem k jejich nápravě. Druhým krokem je negativní zpětná vazba, která říká studentovi, že dělá něco špatně. Poskytování negativní zpětné vazby je stejně důležité, ale mnohem obtížnější, než poskytování zpětné vazby pozitivní. Tento proces vyžaduje zkušenosti a dovednosti k vytvoření způsobu, kterým mentor poskytne zpětnou vazbu tak, aby se z ní student poučil a mohl se dále zdokonalovat. Kritická role mentora klade vysoké nároky na jeho osobnost a vyžaduje, aby byl schopen navrhnout způsoby řešení nežádoucích jevů. Některým mentorům může připadat snadnější tyto jevy ignorovat. Přehlížení nevhodného chování však může frustrovat celý tým a snižovat jeho morálku (10, 51).

Pokud je nezbytné, aby mentor dal najevo studentovi, že některé jeho výkony jsou nedostatečné, může podobně jako u pozitivní zpětné vazby postupovat podle určitých zásad. Kritické hodnocení by mělo proběhnout co možná nejdříve po kritickém incidentu. Zpožděná kritika může podporovat nežádoucí chování. Stejně jako pozitivní, i negativní zpětná vazba by měla být častá, objektivní a přesná. Pokud je zpětná vazba

poskytována dostatečně často, snadněji se s ní její příjemce vyrovnává a nevnímá ji tolik jako hrozbu. Přesností a objektivností zpětné vazby je myšleno, že kritika by měla být založená více na přímo pozorovaných jevech, než na osobních sympatiích či antipatiích. Negativní kritika by v sobě měla vždy obsahovat návrhy na zlepšení. Mentor by se měl vyvarovat používání ponižujících výrazů a obviňujících vět. Stejně tak by kritika neměla působit jako hrozba, protože každý z nás je vnímavý k tomu cítit se ohroženě. Velmi tvrdá kritika způsobí to, že student věnuje veškerou svou energii k obraně, místo toho, aby ji použil k nápravě nežádoucích jevů. Věty typu: „ ... tohle už tě nechci nikdy vidět dělat ...“ nebo „ ... s takovýmhle chováním u nás dlouho nevydržíš ...“ jsou jednoznačně vnímány jako ohrožující. Na rozdíl od pozitivní zpětné vazby, která může být prováděna veřejně, by se negativní kritika vždy měla odehrávat v soukromí (10, 51).

1.2.6.3 Návrhy na zlepšení

Návrhy na zlepšení mohou doprovázet jak pozitivní, tak negativní zpětnou vazbu. U negativní kritiky by však měl být návrh na zlepšení pravidlem. Nejúčinnější jsou tehdy, pokud jsou návrhy adresné a konkrétní. Ideální kritika by v sobě měla obsahovat pozitivní i negativní hodnocení a přesný návrh na zlepšení (10, 51).

1.3 Praktická výuka studentů

Praktická výuka je klíčovou složkou vysokoškolského vzdělávání sester. Klinická praxe je chápána jako interaktivní proces mezi studentem, vyučujícím a sestrou, protože mají společný cíl, kterým je spokojený pacient. Je to neustálý komunikační proces, ve kterém je použito nejen mnoho verbálních a neverbálních technik, ale také komunikace činem, která je zvláště v ošetrovatelství vnímána velmi citlivě. Snadno může dojít k elevaci nebo devalvací všech tří zúčastněných, a to především pacienta. Při osvojování si důležitých dovedností během klinické praxe je pro studenty důležitý vzor jak mentora, tak i ostatních členů ošetrovatelského týmu a jejich citlivé vedení studentů v tomto směru. Pracovní činnost sestry je velmi odborná, kvalifikovaná a dává sestřám velké kompetence. Na práci prováděnou sestrou jsou

kladeny vysoké nároky, obzvlášť na samostatnou a odbornou činnost. Proto je důležité budoucí sestry na tuto náročnou situaci připravit a během praktické ani teoretické výuky nic nezanedbat. Výuka ošetrovatelských dovedností klade vysoké nároky nejen na studenta, ale i na mentora. Student si během studia osvojuje znalosti v oblasti kognitivní, psychomotorické a afektivní. Zdravotní péče poskytovaná pacientovi v nemocnici je dána všemi těmito třemi oblastmi, které musí umět student při péči o pacienta sjednotit. Praxe na klinických pracovištích poskytuje studentovi příležitost k tomu, aby se tyto dovednosti naučil propojovat. Podporou pro studenta jsou i supervize. Supervize jsou realizovány prostřednictvím občasných návštěv, setkáváním studenta se supervizorem. Cílem supervize je studenta motivovat, vést, rozvíjet jeho osobnost, umožnit mu vyjádřit své pocity, vést ho ke kritickému myšlení a naučit ho aplikovat získané dovednosti nejen do profesního, ale i osobního života. Supervize využívá metody komunikačních dovedností. Nejčastěji se jedná o aktivní naslouchání studentovi, přičemž mu supervizor také nechává prostor pro vlastní vyjádření, a tím projevuje empatii. Důležité je nesoudit a nekritizovat, neodsuzovat studentova vyjádření, postoje a názory, ale především motivovat a dávat pozitivní zpětnou vazbu. Pomáhání a přijímání pomoci je obtížný a často ambivalentní proces (14, 39, 43).

Měkké a tvrdé (technické) dovednosti

V poslední době se v ošetrovatelství stále častěji hovoří o důležitosti takzvaných měkkých dovedností, které se vztahují ke komunikaci a k mezilidským vztahům. Tyto dovednosti se na rozdíl od takzvaných tvrdých, neboli technických dovedností mnohem hůře měří, ale jsou pro kvalitní výkony a profesionální činnost sestry stejně důležité. Zatímco jsou technické dovednosti (odběry krve, měření tlaku atd.) přesně popsány v učebnicích a studenti si je osvojují nejen během výuky, ale i během praxe, je popis měkkých dovedností mnohem obtížněji definovatelný. Jejich výčet bývá někdy vypsán v etickém kodexu sester. Často se v něm hovoří o respektu, zákazu diskriminace, správné komunikaci a empatii. Personál zdravotnických zařízení je kvůli komplexnosti péče neustále v interakci jak s pacienty, jejich rodinou, návštěvníky, tak i s ostatními zdravotníky. Úroveň a kvalita této komunikace vytváří z velké části celkový dojem

a pověst jak zdravotnickému zařízení, tak i sesterské profesi (10).

1.3.1 Práva a povinnosti studenta

Studenti mají nejen práva, která musí být respektována, ale také povinnosti a zodpovědnost za svoje chování. Je důležité, aby mentor tato práva i povinnosti znal a mohl tak své mentee během klinické praxe náležitě vést. Musí brát také v potaz všechny právní, profesní a morální závazky, které vůči svěřeným studentům má. Student má mimo jiné právo znát chování a kompetence, které jsou od něj očekávány, aby dosáhl klinické způsobilosti. Je důležité, aby bylo naplňováno i právo studenta dostávat včas zpětnou vazbu týkající se jeho výkonů. Měl by mít příležitost a podporu k tomu, aby napravil své jednání, které je považované za nedostatečné. Zpětnou vazbu o tom, že některé výkony nesplňují kritéria potřebná k tomu, aby prospěl, má student dostat na vědomí dříve, než propadne. Student má především právo pracovat pod odborným dohledem kvalifikovaného a náležitě vyškoleného mentora (36).

Vzdělávací instituce mohou na oplátku mimo jiné od studentů také očekávat, že budou splňovat podmínky a pravidla stanovená studijním programem a že se budou chovat v mezích zákonů a dobrých mravů (36).

Studenti by během praktické výuky neměli pouze bezmyšlenkovitě vykonávat úkony, které je jejich školitele učí. Nad každou svou činností by měli přemýšlet a klást si následující otázky.

Jaký je to výkon?

Proč jdu tento výkon dělat?

Jak se tento výkon dělá?

Kdy se výkon dělá?

Jaký má být cíl výkonu?

Proč stojí tento výkon za zamyšlení?

Dalo by se na tomto výkonu něco zlepšit? (38).

Velmi častým problémem během procesu učení bývá obyčejné zapominání.

Prostě si dostatečně nepamatujeme to, co nám někdo řekl. Tabulka B, která je uvedena v příloze, ukazuje výsledky výzkumu společnosti IBM, které byly potvrzeny totožným průzkumem Britské královské pošty. Vybraná skupina zaměstnanců byla náhodně rozdělena do podskupin, z nichž každá plnila jednoduchý úkol, zadávaný třemi různými způsoby (slyšené, slyšené a viděné, slyšené, viděné a vyzkoušené). Výsledky hovoří samy za sebe. Nejméně si pamatujeme to, co pouze slyšíme. John Whitmore (51) uvádí příklad skupiny parašutistů, kteří byli během výcviku poučováni o odstraňování závad padáku pouze verbálně. Velmi naléhali na to, aby si teoreticky prezentované postupy mohli prakticky vyzkoušet před tím, než budou s případnou závadou konfrontováni během volného pádu (51).

Praktické dovednosti studenti získávají nejdříve ve specializovaných učebnách, poté na nemocniční půdě. Vyučování je v dnešní době orientované na studenta, podobně jako ošetrovatelský proces na pacienta. Student přestává být pasivním příjemcem informací a stává se aktivní součástí vzdělávacího procesu. Student chce být přínosem, objevitelem, chce být prospěšný a chválený. Během praktické výuky je důležité, aby si student uvědomil, porozuměl, pocítil zodpovědnost a také si osvojil kompetence, ke kterým má dospět a získat je do konce svého vzdělávání, aby se mohl stát kvalifikovaným zdravotníkem. Období klinické praxe je koncipováno jako období přechodu od studia do skutečné praxe. Praktická výuka umožňuje studentovi upevnit si znalosti a praktické dovednosti v podmínkách běžné klinické praxe (39, 43).

1.3.2 Motivace

Slovem motivace se označují pohnutky, které vedly k jednání. Pojem motivace je velice široký a zahrnuje pojmy jako je touha, snažení, uspokojování potřeb a dosahování cíle. Motivace vyjadřuje, že učení je založeno na vlastní aktivitě studentů, která je vyvolaná vnitřními motivy. Vnitřní motivace je chápána jako stav, který nutí studenta něčemu se naučit pro vlastní uspokojení. Vnitřně motivovaný student se učí rád, cítí potřebu si osvojit něco nového, nebo změnit své jednání sám z vlastního zájmu. Když vnitřní motivace chybí, pak mentor prostřednictvím vnější motivace usiluje

o to navodit zájem studenta o učení. Také hodnocení v rukou mentora slouží jako mocná motivační síla pro studenty. Říká se, že kdyby nebylo odměny za úspěch, nebo biče za neúspěch, mnoho studentů by vůbec nemělo reálnou motivaci k práci. John Whitmore (51) uvádí, že: „ Mrkev na provázku zavěšená před oslem je pro něj přesvědčivou motivací. Pokud však budete jednat s lidmi jako s osly, dočkáte se oslích výkonů“. Umění motivovat je alfou a omegou veškeré mentorské práce. Mrkev na provázku představuje symbol externích motivátorů, které se však během času stávají méně a méně efektivními. Jen málokterý manažer pochybuje o tom, že vnitřní motivace je nejlepší. Pokud mají lidi opravdu něco dokázat, musí být dostatečně vnitřně motivovaní. Nutit někoho k vnitřní motivaci přináší přesně opačný výsledek. Lidskou motivaci ovlivňuje individuální hierarchie potřeb. Maslowova hierarchie potřeb, na které jsou aplikovány motivátory a znázorněny oblasti, na které působí mentor, je znázorněná v obrázku 1 v příloze (6, 32, 36, 51).

1.3.3 Vytvoření příznivého pracovního prostředí

Pro úspěšnou realizaci stanovených vyučovacích cílů praktické výuky studenta je důležitá pomoc mentora, ale i pracovní klima. Pokud porozumíme sociálnímu klimatu, pomůže nám to pochopit jednání druhého člověka i s jeho pocity. Pracovní klima může výrazně ovlivňovat člověka, který pracuje v určitých podmínkách; působí na jeho chování, pocity a vývoj. Hart a Rotem (1995) definovali klinické učební prostředí jako zvláštní případ práce v klinickém prostředí, které sestry vnímají jako rozhodující pro svůj profesionální rozvoj. Jinými slovy řečeno je klinické učební prostředí sít' vzájemně působících sil na klinickém pracovišti, které ovlivňují výsledky klinického učení studentů. Klinická výuka probíhá oproti tradiční výuce ve třídě v mnohem odlišnějším a mnohem složitějším sociálním kontextu. Můžeme jen velmi málo ovlivnit podmínky, ve kterých klinická praxe probíhá. Pro studenta je náročné propojovat své kognitivní, psychomotorické a afektivní dovednosti do ucelených podob, aby mohl reagovat na individuální potřeby klienta/pacienta. Je nutné vždy zajistit, aby při nácviu dovedností nedošlo k poškození klienta/pacienta. Sestra mentorka musí neustále monitorovat jak potřeby pacienta, tak potřeby studenta. Pro většinu studentů

je etapa získávání nových klinických zkušeností zdrojem úzkostí a strachu. Studenti jsou spokojeni na oddělení, kde je výuka jasná a dobře zorganizovaná. Jsou méně nervózní, pokud jsou ihned zapojováni do ošetrovatelských aktivit a ví, co se od nich očekává. Aby byli studenti schopni provádět ošetrovatelské postupy na klinickém pracovišti, je třeba, aby od mentora a ostatního zdravotnického personálu zpočátku dostávali jasné, podrobné a přesné pokyny (16).

Během praktické výuky se od studentů očekává, že se stanou kompetentnější v aplikování získaných vědomostí, dovedností a že se změní i jejich postoje a hodnoty. Postoje a hodnoty se mají přiblížit stavu, který neodmyslitelně patří k ošetrovatelské profesi. Klinické pracoviště poskytuje studentovi optimální příležitost, aby odpozoroval vzory modelového chování, mohl si takové chování sám vyzkoušet a mohl přemýšlet nad tím, co viděl, slyšel, prožíval a dělal (16).

Přestože jsou studenti na klinickém pracovišti nadpočetnými pracovníky, mohou být významným příspěvkem v péči o pacienta. Studenti jsou „vhozeni“ do klinického prostředí jako přechodní členové týmu. Jejich pozice je anormální a jejich motivace zapojit se do péče o pacienta je obvykle jiná než u stálých zaměstnanců. Zapojování studentů do týmu pracovníků na jednotlivých odděleních je důležité pro to, aby si studenti uvědomili vysokou zodpovědnost a náročnost práci sestry, která je čeká po ukončení studia. Studentům ošetrovatelství činí potíže pohybovat se ve dvou odlišných sociálních rolích: v roli studenta a roli zdravotnického pracovníka. Plnění odborných výkonů v nemocničním prostředí bývá u některých studentů prvním seznámením s nemocničním prostředím po odborné stránce. Studenti ošetrovatelství se v klinickém prostředí často cítí zranitelní. Příčinou může být fakt, že se sice učí poskytovat péči nemocným, ale současně se setkávají s nejrůznějšími reakcemi ostatního zdravotnického personálu na své úsilí. Vztahy, které student během praktické výuky prožívá se zdravotnickým personálem, mentorem a celkové vztahy, které vládnu na oddělení, vytvářejí celkovou pozitivní nebo negativní atmosféru na pracovišti. A právě na základě prožitku, pocitu a zážitku si student formuje vztah k praktické výuce a k jeho budoucímu povolání (6, 16, 27).

Pracovní klima zdůrazňuje důležitost fyzikálních, interpersonálních, lidských a organizačních charakteristik, vzájemný respekt a důvěru mezi studenty a účastníky praktické výuky. Zdá se, že pro studenty ošetrovatelství je právě personalizace tím nejdůležitějším aspektem nemocničního učebního prostředí. Studenti si přejí příznivější, vstřícnější prostředí v nemocnicích, než je to, ve kterém aktuálně praxi absolvují. Student klade důraz na příležitost poradit se se svým mentorem, nebo zdravotníkem, ke kterému byl při praktické výuce přidělen. Patří sem i studentův pocit pohody při klinické výuce. Uprostřed klinického provozu mohou mít studenti pocit nejistoty, trapnosti, zranitelnosti a je přirozené, že hledají projevy důvěry, pochopení a opory jak u mentora, tak u ostatních zdravotníků. Přejí si zažívat více projevů důvěry, pochopení a sociální opory než doposud. Je třeba, aby dobře fungovala průběžná komunikace mezi vyučujícími ošetrovatelství, vedoucími pracovníky, sestrami a samotnými studenty navzájem. Pracovní klima ovlivňuje i již zmíněný vztah mezi mentorem a studentem. Mentor by si měl každý den najít u každého studenta nějaký důvod, za který by ho mohl pochválit. Chválit je nutno uváženě, jedna zřetelná pochvala, ocenění úspěchu denně pro každého studenta je postačující. Učitel by si měl pohlídat, aby se každému studentovi kladného poznání denně dostalo, ale vyvarovat se chválení ve chvíli, kdy si to student nezaslouží. Je dobré chválit ve chvíli, kdy to můžeme udělat zcela upřímně. Pro některé studenty je pochvala v soukromí stejně efektivní jako pochvala veřejná. Pochvala studenty motivuje a vytváří pozitivní vztah k mentorovi a k práci. Dalším faktorem ovlivňujícím vytvoření pozitivního pracovního prostředí je důslednost mentora. Důsledností při posuzování pravidel ve výuce dává mentor najevo spravedlnost. Mentor musí pečlivě dbát na to, aby vyžadoval dodržování všech pravidel od všech studentů stejně, bez výjimky. Pozitivní prostředí je tam, kde je vybudovaná úcta a respekt ve vztazích. Mezi mentorem a studentem, ale i studenty navzájem by měly převládat zdvořilost a zájem. Z neverbální i verbální komunikace při veškerých činnostech by měla být znát upřímnost a zájem. Student musí vědět, že má o něj mentor zájem jako o jednotlivce. Jakékoliv povídání o jeho mimoškolním životě se ukazuje jako neocenitelný příspěvek pro budování efektivní spolupráce. Studenta povzbuzuje a pozvedá jeho sebevědomí, když mu mentor naslouchá a reaguje na to, co mu student

říká. Taková osobní komunikace dává studentům pocit důležitosti a sounáležitosti. Mentor má možnost reagovat spíše z lidské roviny, než z pozice učitele. Při naslouchání obohacuje i sám sebe, učí se. Schopnost opravdově naslouchat může být jedním z nejcennějších pokladů učitele. Efektivní naslouchání je nezbytné k tomu, aby mohl být mentor spravedlivý, aby mohl reagovat potřebným způsobem, dále naslouchání poslouží k získání času a poskytne prostor pro přemýšlení. Když student hovoří, měl by být mentor citlivý nejen na obsah promluvy, ale i na to, co studentova slova naznačují o jeho pocitech. Pro kvalitní naslouchání je důležité v projevu dotyčného hledat nejen fakta, ale i pocity, ocenit veškeré příspěvky k danému tématu, a pokud je nutné studenta přerušit během jeho projevu, je vhodné udělat to citlivě. Během naslouchání, ale i při jiných vhodných příležitostech nám přátelský vztah pomáhají vytvářet tělesné dotyky. Stejně jako se miminka v kolíbce natahují k panence nebo příkrývce, které se mohou dotýkat, mají i dospělí instinktivní touhu být v tělesné blízkosti jiných lidí. Pevný, přátelský dotyk může být dobrým pomocníkem při vedení studentů. Naopak dlouhý nebo příliš častý tělesný kontakt může být studentem vnímán negativně. Mentor má být připraven i na situaci, kdy se ho dotkne student, neměl by dávat najevo šok ani pohrdání. Projev nesouhlasu jako reakce na přátelský a nevinný dotyk může mezi mentorem a studentem vytvořit trvalou bariéru a vzbudit u studenta nedůvěru. Dalším důležitým faktorem je jednání s pocity studenta. City patří do nejtajemnější oblasti lidského chování. Vzdělávací prostředí je na kladné pocity chudé. Mentor, který dokáže u studenta rozvíjet kladné pocity, usměrňuje pocity negativní a zlepšuje postoj studenta k práci (6, 16, 27).

Studenti si vytvářejí vztah s mentorem i na základě verbálního a neverbálního sdělení. Tato sdělení mohou být vědomá nebo nevědomá, cílená či náhodná. Mezi neverbální sdělení patří oděv mentora. Z podnikatelského světa, z analýzy módních stylů a sociálních výzkumů víme, že styl oděvu má vliv na chování lidí. Způsob odívání mentora má vliv na reakci a spolupráci studentů. Oděv sděluje jeho postoje, slušnost a chování v různých situacích. Vypovídá o vztahu mentora ke společenským normám. Nedbalé, špinavé a nevyžehlené oblečení signalizuje nedbalý postoj ke studentům, instituci a pořádku obecně. Oblečení má odpovídat jednotlivým situacím. Důležitá

je umírněnost a střídmost. Další neverbální technikou je mimika a zrakový kontakt. Zrakovým kontaktem můžeme projevit souhlas i nesouhlas. Pohled musí být vždy účelný, dobře načasovaný, ani krátký ani dlouhý. Výraz tváře může vyjadřovat radost, obavy nebo hněv. Výrazem tváře může dát mentor studentům příležitost změnit své jednání, chování, postoje, než je bude muset napomenout verbálně. Usměv může výborně vyjádřit souhlas a může být mnohem osobnější než verbální pochvala. Verbální sdělení záleží na citlivosti mentora vůči studentům a situaci. Verbální komunikace, i když je komunikací slovní, může být studenty nepochopená, stejně jako sdělení neverbální. Správně zvolené verbální výrazy mohou otevřít dveře v komunikaci mezi studentem a učitelem (6, 27).

Vstřícné a pomáhající prostředí při klinické praxi hraje klíčovou roli při zajišťování kvalitního vyučování a učení. Školící instituce by měla studentům poskytnout příležitost, aby se naučili co nejvíce. Čas, který studenti na praxi stráví, je vzácný a je omezený, a proto by měl být využit co nejefektivněji. Je také třeba, aby fungovala otevřená a upřímná komunikace mezi všemi, kdo jsou do praxe zainteresováni. Jen tak se podaří vytvořit pozitivní pracovní prostředí, které bude efektivní a bude podporovat osobnostní rozvoj studentů (16, 24).

Existují vnitřní a vnější bloky, které studentům brání projevit naplno svůj potenciál.

Mezi vnější příčiny patří přísně nastavené a omezující rozhodovací struktury a zvyklosti na oddělení. Dále studentům brání nedostatek povzbuzení, podpory a nedání příležitostí ze strany vedení. Autoritativní styl řízení, autokratický šéf nepodporují kreativitu studenta, naopak určují mantinely a tradiční řád, z kterého studenti nesmí odbočit a jakýkoliv jiný postup je považován za nestandardní a trestný (51, 27).

Vnitřní příčiny jsou velmi podobné a dají se charakterizovat především jako strach ze selhání a nedostatek sebedůvěry, sebevědomí a pochybnosti o sobě samém. Sebevědomí a sebedůvěra se vytváří pouze tehdy, když můžeme rozhodovat, podnikat úspěšné akce a vnímat naši plnou odpovědnost jak za rozhodnutí, tak za činy (51).

2. Cíle práce, výzkumné otázky a předpokládané hypotézy

2.1 Cíle práce

Kvalitativní část

Cíl 1 Zjistit rozdíl ve vztahu mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu.

Cíl 2 Zjistí faktory ovlivňující vztah mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu.

Kvantitativní část

Cíl 3 Porovnat vztah studentů bakalářského a magisterského studijního programu k mentorům ošetrovatelství.

Cíl 4 Zjistit faktory ovlivňující vztah studentů bakalářského a magisterského studijního programu k mentorům ošetrovatelství.

2.2 Výzkumné otázky

1. Jaký je rozdíl ve vztahu mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu ?
2. Které faktory ovlivňují vztah mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu ?

2.3 Předpokládané hypotézy

H 1 Studenti magisterského studijního programu mají lepší vztah s mentorem než studenti bakalářského studijního programu.

H 2 Nejčastějším faktorem ovlivňujícím vztah studentů k mentorovi je mentorovo věnování se studentům.

3. Metodika

3.1 Použitá metoda

Výzkumná část diplomové práce byla realizována pomocí kvantitativního a kvalitativního výzkumného šetření, které bylo realizováno od poloviny února do poloviny března roku 2010. Pro kvantitativní výzkumné šetření byla použita technika dotazníkového šetření a kvalitativní sběr dat byl uskutečněn pomocí nestandardizovaného rozhovoru. Studentům ošetrovatelství byly rozdány dotazníky a s mentory dohlížejícími na tyto studenty byly vedeny rozhovory. Dotazování byli studenti oboru Všeobecná sestra prezenční formy studia bakalářského a magisterského studijního programu Ošetrovatelství na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (ZSF JU) a na Fakultě zdravotně sociální Univerzity Pardubice (FZS UPCE). Rozhovory s mentory byly realizovány v Nemocnici České Budějovice, a.s. a v Pardubické krajské nemocnici a.s.

Dotazník, který je uveden v příloze 1, byl určen studentům I., II. a III. ročníku bakalářského studijního programu a I. a II. ročníku magisterského studijního programu v oboru Ošetrovatelství na ZSF JU a na FZS UPCE. Dotazník byl dobrovolný, anonymní a obsahoval 22 otázek pro studenty bakalářského programu a 24 otázek pro studenty magisterského programu. Dotazník byl konstruován tak, že nejvyšší počet otázek tvořily otázky uzavřené, méně otázek bylo formulováno jako otázky polootevřené a dvě otázky byly otevřené. Na obě otevřené otázky odpovídali studenti magisterského programu, z toho jedna byla určena také studentům bakalářského programu. První tři otázky byly identifikační (pohlaví, ročník studia, předchozí středoškolské vzdělání), ostatní byly zaměřené na mentorství a vedení praktické výuky studentů. Jednalo se o otázky zaměřené na zjišťování úrovně spolupráce a komunikace s mentorem a otázky zjišťující očekávání studentů od mentora. Některé otázky se vztahovaly k podmínkám na pracovišti a některé souvisely s teoretickou přípravou studentů na praktickou výuku. Na většinu otázek studenti odpovídali pouze zvolením jedné možnosti. Otázka č. 21 byla otevřená (bez možnosti výběru) a respondenti

vpisovali na určené místo odpověď, studenti magisterského studijního programu měli navíc i otevřenou otázku č. 24. V otázce č. 14 studenti volili více možností. Seřadit podle důležitosti nabízené vlastnosti a dovednosti mentora měli studenti možnost v otázce č. 22.

Nestandardizované rozhovory (viz příloha 3) byly vedeny se školními sestrami - mentorkami, které spolupracují s těmito studenty během jejich praktické výuky v Nemocnici České Budějovice a.s. a v Pardubické krajské nemocnici a.s. Rozhovor byl anonymní a dobrovolný a účastnilo se ho 5 respondentek z každé nemocnice. Rozhovor měl sedm oblastí složených z 36 podotázek. Hovor byl zaměřen na kvalifikaci mentora, spolupráci mentora se studenty, rozdíly ve spolupráci mentora se studenty bakalářského a studenty magisterského studijního programu. Dále se rozhovor zabýval mentorstvím a přínosem praxe jak pro oddělení, tak i pro studenty. Na jeho konci byl ponechán respondentům prostor pro další volné vyjádření k mentorství a praktické výuce studentů. Tuto možnost využily dvě sestry mentorky.

Výzkum byl realizován v Nemocnici České Budějovice, a.s. a v Pardubické krajské nemocnici a.s., dále na ZSF JU v Českých Budějovicích a na FZS UPCE.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Dotazníky byly rozdávány od poloviny února do poloviny března roku 2010 studentům bakalářského a magisterského studijního prezenčního programu Ošetřovatelství, oboru Všeobecná sestra na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity a Fakultě Zdravotnických studií Univerzity Pardubice. Navracené dotazníky byly správně vyplněné a použité do výzkumné části této práce. Z celkového počtu 174 dotazníků rozdaných studentům bakalářského studijního programu v Českých Budějovicích se jich vrátilo 101 správně vyplněných, tj. 58 %. Ze 183 studentů bakalářského studijního programu v Pardubicích prostřednictvím dotazníků odpovědělo 117 studentů, což představuje 64 %. Studenty magisterského programu v Českých Budějovicích se podařilo všechny přímo oslovit a také od všech vyplněné dotazníky získat zpět. Od celkového počtu 55 studentů magisterského programu se vrátilo

55 dotazníků, tj. 100 %. Z celkového počtu 106 studentů magisterského studijního programu v Pardubicích prostřednictvím dotazníku odpovědělo 48 studentů, což představuje návratnost 45 %. Statistika podle ročníků a oborů je uvedena v tabulce v příloze 2.

Se sestrami - mentorkami byly realizovány rozhovory koncem února 2010. Oslovené mentorky úzce spolupracují s fakultami a během praxe studentů vedou jak studenty bakalářského, tak i studenty magisterského studijního programu. Na výzkumném šetření se podílelo pět mentorek z Nemocnice České Budějovice, a.s. a pět mentorek z Pardubické krajské nemocnice a.s. Všechny získané informace byly použity do výzkumné části této diplomové práce.

4. Výsledky

4.1 Výsledky z rozhovorů s mentory v Českých Budějovicích

Respondentka č. 1

Respondentka č. 1 má dokončené vysokoškolské bakalářské vzdělání v oboru Všeobecná sestra a nyní studuje druhým rokem v kombinované formě studia magisterský studijní program Ošetrovatelství ve vybraných klinických oborech. Jako sestra pracuje již 28 let a nyní vykonává funkci staniční sestry. Mentorskou činnost začala pro Zdravotně sociální fakultu oficiálně vykonávat před dvěma lety. Kurz pro mentory nebo jinou formu vzdělávání pro pedagogické pracovníky neabsolvovala. Domnívá se ale, že by toto vzdělávání bylo určitě komplexně prospěšné pro práci a péči o studenty, ale zároveň má pocit, že na její přístup ke studentům by vzdělání vliv určitě mít nemělo. Více než na vzdělání dle mentorky záleží na osobnosti a zájmu manažera věnovat se ve volné chvíli studentům.

Na oddělení, kde mentorka působí, dochází v době praxe dva až pět studentů. Pět studentů mentorka vnímá jako vysoký počet, protože za plného provozu nemocnice se nemůže tolika studentům věnovat. Optimální počet je pro mentorku vždy sudý počet, a to minimálně dva a maximálně čtyři studenti.

Na otázku, zda přistupuje odlišně k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu, odpověděla, že částečně ano. Studenty bakalářského studijního programu se snaží vést ve směru ošetrovatelství, ošetrovatelské péče a zdokonalování se v odborných výkonech a studenty magisterského studijního programu navíc i v manažerských dovednostech. Studenti magisterského oboru vykonávají také práci staniční sestry, pracují s výpočetní technikou a připravují i rozvrh služeb. Mentorka se snaží, aby magisterská praxe nebyla zaměřená jen na ošetrovatelskou péči a důležité odborné výkony, ale také na praxi manažerskou. Rozdíl mentorka nedělá při uvítání studentů, ani při jejich seznamování s oddělením. Pouze v případě, že se se studenty zná, nebo když student řekne, že už u nich na oddělení praxi absolvoval a na oddělení se

orientuje, se mentorka seznamování s prostředím věnuje méně. Rozdíl ve vzájemných vztazích a v zapojení se do práce u studentů bakalářského a magisterského studijního programu mentorka nevidí. Se všemi studenty má dobré vztahy, podle jejího vyjádření studenti mají zájem a zapojují se do práce všichni stejně. I vzájemnou spolupráci mentorka hodnotí velice kladně. Spolupráci shledává téměř jako stoprocentní, efektivní. Studenti jí připadají jako lidé na pravém místě, kteří ví, co chtějí. Mají zájem o informace, snaží se rychle pochopit problematiku oddělení, co nejdříve se zapojit do práce a být pro oddělení přínosem, nechtějí se tu cítit zbytečně. Podle názoru mentorky se mezi studenty projevují pouze minimální rozdíly v připravenosti na praktickou výuku. Mentorka se na teoretické znalosti studentů neptá, spíše si při činnostech všimá, že někdo něco neví a druhý to zná. V motivaci rozdíly nespátřuje, jak již je uvedeno výše. Mentorka má pocit, že studenti jsou na oddělení proto, že se chtějí něco dozvědět, mají zájem získat znalosti a dovednosti z praxe.

Slovy „ne, to v žádném případě“ reagovala mentorka na otázku, zda si myslí, že má na studenty dost času. Během mentorské činnosti ale zjistila, že když chce tuto práci dělat dobře, protože jí byla svěřena, jde to i za dost špatných podmínek, které poskytuje její oddělení. Není si naprosto jistá, že činnost mentorky dělá dobře, chybí jí zpětná vazba od studentů, nebo fakulty na základě sdělení názorů studentů. Mentorka se snaží studenty během jejich praxe zapojovat do ošetrovatelského týmu. Studenti na jejím oddělení nejsou vyčleněná skupina, ale spolupracují s celým ošetrovatelským týmem. „Pracují s ošetrovatelským týmem, přebírají lidi ze sálu, přijímají pacienty, jsou jedni z nás, pracují mezi námi, nejsme vyčleněni já a studenti a moje sestry tady, to bychom nezvládli ani ve vertikálních vztazích. Pracují všichni společně a tak se studentům můžeme věnovat i při práci,“ uvedla mentorka. Při příchodu na oddělení je student seznámen s oddělením a s organizací práce. V případě, že student nepřijde rovnou za ní, jako mentorka se mu staniční sestra představí. Bohužel nestihne vždy na začátku praxe promluvit si se studentem o jeho očekáváních od praktické výuky. Tyto informace zjišťuje příležitostně, v průběhu praxe, když je čas. Neví, jestli je to chyba, ale vyslechnout studenty na začátku praxe z časových důvodů zpravidla nelze stihnout, takže to v podstatě nedělá. Snaží se ale na konci každého dne

se studentem praxi zhodnotit a naplánovat si činnosti na další den, aby studentovi získané znalosti navazovaly a uvědomil si souvislosti. Jestli je mentorka pro studenta během jeho praxe přínosem, si netroufá soudit. Zhodnotit by to dle staniční sestry měli spíše studenti, nebo fakulta na základě informací od studentů. Mentorka si myslí, že jsou studenti během praxe začleněni do ošetrovatelského týmu. Vychází z hodnocení prováděných na konci praxe, kde studenti tvrdí, že jsou začleněni do týmu a že se jim spolupracovalo dobře. V současnosti mají na tomto oddělení optimální personální podmínky pro zajištění chodu, ale tato situace se často mění. Mezi personálem panují přátelské vztahy a nekonfliktní atmosféra. K tomu, aby mentorka svoji práci zvládala efektivněji, by potřebovala více zpětné vazby. Myslí si ale, že v rámci stávajících podmínek se mnoho věcí změnit nedá. Přesto považuje průběh praxe za účinný, studentům se zde pracuje dobře a rádi se sem vrací. Uvítala by, kdyby se snížil počet studentů, aby se jim mohla intenzivněji věnovat. Když se mentorka věnuje jednomu, druhý musí čekat. Proto je často nucena delegovat své kompetence na ostatní sestry a požádat je, aby se studentům věnovaly. To je ale problematické, protože sestry nejsou mentorkami a záleží pouze na jejich dobré vůli. I když to pro ni některé udělají, rozhodně ne všechny se studentům věnují ochotně.

Ideálního mentora si staniční sestra představuje tak, že to má být někdo, pro koho mentee nejsou jen studenti, které pouze odučí a dostane za to nějaké finanční ohodnocení, ale měl by se k nim chovat jako ke svým vlastním sestřím, z kterých chce vybudovat tým. A tým nevybuduje autokratickým řízením. Měl by být jedním z nich, ne jejich velitelem, ale tím, který jde v jejich čele. Hlavně to tak musí cítit sami studenti, ne jen mentor. Ten se může domnívat, že je dobrým mentorem, ale studenti ho mohou vnímat úplně jinak. To je na mentorství právě velmi těžké. Student sám musí říct, že tenhle mentor je výborný, že mu vyhovuje. Protože mentorství velmi souvisí s povoláním sestry a mentorka má práci sestry ráda, je naplněná i její představa o mentorském povolání. Svoji profesi chtěla dělat už od dětství. Kam až její paměť sahá, chtěla být sestrou a jako malá si často hrála na sestru a pacienta. Uvědomuje si, že ji práce mentora obohacuje, něco jí přináší a naplňuje ji. Podle jejího mínění studenti vypadají během praxe spokojeně. Doufá, že to není jen její dojem, ale že

skutečně spokojeni jsou. Pak i ona je spokojená a tato práce se studenty jí přináší uspokojení.

Praxi studentů vidí mentorka pro své oddělení jako velmi přínosnou. „Studenti přijdou a rychle chtějí všechno vědět. Tudíž se rychle zaběhnou a jsou schopni během dvou, tří dnů s ošetrovatelským týmem pracovat. Velmi nám pomáhají, obzvláště, když se musí zvládnout několik činností najednou. Například dva i tři telefonáty ze sálu – navést a odvézt pacienty. Pak si sestry vezmou studenty k sobě a zastanou tak společně více práce. Nemusí se to tak zdát každému, ale já tady pracuji a vidím, že nám studenti nepřekážejí. A je jedno, jestli to je student bakalář, nebo magistr, “ říká mentorka. Student bakalářského studijního programu pomáhá v ošetrovatelských činnostech, student magistr dokáže po krátkém zapracování objednávat stravu, léky a naučí se například i propouštění pacientů. Na rozdíl od starších sester se studenti učí mnohem rychleji a na jejich výkony se mentorka může také spolehnout. Během jejich práce se pak může věnovat jiné činnosti a výsledek pouze zkontrolovat. Zároveň však doufá, že je praxe přínosná hlavně pro studenty. Ona i sestry na stanici se snaží, aby praxe byla efektivní, a to jak pro studenty bakalářského, tak i magisterského oboru. Vzhledem k tomu, že se studenti bakaláři mají možnost zdokonalit v ošetrovatelské péči a odborných výkonech, je magisterská praxe zaměřená navíc i na management, což, jak mentorka doufá, je pro tyto studenty přínosem.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že u nich na oddělení mají studenti zázemí průměrné. Mají vše, co mají ony – ostatní sestry. Mohou používat denní místnost sester na odpočinek a na svačinu, vybavenou rychlovarnou konvicí na zalití čaje nebo kávy a mikrovlnnou troubou na ohřátí jídla. K dispozici je společná toaleta a sesterna. Pod vhodným zázemím pro studenty si mentorka představuje: denní místnost na svačení a odpočinek, ve které si studenti mohou zalít čaj, ohřát jídlo, odložit tašku a peněženku a dále mít k dispozici toaletu. Příjemné klima a psychickou pohodu považuje mentorka za nejdůležitější. Na druhou stranu ale připouští, že ji není snadné každému poskytnout, protože každý student je individualitou a přichází s jinými očekáváními. Mentorka se alespoň snaží maximálně

vycházet studentům vstříc. Bohužel nemají prostory, které by mohli studenti užívat samostatně, a proto s nimi sdílejí svoji denní místnost.

Respondentka č. 2

Sestra mentorka má vysokoškolské bakalářské vzdělání v oboru Všeobecná sestra. Jako sestra pracuje již 29 let a nyní zastává funkci vrchní sestry. Mentorskou činnost pro Zdravotně sociální fakultu vykonává tři roky a pro Vyšší odbornou školu zdravotnickou už deset let. Kurz pro mentory ani jinou formu vzdělávání pro pedagogické pracovníky neabsolvovala. Domnívá se, že v rámci svého bakalářského vzdělávání na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy získala dostatečnou pedagogickou a didaktickou přípravu.

Na oddělení, kde mentorka působí, vykonává praxi hodně studentů. Stává se, že se zde v jednom termínu setkávají studenti různých oborů ze tří druhů škol. I když jejich počet bývá odlišný, není optimální pro to, aby se studenti co nejvíce naučili. Proto studenty mentorka rozděluje na různá menší pracoviště a spoléhá i na své kolegyně, které se studentům věnují a pracují s nimi. Mentorka se snaží, aby na jednom pracovišti byli maximálně 3 - 4 studenti, protože v menší skupině je praktická výuka efektivnější. Za optimální považuje čtyři studenty na lůžkovém oddělení a pět studentů na obou pracovištích anesteziologického úseku.

Na otázku, zda přistupuje odlišně k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu, mentorka odpověděla, že ne, že přistupuje ke všem studentům stejně. Rozdíly v aktivním přístupu k práci u těchto studentů pozoruje, ale domnívá se, že to není způsobeno délkou studia, nýbrž individuálními odlišnostmi každého člověka. Rozdílů ve vztazích ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu si není vědoma. Mentorka vážnější problémy v oblasti vzájemné spolupráce se studenty nezaznamenala. Rozdíly v připravenosti u studentů spatřuje pouze v předchozím středoškolském vzdělání. Podle jejího názoru mají studenti, kteří vystudovali gymnázium, dobrou teoretickou přípravu a praktické dovednosti v průběhu praxe nabudou. Absolventi středních zdravotnických škol jsou prakticky zručnější, ale někdy

jim mohou chybět teoretické znalosti. Nejobtížněji praktickou výuku zvládají absolventi ostatních středních škol, protože nemají odborné znalosti, ani praktické zkušenosti. Motivace je vždy individuální, záleží na konkrétní osobnosti. Při práci se studenty bakalářského a magisterského studijního programu mentorka vidí rozdíl v tom, že student bakalář se má vzdělávat především v ošetrovatelských činnostech, naproti tomu student magisterského programu by měl získat také manažerské dovednosti z oblasti řízení a plánování. Mentorka se domnívá, že úroveň znalostí z předchozích stupňů vzdělávání je u studentů magisterského programu rozdílná a praxe je pro ně krátká. Proto ji zaměřuje tak, aby poznali, co je pro oddělení charakteristické, co k němu v rámci organizace patří a jaká jsou pracovní specifika. Usiluje o to, aby studenti měli příležitost zopakovat si to, co již umí a zdokonalili si tak své dovednosti. Studenti bakaláři mají na oddělení praxi delší a tudíž se lépe zapojí do poskytování ošetrovatelské péče. Pro studenty magisterského programu je podle názoru mentorky praxe spíše určená k získání orientace a přehledu o oddělení.

„Určitě ano,“ odpověděla mentorka na otázku, zda má pocit, že má na studenta dostatek času. První den praxe studenta seznámí s oddělením a organizací provozu, se staniční sestrou i ostatním zdravotnickým personálem. Jako mentorka se studentovi vrchní sestra představí jen někdy. Na začátku praxe se studentem o jeho očekáváních od praktické výuky nediskutuje. Průběh praxe a očekávání studentů projednávají až v závěru při jejím hodnocení. Pro to, aby mentorství fungovalo tak, jak by si mentorka přála, je dle vrchní sestry málo personálu. Mentorka nedělá jen to, co vyplývá z její pracovní náplně, ale pomáhá tam, kde je právě potřeba. Stává se, že musí pokrývat i běžný provoz oddělení, takže se studentům snaží zprostředkovat alespoň nutný základ. Na konci každého dne praxi nehodnotí, posuzují ji příležitostně jednou týdně. Zda je mentorka pro studenty během jejich praxe přínosem, neví, netroufá si odhadnout, ale považuje to za zajímavý podnět a dotáže se studentů. Cílem praxe na mentorčině oddělení je zapojení a začlenění studentů do ošetrovatelského týmu. Oddělení nemá dostatek personálu pro optimální zajištění chodu. Ošetrovatelský tým mentorka charakterizovala jako běžný kolektiv, kde jsou ze 75 % přátelské vztahy, ale jako všude i odlišné názory. Aby svou práci mentorka zvládala efektivněji potřebovala

by, aby mentorství bylo samostatnou profesí. Mentorství by neměl člověk vykonávat ještě při dalším povolání. Mentorka by uvítala, aby byl mentor profesionálem, který se může věnovat jen studentům a na stanici by upotřebila alespoň dva. Jako problematické shledává, že je mentorství většinou sloučeno s pozicí vrchní nebo staniční sestry, která v první řadě musí zastat své povinnosti a teprve poté se může věnovat studentům. „Mentorství tak vlastně ani není mentorství,“ dodává. Aby byl student cíleně veden k získávání praktických dovedností a zároveň nebyl ohrožen plynulý chod oddělení, je dle názoru mentorky zapotřebí dalšího personálu, který by se mohl věnovat jen studentům.

Ideální mentor by měl mít podle názoru vrchní sestry především praxi na příslušném pracovišti. Dále by měl mít dobré teoretické a praktické znalosti, všeobecnou praxi a pedagogické zkušenosti. Individuální představa vrchní sestry o tomto povolání je naplněna zhruba z padesáti procent.

Praxi studentů mentorka pro své oddělení vidí jako velmi přínosnou, ať už ji vykonávají studenti bakalářského, nebo magisterského studijního programu. Mentorka se domnívá, že je praxe přínosem i pro studenty. Ti se u ní na oddělení s některými odbornými výkony setkají poprvé. Vzhledem k odbornosti oddělení spatřuje mentorka stejný přínos pro všechny studenty.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili na oddělení vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že v mezích možností. Studenti používají běžné, standardní zázemí jako sestry. Jen ve vstupních filtrech neprocházejí šatnami sester, ale mají svoje skříňky. Mohou používat denní místnost sester, zasedací místnost pro hodnocení, jídelnu s rychlovarnou konvicí a mikrovlnnou troubou. Pod vhodným zázemím pro studenty si mentorka na jejich oddělení představuje to, aby studenti měli větší prostory na převlečení a uložení osobních věcí. Jinak se domnívá, že vše ostatní mohou sdílet s ostatním personálem. „Jsou součástí týmu, tak by měli být s ním,“ dodává. Mentorka oceňuje, že mají k dispozici zasedací místnost, kde se mohou se studenty posadit a nerušeně v kolektivu diskutovat.

Respondentka č. 3

Sestra mentorka má dokončené vysokoškolské bakalářské vzdělání v oboru Všeobecná sestra a nyní studuje v kombinované formě studia magisterský studijní program Ošetrovatelství ve vybraných klinických oborech. Sesterskou profesi vykonává už 25 let a nyní pracuje v pozici vrchní sestry. Mentorkou je třetím rokem. Kurz pro mentory ani jinou formu vzdělávání pro pedagogické pracovníky neabsolvovala, ale byla proškolená pedagogy ZSF JU, kde získala přehled o mentorství a o činnostech a náležitostech, které se od nich, jako mentorek, očekávají.

Na oddělení, kde mentorka působí, chodí během praxe tři až pět studentů. Pět studentů je dle mentorky příliš mnoho, mělo by jich chodit méně. Optimální by bylo, kdyby na oddělení souběžně praxi vykonávali studenti dva, maximálně tři.

Na otázku, zda přistupuje odlišně k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu, mentorka odpověděla, že odlišně ne. Její přístup ke studentům je rozdílný pouze v tom, že studentům magisterského programu zaměřuje výklad více do hloubky. Tito studenti se specializací v oboru ortopedie a traumatologie se o problematiku zpravidla aktivně zajímají a k úspěšnému zvládnutí studia potřebují hlubší vědomosti. Rozdíl v zapojení se do práce u těchto studentů nevidí. Podle jejího názoru je míra aktivity vždy individuální a je spojená se zájmem jednotlivce. Ve vzájemném vztahu se studenty také žádný rozdíl nespatřuje. Úroveň spolupráce je podle jejího mínění podmíněná osobnostními předpoklady. Někteří studenti se aktivně zajímají o pacienty, výkony, operace. Někteří studenti jsou naopak pasivní, zájem nemají. Aktivita studentů ale není spojená se studijním oborem. Rozdíl v připravenosti mezi studenty magisterského a bakalářského studijního programu mentorka nedokáže posoudit. Tato oblast se jí „špatně hodnotí“. Podle jejího vyjádření mají magistři hlubší znalosti z oboru, protože už jednou praxi v průběhu bakalářského studia absolvovali. Není zcela zřejmé, zda jejich znalosti více ovlivňuje vlastní příprava, nebo již dříve absolvovaná praxe na oddělení. Naproti tomu studenti bakaláři jsou na oddělení poprvé a znalosti teprve během praxe získávají. Mentorka má pocit, že

rozdíl v motivaci mezi studenty bakalářského studijního programu a studenty magisterského studijního programu je. Studenti magisterského studia vykonávají praxi na tomto oddělení pouze v případě, že si vybrali specializovaný modul traumatologie nebo ortopedie. Proto mají k tomuto oboru hlubší vztah a tudíž i větší motivaci. Menší motivaci mentorka vidí u některých studentů bakalářského studijního oboru, kteří zde vykonávají praxi, ačkoliv by si raději vybrali jiný obor. Při práci s těmito studenty mentorka rozdíl nedělá. Studenty magisterského studijního programu, kteří si zvolili tento obor, seznamuje s problematikou podrobněji. Protože mají svoji praxi zaměřenou také na management, seznamuje je rovněž s náplní práce vrchní sestry.

„Určitě nemám,“ odpověděla mentorka na otázku, zda má na studenty dostatek času. Při jejich prvním příchodu na oddělení je seznamuje s organizací a specifiky provozu. Pokud je časově zaneprázdněná, studentů se ujímá staniční sestra, která je také mentorkou. Proto se nestává, že by studenti v průběhu prvních dvou dnů praxe nebyli seznámeni s oddělením. Při představování studentům slovo mentor většinou nepoužívá. Zdůrazňuje pouze, že se na ni mohou v případě potřeby obracet. Připomene jim, že v době její nepřítomnosti je jim k dispozici také staniční sestra. Na začátku praxe mentorka se studenty o jejich očekáváních od praktické výuky nediskutuje, tomuto tématu se věnuje spíše až na konci praktické výuky. Hodnocení praktické výuky se studentem mentorka denně také neprovádí, zabývá se jím ke konci celé praxe. Zda je mentorka pro studenty přínosem, si netroufá posuzovat. Toto hodnocení přísluší dle jejího názoru spíše studentům. Snaží se ale být ke studentům maximálně vstřícná, mohou se na ni s jakýmkoliv problémem obrátit. Mentorka se domnívá, že jsou studenti během praktické výuky na jejich oddělení začleněni do ošetrovatelského týmu. V současnosti má oddělení dostatek personálu a v kolektivu zaměstnanců panují přátelské vztahy a otevřená, nekonfliktní komunikace. Aby vrchní sestra práci mentorky zvládala efektivněji, potřebovala by více času a menší počet studentů. Změnila by také profesi mentora. Mentorem by dle jejího vyjádření měla být zkušená sestra z oddělení, která by se věnovala jenom studentům. Byla by zaměstnancem fakulty, s personálem na oddělení by při vedení studentů úzce spolupracovala. Při současných personálních podmínkách není možné úplně vyčlenit pro práci mentora sestru z oddělení. Sama

mentorka je také časově hodně vytížená. Má proto pocit, že studentům nedává všechno co potřebují. Pro zkvalitnění práce vrchní sestry by bylo přínosem, kdyby na oddělení studenty vedl zaměstnanec fakulty, který by se mohl plně studentům věnovat.

Ideálního mentora vidí vrchní sestra jako člověka, který má vysoké odborné znalosti, autoritu, je komunikativní, spolupracuje a má alespoň základní pedagogicko didaktické znalosti. Představa vrchní sestry o mentorském povolání podle jejího vyjádření bohužel naplněná není.

Praxi studentů mentorka vidí pro své oddělení jako přínosnou, studenti jim pomáhají. Stejně tak se ale snaží, aby byla praxe přínosná nejen pro oddělení, ale i pro studenty. Posílá studenty k odborným výkonům, nabízí jim možnost podívat se na různá vyšetření, na sál. Dbá na to, aby studenti nejen pomáhali dezinfikovat a omývat, protože to k jejich praxi také patří, ale aby se především zdokonalovali v odborných dovednostech. Prioritní jsou odborné výkony. Snaží se, aby studenti pochopili souvislosti a aby si uvědomili, jaké vědomosti musí mít sestra pracující na tomto oddělení. Je důležité, aby měli přehled o komplexnosti oddělení a dokázali propojit vědomosti s praktickými dovednostmi. K tomuto postupu mentorka vede i ostatní staniční sestry. Přínos pro oddělení shledává stejný, ať se jedná o studenty bakalářského nebo magisterského studijního programu. Všimá si, že někteří studenti magisterského studijního programu dávají najevo, že jsou připravováni do vedoucích funkcí a že už se ošetrovatelství nemusí učit, že to umí. Mentorka by přivítala, aby studenti měli mezi bakalářským a magisterským studiem několik let praxe. Někteří studenti si totiž dle mentorky myslí, že po studiu magisterského programu budou rovnou zastávat vedoucí funkci staniční nebo vrchní sestry. Vzhledem k tomu, že tito studenti mají znalosti a přehled o managementu pouze v teoretické rovině, bere je mentorka na dva dny k sobě a ukazuje jim, co obnáší práce vrchní sestry. Podle jejího názoru totiž studenti mnohdy mají pocit, že práce vrchní sestry je snadná, ale ve skutečnosti to tak není. Tento postoj studentů je individuální, není u všech stejný. Vzhledem k tomu, že mentorka obohatila magisterskou praxi o management, domnívá se, že je praxe přínosná pro všechny studenty stejně, všichni se naučí nové věci.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili na oddělení vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že ano, že se o to neustále snaží. Pod vhodným zázemím pro studenty si představuje to, že na oddělení mají k dispozici mentora, který je vede a věnuje se jim. Za důležité považuje optimální interpersonální vztahy. Vstřícná komunikace mezi sestrami a lékaři má na pocit pohody studentů určitě také vliv, student vše vidí, slyší a prožívá. Dále studenti potřebují místnost na svačení, toaletu a šatnu. Mentorka je přesvědčená o tom, že se jim podařilo vytvořit pro studenty vhodné zázemí.

Respondentka č.4

Sestra mentorka absolvovala vysokoškolské bakalářské vzdělání v oboru Všeobecná sestra. Sesterskou profesi vykonává již 33 let a v současnosti pracuje jako staniční sestra. Mentorkou je zhruba čtyři až pět let. Kurz pro mentory nebo jinou formu vzdělávání pro pedagogické pracovníky neabsolvovala, účastnila se jen dvakrát školení pořádaného ZSF JU. Přístup ke studentům to ale neovlivnilo, se studenty z jiných škol pracuje již dlouho a obsah školení byl zaměřen na organizační záležitosti.

Na oddělení, kde mentorka působí, chodí během praxe i osm studentů. Tento počet vnímá jako vysoký. Na oddělení kromě studentů bakalářů a magistrů vykonávají praxi také budoucí zdravotničtí asistenti, záchranáři a studenti z Bílé vložky. Za optimální počet mentorka považuje čtyři studenty, dva studenty vždy na jednu polovinu oddělení.

Na otázku, zda přistupuje mentorka odlišně k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu, odpověděla, že v některých případech ano. Například při uvádění studentů na oddělení přistupuje ke všem stejně, ale při samotné práci přístup ke studentům částečně odlišuje. Studenti magisterského studijního programu už mají některé praktické dovednosti získané z dřívější praxe, proto je nechá pracovat samostatněji. Rozdíl v zapojení se do práce u těchto studentů mentorka nevidí. Tvrdí, že je to vždy individuální, ale má pocit, že magistři jsou zvědavější, více se ptají. Aktivní zájem zapojit se do práce je u všech studentů stejný. Rozdíl mentorka nevidí ani ve vzájemných vztazích. Ke všem studentům se snaží přistupovat stejně, doufá,

že to studenti nevnímají jinak. Vzájemnou spolupráci mentorka hodnotí kladně a rozdíly mezi jednotlivými studenty nevidí. S oběma typy studentů se mentorce spolupracuje dobře. Také sestřičky se jim snaží věnovat, ponechávají jim odborné výkony. Mentorka se domnívá, že spolupráce je dobrá. Rozdíly v připravenosti u studentů nepocituje, podle jejího názoru jsou studenti většinou dobře připraveni. Problém nastává jen tehdy, když student neabsolvoval střední zdravotnickou školu. Protože mu chybí odborné znalosti a dovednosti, neví si rady a hodně se ptá. Ostatní studenti se za tři až čtyři dny dobře zapojí do práce. Rozdílů v motivaci si mentorka nevšimla a má pocit, že vždy záleží na osobnosti každého studenta. Při práci se studenty bakalářského a magisterského studijního programu velké rozdíly mentorka neshledává, odlišné je jen to, že studenty magisterského studijního oboru může nechat pracovat více samostatně.

Na otázku, zda má mentorka pocit, že má na studenty dostatek času, odpověděla, že někdy ano a někdy ne. Mentorka se snaží vždy studenta při jeho prvním příchodu na pracoviště seznámit s oddělením. Vysvětlí jim, že kdyby něco potřebovali, měli konflikt, něco pokazili, ať se obrátí na ni. Při představování však neříká, že je jejich mentorka, slovo mentor nepoužívá. Mentorka se zajímá o to, které výkony by si studenti potřebovali procvičit, naučit a co potřebují znát. Při dostatku času se studenty o jejich očekáváních od praktické výuky diskutuje, ale přiznává, že by mohla intenzivněji. Hodnocení praxe se studenty na konci každého dne nedělá, spíše na konci týdne, nebo na konci celé praxe. Mentorka se snaží být pro studenty během jejich praxe přínosem. Vychází vstříc jejich požadavkům, kdy například jeden student chce dostat pokoj a pracovat samostatně, jiný se chce začlenit a pracovat se sestrou. Míra začlenění do ošetrovatelského týmu je různá, někdo chce pracovat více samostatně, někdo chce být raději členem týmu. Oddělení má dostatek personálu, problém nastává pouze v situaci, když někdo onemocní a v době dovolených. „Atmosféra na pracovišti je většinou přátelská, i když nějaké problémy se samozřejmě také vyskytnou, asi jako všude,“ říká mentorka. K tomu, aby mentorka svou práci zvládala efektivněji, nic zásadního měnit nepotřebuje. Snížila by počet studentů, ale to podle jejího názoru pravděpodobně není možné.

Ideální mentor by měl být podle názoru staniční sestry člověk trpělivý, komunikativní a přátelský, s odbornými vědomostmi. Individuální představa o tomto povolání je u mentorky naplněná, práce se studenty ji baví a obohacuje.

Praxi studentů vnímá mentorka pro své oddělení jako prospěšnou, nespatřuje rozdíl mezi přínosem studentů bakalářského a magisterského studijního programu. Podle jejích zkušeností studenti v závěrečném hodnocení oceňují praxi pozitivně. Proto se domnívá, že praxe na jejím oddělení je přínosná i pro studenty, a to jak pro bakaláře, tak i pro magistry. Studenti bakaláři se zdokonalují v ošetrovatelských dovednostech a studenti magistři se zajímají kromě toho i o práci staniční sestry a o administrativu.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili na oddělení vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že ano. Studenti mohou využívat denní místnost sester, společnou toaletu i další prostory, které mají k dispozici sestry. Na oddělení je také jídelna, kde mohou svačit a někteří studenti rádi využívají posezení ve vstupním terminálu. Na sesterně je stůl, u kterého mohou studovat dokumentaci. Pod vhodným zázemím pro studenty si mentorka představuje denní místnost sester, jídelnu, toaletu a vstřícný personál. Mentorka se domnívá, že na oddělení vytvořili pro praxi studentů vhodné podmínky.

Respondentka č. 5

Sestra mentorka má středoškolské vzdělání, absolvovala střední zdravotnickou školu obor Všeobecná sestra a specializaci v oboru ARIP (ošetrovatelská péče v anesteziologii, resuscitaci a intenzivní péči). Jako sestra pracuje 26 let a nyní zastává funkci staniční sestry. Mentorkou je šest let, žádný kurz pro mentory nebo jinou formu vzdělání pro pedagogické pracovníky neabsolvovala. Zúčastnila se pouze školení, které pořádala ZSF JU. Mentorka se domnívá, že další vzdělání by nemělo vliv na její přístup ke studentům.

Na oddělení, kde mentorka působí, chodí během praxe dva až sedm studentů. Počet studentů vykonávajících praxi na jejím oddělení se po mentorčině žádosti snížil. Vysoký počet studentů býval dříve problémem, protože pro ně nebylo na oddělení

dostatek práce. Optimální počet studentů je na ranní směnu čtyři a na odpolední dva.

Na otázku, zda přistupuje mentorka odlišně k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu, odpověděla, že ne. První dvě směny se věnuje studentům intenzivněji a ke všem přistupuje stejně. Zjišťuje, co studenti umí, co ovládají a zda mohou pracovat samostatně. Ptá se jich, co by chtěli vědět, co je zajímavá a představuje jim možnosti oddělení. Podle toho, jak se projevují, jim přiděluje práci. Více se věnuje pomalejším a méně zručným. Rozdíl v zapojení se do práce a ve vzájemných vztazích u těchto studentů mentorka nevidí. Bakaláři i magistři jsou podle jejího názoru teoreticky vybaveni velmi dobře. Většina studentů se rychle začlení do kolektivu a pracuje spolehlivě. Problémy má mentorka se studenty jiného oboru než je Všeobecná sestra, protože prý pro ně není poklidný běh oddělení dostatečně záživný. Mentorka hodnotí vzájemnou spolupráci pozitivně, se studenty se jí spolupracuje dobře. Studentům bakalářského programu nesvěřuje tolik odborných výkonů jako studentům magisterského studijního programu. Zjišťuje si také, jaké středoškolské vzdělání student absolvoval. Její zkušenosti ukazují, že i s absolventkou střední keramické školy lze praktickou výuku úspěšně zvládnout a chybějící znalosti a dovednosti lze kompenzovat snahou a zvýšeným úsilím. Rozdíly v připravenosti a motivaci studentů bakalářského a magisterského studijního programu dle názoru mentorky nejsou. Rozdíly při práci s těmito studenty mentorka nedělá, přistupuje ke každému individuálně, podle jeho znalostí a dovedností, ne podle toho, v jakém studijním programu se nachází.

Na otázku, zda má mentorka pocit, že může studentům věnovat dostatek času, odpověděla, že ne. Z nedostatku času studenty přiděluje ke starším a zkušenějším sestřičkám, pod jejichž vedením studenti na oddělení pracují. Mentorka studentům zprostředkovává zajímavá vyšetření a řídí jejich praxi z organizačního hlediska. První den na oddělení organizuje formou exkurze: seznámí studenty s provozem, inspekcí, příslušenstvím a poučí je o ochraně zdraví a zásadách bezpečnosti práce. Na otázku, zda se mentorka studentům představuje, odpověděla, že studenti většinou přijdou za ní. Proto předpokládá, že ji studenti znají a tudíž se jim nepředstavuje. Na začátku praxe

všem studentům připomíná, že se na ni mohou obracet s dotazy, připomínkami i žádostmi o pomoc. Není si jistá, zda se studenty diskutuje o jejich očekáváních od praktické výuky. Mentorka se studenty denně praxi nehodnotí. Spolu se sestrami studenty průběžně pozorují a výsledky shrnou při závěrečném individuálním hodnocení každého studenta. Mentorka si nemyslí, že by byla pro studenty přínosem. Pouze v případě, když mají studenti zájem, jim ráda odpovídá na dotazy. Podle jejího vyjádření jsou studenti během praxe začleněni do ošetrovatelského týmu a praxi na oddělení si chválí. Pokud se studenti snaží a jsou šikovní, sestřičky jejich snahu oceňují, což přispívá k vytváření velmi dobrých vzájemných vztahů. Pozitivní vztahy a nekonfliktní komunikace na oddělení ovlivňují studenty natolik, že již tři absolventky navázaly trvalý pracovní poměr. K tomu, aby staniční sestra práci mentorky zvládala efektivněji, by potřebovala více času, nebo méně ostatních povinností. Zajišťování organizace provozu oddělení, údržby a úklidu je časově velmi náročné a na studenty jí tak zbývá velmi málo času. Necítí se jako mentorka, se studenty řeší jen základní a organizační záležitosti a jinak je zařadí do kolektivu sester. Proto podle jejího názoru není vhodné, aby mentorem byla staniční sestra.

Dle staniční sestry by ideální mentor měl mít dlouholetou praxi, měl by se neustále vzdělávat, poznávat nové trendy a měl by mít dostatek času, aby mohl studenty náležitě vést. Představa staniční sestry o povolání mentora naplněna není.

Praxi studentů mentorka pro své oddělení vidí jako velmi přínosnou. Studenty považuje za kvalifikované sestry, které jsou z 90 % velice šikové. Na sestry jsou neustále kladeny vyšší nároky a tak na oddělení ráda upotřebí každého. Studenty na oddělení vítají a mají je rádi. Mentorka nevidí rozdíl v přínosu mezi studenty bakaláři nebo magistry. Zastává názor, že je praxe oboustranně výhodná, jak pro oddělení, tak pro studenty. Největší přínos spatřuje u studentů magisterského studijního programu, kteří si vybrali interní modul, protože si mohou prakticky vyzkoušet, co se ve škole naučili. Dodává k tomu: „Možnost vyzkoušet si věci v praxi je pro člověka tou nejlepší zkušeností. Student si vše na oddělení může osahat, což je lepší, než když se učí pouze z učebnice.“ Mentorka se domnívá, že praxe na oddělení určitě přínosná

je, přitom nezáleží na tom, zda jde o studenty bakalářského nebo magisterského programu. Záleží vždy na každém, zda má zájem se něco naučit, nebo zda přišel praxi pouze odbýt.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili na oddělení vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že spíše ano. Studenti se převlékají v šatně pro pacienty, k dispozici na občerstvení mají jídelnu a nabídnuta jim je také šatna - denní místnost sester. Studenti prý však nejraději svačí ve vstupním terminálu nebo v šatně. Toaleta je společná pro celý personál. Pod vhodným zázemím pro studenty si staniční sestra představuje denní místnost, jídelnu, šatnu a toaletu. Mentorka se domnívá, že se jim podařilo vytvořit studentům vhodné zázemí.

4.2 Výsledky z rozhovorů s mentory v Pardubicích

Respondentka č. 6

Sestra mentorka má středoškolské vzdělání v oboru Všeobecná sestra, absolvovala střední zdravotnickou školu a poté specializaci v oboru ARIP. Jako sestra pracuje již 38 let a nyní zastává funkci staniční sestry. Mentorskou činnost pro Fakultu zdravotnických studií vykonává čtyři roky a absolvovala kurz pro mentory. Domnívá se ale, že tento kurz neměl vliv na její přístup ke studentům. Kurz byl dle mentorky zaměřen především na standardy v ošetrovatelství a informatiku.

Na oddělení, kde mentorka působí, chodí během praxe řada studentů různých oborů. Jejich počet bývá odlišný a v průběhu roku se mění. V zájmu zajištění vysoké kvality výuky umožňuje mentorka vykonávat praxi maximálně šesti studentům současně.

Na otázku, zda přistupuje odlišně k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu, odpověděla staniční sestra, že přistupuje ke všem stejně. Rozdíly v zapojení se do práce u těchto studentů mentorka pozoruje. Vzhledem k tomu, že studenti magisterského studijního programu už na oddělení byli a znají jeho specifika, umějí se rychleji a lépe zapojit do práce. Studenti bakalářského studijního programu se musí nejprve zorientovat, zapracovat, učit se a sledovat vyšetření a výkony daného oddělení. Rozdíly ve vztazích mezi mentorkou a studenty bakalářského a magisterského studijního programu podle jejího názoru nejsou. Mentorka se všemi studenty vychází stejně a ani v kvalitě spolupráce rozdíly nevidí. Odlišnosti v připravenosti u studentů také nejsou, vždy je to individuální. „Někdo se připravuje a někdo ne,“ dodává. Motivace je vždy u každého studenta také subjektivní. Vždy záleží na konkrétní osobnosti. Při samotné práci se studenty bakalářského a magisterského studijního programu mentorka rozdíl pozoruje. Spatřuje ho v tom, že studenti magisterského studijního programu už u nich na oddělení byli, a proto už si mnoho pamatují a rychleji se zapojí do potřebných činností. Celkově se mentorka domnívá, že na jejím oddělení trvá praxe studentů velmi krátkou dobu. Je pro ni důležité, aby studenti poznali celé

oddělení i se všemi jeho specifiky.

Na otázku, zda má mentorka pocit, že může studentům věnovat dostatek času, odpověděla, že si ho musí udělat. Když student přichází na oddělení poprvé, mentorka ho seznamuje s prostředím i provozem. To znamená, že mu ukáže nejen všechny prostory, které k oddělení patří, ale v průběhu prvního dne ho také seznámí s organizací práce a ošetrovatelským týmem. Jako mentorka se studentovi staniční sestra představí jen někdy. Na začátku praxe se studentem o jeho očekáváních od praktické výuky na jejich oddělení diskutuje. Praktickou výuku hodnotí příležitostně, někdy častěji, někdy méně často v závislosti na množství času. Mentorka doufá, že je pro studenty během jejich praxe přínosem. Věřící, že jsou studenti v průběhu praxe zapojeni do ošetrovatelského týmu, který je dle mentorky přátelský. Oddělení má dostatek personálu pro optimální zajištění chodu. Pro to, aby byla mentorka ve své roli spokojená, by potřebovala více času věnovat se první pomoci a intenzivní medicíně.

Ideální mentor by dle staniční sestry měl být především člověk s vysoce odbornými znalostmi, člověk přátelský a komunikativní. Individuální představa mentorky o tomto povolání je naplněná.

Praktickou výuku studentů shledává mentorka pro své oddělení jako přínosnou. Vyšší přínos spatřuje u studentů magisterského studijního programu, protože už jsou na oddělení opakovaně a mnohé výkony již znají. Mentorka se domnívá, že je praxe přínosná i pro studenty. A to pro všechny studenty stejně. Vzhledem k tomu, že se jedná o odborné oddělení, studenti se zde dostávají k některým činnostem poprvé. Mentorka je seznamuje se specifickými pomůckami, vyšetřeními, výkony a prací daného oddělení.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili na oddělení vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že ano. Studenti používají prostory určené pro sestry a navíc mají vyčleněnou svoji jednu místnost na svačinu. Pod vhodným zázemím pro studenty si mentorka představuje to, aby měli k dispozici toaletu, místnost na občerstvení a skříňku na uložení osobních věcí.

Respondentka č. 7

Sestra mentorka má dokončené vysokoškolské bakalářské vzdělání v oboru Všeobecná sestra. Jako sestra pracuje již 25 let a nyní zastává funkci vrchní sestry. Mentorskou činnost začala vykonávat v roce 2007, kdy absolvovala kurz pro mentory. Vrchní sestra se domnívá, že absolvovaný mentorský kurz měl pozitivní vliv na její přístup ke studentům.

Na oddělení, kde mentorka působí, docházejí v době praxe dva až tři studenti. Tento počet považuje za optimální, s fakultou se na něm domlouvá. Je pro mentorku maximálně přijatelný, protože se může studentům dostatečně věnovat a práci koordinovat tak, aby nebyl zatížen provoz oddělení. Když je v prvním ročníku bakalářského studia více studentů ze středního nezdravotnického oboru a s praktickou výukou teprve začínají, nebo když je nutné poslat na oddělení větší počet studentů, dochází s těmito studenty z Fakulty zdravotnických studií navíc i jeden učitel.

Na otázku, zda přistupuje mentorka odlišně k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu, odpověděla, že ne. Vždy je to individuální, záleží na každém jednotlivci. Studenti mají ze školy deník, ve kterém je seznam toho, co se mají během praxe naučit. Praxe je těmto požadavkům uzpůsobena. Rozdíl v přístupu ke studentům je jen v jejich náplni praxe. Mentorka se domnívá, že na jejím oddělení není dostatek práce pro studenty magisterského studijního programu. Představuje si, že by student magisterského studijního programu měl na jejím oddělení klienty přijímat, vyšetřovat poslechem a vykonávat činnosti, které se ve škole učí. Tyto úkony ale zatím přísluší pouze lékařům. Rozdíl v zapojení se do práce u studentů bakalářů a magistrů mentorka nevidí. Nepocítuje ani rozdíl ve vztazích, se všemi studenty se jí spolupracuje dobře. Student magistr, který už na jejím oddělení byl a zná ho, pak samozřejmě pracuje lépe, s větší jistotou. To ale její postoj ke studentům neovlivňuje, snaží se přistupovat ke všem stejně. Mentorka uvedla, že vzhledem k tomu, že studenti magisterského studijního programu na jejím oddělení už praxi absolvovali, jsou lépe připraveni na praktickou výuku. Mírný rozdíl v motivaci u studentů mentorka pozoruje.

Domnívá se, že současná ošetrovatelská praxe není na studenty magisterského studijního programu připravená. Absolventi tohoto studia mohou podle jejího názoru například zastávat vedoucí funkce v různých ošetrovatelských domech, ale nemocnice na jejich příchod připraveny nejsou. Na odděleních pro ně nemají práci, ani vymezené kompetence, což mohou studenti magisterského studijního programu vnímat jako demotivující.

Mentorka má na studenty dle aktuálního pracovního vytížení různé množství času. Při příchodu na oddělení je seznamuje s organizací, prostředím a s bezpečností práce. Jako mentorka se studentům nepředstavuje. Předpokládá totiž, že když za ní studenti chodí a domlouvají si praxi, vědí, že je mentorkou. Očekávání studentů od praktické výuky zjišťuje jen příležitostně. Stejně tak hodnocení praxe neprobíhá vždy na konci každého dne, ale jen podle volného času a v závislosti na přístupu studenta. Pouze v případě potřeby hodnotí denně. Většinou praxi hodnotí po týdnu nebo čtrnácti dnech. Po ukončení praxe studentům vydává i hodnocení písemné. Během praxe na oddělení se mentorka snaží být pro studenta přínosem. Studenti jsou začleňováni do ošetrovatelského týmu, ale nejsou náhradou za chybějící sestru. Na oddělení mají dostatek personálu a podle názoru mentorky panují v kolektivu sester, ale i ve vztahu sestra a lékař dobré, oboustranně přátelské vztahy. K tomu, aby mentorka práci se studenty zvládala efektivněji, by potřebovala více času. Pak by se studentům mohla dostatečně věnovat a nemusela by práci se studenty v takové míře přenášet na sestry. Mentorku vrchní sestra zatím nedělá dlouhou dobu, proto nedokáže posoudit, zda by chtěla něco měnit, na to nemá dostatečně velké zkušenosti. Spolupráci s fakultou hodnotí dobře.

Ideálního mentora si vrchní sestra představuje tak, že by to měl být někdo, kdo studentům rozumí, nebude se nad ně vyvyšovat, bude spíše kamarádský, půjde jim příkladem, bude jim učitelem a vzorem a musí být také dobrým manažerem. Student musí cítit, že ho má mentor co naučit. Mentorčina individuální představa o tomto povolání je naplněna.

Praxi studentů vidí mentorka pro své oddělení jako přínosnou. Podle jejího názoru je však student magisterského studijního programu pro oddělení přínosnější. Má již odbornou kvalifikaci, dokončené vzdělání, je z něj odborně způsobilý pracovník. Student bakalářského studijního programu, obzvláště ten, který má jinou střední školu než zdravotnickou, nebo je v prvním půlroce praxe, je pro oddělení samozřejmě méně přínosný. U studentů II. a III. ročníku bakalářského studijního programu se už přínos s magisterským studiem vyrovnává. Mentorka se domnívá, na základě zpětné vazby od studentů, že je praxe přínosná i pro ně. Pro studenty bakalářského studijního programu je přínos praxe neoddiskutovatelný. V jiné situaci se ale nacházejí studenti magisterského oboru, kteří již praxi jednou prošli. Jsou zkušenější, obeznámeni s oddělením a vykonávají vlastně znovu stejnou práci. Patrně sice chápou, že pro ně nejsou vytvořeny odlišné náplně a vyšší kompetence, ale zřejmě od praxe očekávají více.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že ano. Pod vhodným zázemím pro studenty si představuje to, že studenti mají prostor a možnost na oddělení být, mají přístup k dokumentaci a všem pomůckám. Jsou přijati sesterským kolektivem a mají možnost s nimi neformálně komunikovat. Dále mají k dispozici jídelnu ke společným diskusím s mentorkou nebo s učitelem. Mohou plnohodnotně využívat veškeré zázemí, které mají k dispozici ostatní sestry. Studenti si ani nemusí nosit vlastní rukavice. Když je studentů méně, zpravidla dva až tři, pak spadají pod mentorku a svačí na denní místnosti sester. Jsou-li se svojí učitelkou, může jich být šest až osm a ke svačení využívají jídelnu. Mentorka se domnívá, že vytvořili pro studenty vhodné zázemí.

Respondentka č. 8

Sestra mentorka má vysokoškolské bakalářské vzdělání v oboru Všeobecná sestra a specializaci v oboru ARIP. Jako sestra pracuje 14 let a nyní dva měsíce zastává funkci staniční sestry. Mentorskou činnost vykonává již dlouho, bez mentorského kurzu školila nové sestry nastupující na jejich oddělení. Studenty vede čtyři roky a před

dvěma lety absolvovala kurz pro mentory, aby splnila kvalifikační požadavky pro vzdělávání studentů. Mentorka se domnívá, že kurz měl vliv na její přístup ke studentům. Kurzem si mentorka rozšířila rozhled z oblasti pedagogiky.

Na oddělení, kde mentorka působí, chodí během praxe dva až tři studenti. Mentorka upřednostňuje nižší počty, protože se potom studentům může více věnovat. S ohledem na typ oddělení a specifika provozu ani není možné, aby zde vykonávalo praxi více studentů současně. Na studenty by při vyšším počtu nebyl dostatek času, protože na prvním místě stojí zdraví a blaho pacienta.

Na otázku, zda přistupuje odlišně k praxi studentů bakalářského nebo magisterského studijního programu, mentorka odpověděla, že určitě ano. Od studenta magisterského studijního programu očekává, že bude mít větší znalosti. Jinak ale přistupuje vždy ke studentovi individuálně, podle jeho zájmu, zda se chce učit a jak se projevuje. Rozdíl v zapojení se do práce u těchto studentů mentorka nevidí. Myslí si, že vždy závisí na jednotlivých povahách. Od studentů magisterského studijního programu má mentorka vyšší očekávání, protože jejich vzdělání je již na vyšší úrovni. Mentorka se snaží ke všem studentům přistupovat stejně, nevidí rozdíly ve vzájemných vztazích. Snaží se být nestranná. Magistrům se již však nesnaží vysvětlovat základní věci, jejich znalost předpokládá. Pokud ale studenti tápou, nebo se ptají, vše jim od začátku objasní. Vzájemnou spolupráci hodnotí celkově kladně, ale samozřejmě s někým vychází lépe a s někým hůře. Nelze ale říci, že s jedním studijním oborem lépe a s druhým hůře, je to vždy individuální. Rozdíl v připravenosti u jednotlivých studentů určitě vnímá. Nedá se však říci, že by byli magistři jednoznačně lepší, i když by to podle představ mentorky mělo tak být. Setkala se již s případy aktivních studentů bakalářského studijního programu, kteří se o obor intenzivně zajímali a tudíž měli i hlubší znalosti. Rozdíl v motivaci mentorka nedokáže posoudit, odpověděla, že neví. Spíše má ze studentů pocit, že každé nové oddělení vnímají jako změnu, která je přiblíží ke splnění praxe. Při práci se studenty mentorka vidí rozdíl v tom, že studenty magisterského programu seznamuje i s vedením oddělení, s dokumentací, s organizací práce a činnostmi staniční sestry. Se studenty bakalářského

studijního programu mentorka vykonává zejména ošetrovatelskou péči u jednotlivých pacientů.

Na otázku, zda má mentorka pocit, že má na studenty dostatek času, odpověděla, že ne, že na jejím oddělení není nikdy dost času. Také podle jejího vyjádření záleží i na konkrétním studentovi, někomu stačí chvílička, někdo potřebuje času více. Při prvním příchodu na oddělení mentorka studenta přivítá, představí se mu, provede ho oddělením a vysvětlí mu zásady bezpečnosti práce. A až poté se student učí. „Student musí nejdříve poznat prostředí, ve kterém se má vzdělávat,“ říká staniční sestra. Mentorka diskutuje se studentem o jeho očekáváních od praktické výuky. „Každý student totiž očekává něco jiného. Někdo se může domnívat, že si u nás praxi „odstojí“ a s žádným očekáváním nepřichází. V tom případě mu ale objasním, že to tak nebude, že praxe probíhá pro to, aby si zdokonalil své praktické dovednosti,“ vysvětluje mentorka. Zároveň však dodává, že pokud je student pasivní a nesnaží se, nemůže se zákonitě tolik naučit, jako student aktivní. Mentorka v hodnocení k aktivitě studenta přihlíží. Na konci každého dne provádí slovní hodnocení, písemné hodnocení až na konci praxe. Mentorka zjišťuje, co se student během dne naučil, co viděl, co se mu líbilo, co ho zaskočilo a co by chtěl vidět a dělat zítra. Mentorka se snaží být studentovi během jeho praxe přínosem. Myslí si, že studenti jsou během praxe do ošetrovatelského týmu na jejich oddělení začleněni. Snaží se je zapojovat do veškeré práce. Říká: „Samozřejmě při resuscitaci těžko bude pomáhat nový student, který je tu druhý den na praxi, ale jinak při běžných ošetrovatelských činnostech ano.“ Studenti se sestřičkou pracují na pokoji, vykonávají hygienu, převazy, zaznamenávají do dokumentace a asistují lékařům při výkonech. Mentorka se domnívá, že na oddělení panují přátelské mezilidské vztahy a nekonfliktní komunikace, bohužel ale nemají dostatek sester. Mentorka by potřebovala pro efektivnější vedení studentů více motivačních pomůcek, například instruktážní videa, DVD, která by mohla nabídnout ke shlédnutí. Jako příklad uvádí DVD o stomiích, kde pacienti říkají, jak je pro ně náročné se s následky onemocnění vypořádat, jak to doma prakticky zvládají a jak vypadá jejich sociální a psychický život. To se podle ní studenti z teoretické přednášky nedozví. Dále by mentorka potřebovala více času na studenta. Je toho názoru, že

studenti mají teoretických přednášek dostatek. Praxe však obohatí studenta mnohem více, proto by se jí měli co nejvíce věnovat. Především studenti magisterského studijního programu by měli podle mentorky chodit více do praxe, aby se naučili správně komunikovat nejen s pacienty, ale také s personálem. V tom vidí mentorka největší nedostatky.

Ideálního mentora si staniční sestra představuje tak, že by to měl být někdo, kdo má dobré komunikační schopnosti, je objektivní, pravdomluvný a především by měl své práci rozumět. „Pokud práci nebude rozumět, nebude schopen studentovi výkon vysvětlit ani ukázat. Studentovi nejvíce pomáhá, když si praktické výkony může osahat a vyzkoušet. Proto potřebuje mentora, který mu vše nejdříve ukáže a poté si pod jeho dohledem výkony vyzkouší.“ Mentorka upřednostňuje praktické rady typu: „Vezmi si to raději do pravé ruky, místo do levé, bude se Ti to dělat lépe“ a výkon studentovi ukáže. Je to efektivnější než pokyn: „ Na, tady máš knížku a přečti si to.“ Na otázku, zda je naplněná představa staniční sestry o povolání mentorky, odpověděla, že příliš ne. Sestra má sice v náplni práce vzdělávání svých kolegyň, ale vzhledem k tomu, že absolvovala i mentorský kurz, který byl pro ni více povinností než zálibou, domnívá se, že by s prací mentora mělo být spojeno i lepší finanční ocenění. Veškeré přípravy dělá mentorka doma ve svém volném čase a na oddělení se studentům věnuje v době, kdy má také ještě další povinnosti. Proto by potřebovala více času i větší motivaci.

Jako přínosnou by praxi studentů pro své oddělení mentorka spatřovala především tehdy, kdyby se absolvent po studiu vrátil a stal se zaměstnancem jejího oddělení. To se ale stává velmi zřídka, studenti jsou většinou ze vzdálenějších míst republiky. „Někteří studenti během praxe skutečně pomáhají, bohužel ne všichni vysoké pracovní tempo našeho oddělení snesou,“ říká mentorka. Přínos je stejný, ať je to student bakalářského nebo magisterského studijního programu. Mentorka věří, že je praxe pro studenty přínosná, jinak by funkci mentora nemohla ani vykonávat. Cítí se být přínosná jak pro studenty bakalářského, tak i pro studenty magisterského studijního programu.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že snad ano. Studenti nemají vlastní místnost na převlékání, studovnu, jídelnu ani šatnu, protože k tomu nejsou na oddělení dostatečné prostory. Studenti mají vyčleněnou skříňku v denní místnosti sester, kam si zamykají svoje osobní věci a na oddělení přicházejí již převlečení. Na svačinu chodí na denní místnost sester. Toaleta je pro všechny společná a je dobře dostupná.

Respondentka č. 9

Sestra mentorka má středoškolské vzdělání, absolvovala střední zdravotnickou školu. Jako sestra pracuje 30 let a nyní vykonává funkci staniční sestry. Mentorskou činnost bez mentorského kurzu vykonávala dlouho, kurz pro mentory absolvovala teprve před dvěma roky. Mentorka se domnívá, že kurz má pozitivní vliv na její přístup ke studentům.

Na oddělení, kde mentorka působí, chodí během praxe jeden až čtyři studenti. Tento počet mentorce vyhovuje.

Na otázku, zda přistupuje odlišně k praxi studentů bakalářského nebo magisterského studijního programu, mentorka odpověděla, že ne. Rozdíl v zapojení se do práce u těchto studentů také nevidí, je to vždy individuální. Mezi studenty bakalářského i magisterského studijního programu jsou vždy někteří více aktivní a někteří naopak pasivnější. Mentorka se domnívá, že studenti magisterského studijního programu jsou rozumnější, více si již uvědomují, co chtějí a proto jsou motivováni k práci více, než studenti bakalářského studijního programu. Ve vzájemných vztazích mentorka problémy ani rozdíly nevidí. Vzájemnou spolupráci hodnotí kladně, ale přiznává, že je to vždy individuální. Proto je odlišná i intenzita spolupráce, ale nedá se říct, že s některým oborem by byla lepší. Rozdíly při práci s těmito studenty mentorka nevidí, se všemi pracuje stejně. Stává se jí, že pokud studenti magisterského studijního programu nebyli dlouho na praxi, pracuje s nimi podobně jako se studenty bakalářského studijního programu. „Někdy je potřeba i s těmito studenty zopakovat úplné základy,“ dodává.

Na otázku, zda má mentorka pocit, že má na studenty dostatek času, odpověděla, že někdy ano a někdy ne. Když je oddělení plně obsazené, tak je času málo, ale zpravidla čas má. Při příchodu studenta na oddělení mentorka studenta přivítá, provede po oddělení, seznámí ho s provozem a proškolí o bezpečnosti práce. Mentorka se snaží přiblížit studentovi specifika oddělení během prvního dne. Pokud se jí to z časových důvodů nepodaří, učiní tak během praxe. Jako jeho mentorka se studentovi nepředstavuje, prezentuje se jako staniční sestra a domnívá se, že to, že je mentorka, z toho vyplývá. Se studenty o jeho očekáváních od praktické výuky diskutuje. Zajímá se o to, zda studenti na tomto nebo podobném oddělení již byli a jaká mají očekávání. K závěru každého den praxi stručně hodnotí a ptá se studentů na dotazy a připomínky. Mentorka se domnívá, že je snad pro studenty během jejich praxe přínosem. Staniční sestra si je jistá, že jsou studenti během své praxe začleněni do ošetrovatelského týmu jejího oddělení, kde panují přátelské mezilidské vztahy a nekonfliktní komunikace. V současnosti má k dispozici i dostatek personálu pro zajištění optimálního chodu oddělení. Mentorka se domnívá, že její spolupráce se studenty je efektivní a nevybavila si nic, co by potřebovala změnit, aby spolupráce byla kvalitnější.

Ideální mentor dle staniční sestry by měl být člověk, který je zejména vstřícný a od této vlastnosti se jeho chování pro potřeby studentů odvíjí. Individuální představa staniční sestry o tomto povolání je naplněna, mentorka je v této pozici spokojená.

Praxi studentů vidí mentorka pro své oddělení jako přínosnou. Nedomnívá se, že by přínos byl u jednoho oboru vyšší a u druhého nižší. Podle mentorky je praxe přínosná pro oddělení i pro studenty obou studijních oborů. Mají na oddělení pacienty s diagnózami ze všech možných oborů, oddělení je navíc specializované a akreditované na výuku převazové techniky.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili vhodné zázemí, mentorka odpověděla, že určitě ano. Pod vhodným zázemím pro studenty si představuje, že mají svoji jednu místnost, kde se mohou najíst, mají tam skříňku na uložení osobních věcí. Toaletu používají personální. Mentorka je toho názoru, že na oddělení vytvořili vhodné zázemí

pro studenty.

Respondentka č. 10

Sestra mentorka má dokončené vysokoškolské bakalářské vzdělání v oboru Všeobecná sestra a v současnosti pracuje jako vrchní sestra. Sesterskou profesi vykonává 27 let a i když se mentorství věnuje několik let, mentorský kurz absolvovala teprve před rokem. Domnívá se, že mentorský kurz neměl zásadní vliv na její přístup ke studentům.

Na oddělení, kde mentorka působí, chodí během praxe hodně studentů. Jednak ze střední školy, které vede jejich učitelka, dále studenti bakaláři, magistři a studenti z jiných škol. Přesný počet studentů mentorka nezná, ale v průměru jsou čtyři a tento počet se mentorce zdá jako maximálně možný. Menší počet studentů by jí však vyhovoval více.

Na otázku, zda přistupuje odlišně k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu, mentorka odpověděla, že ne. Nedomnívá se ani, že by měl být rozdíl v motivaci, v zapojení se do práce, ani ve vzájemných vztazích mezi mentorkou a studenty bakalářského a magisterského studijního programu. Považuje to vždy za individuální, dle osobnosti studenta. Konkrétní práce, kterou studenti jednotlivých oborů vykonávají, je dle mentorky také stejná. „I samotní studenti magisterského studia to tak vnímají, říkají, že se práce opakuje a že dělají opět to samé jako při bakalářském studiu,“ tvrdí mentorka. Magisterská praxe u nich na oddělení na management zaměřená není, protože studenti magisterského studijního programu studují obor Všeobecná sestra bez další specializace. Na oddělení si ani nemohou příliš vyzkoušet odborné výkony. Některé ano, ale například odběr krve ne. „Většinou se ale student sám bojí a ani nemá zájem,“ dodává mentorka.

Slovem ne odpověděla mentorka na otázku, zda má pocit, že má na studenta dostatek času. Při prvním příchodu studenta na oddělení ho mentorka nebo staniční sestra provede oddělením. Studentovi se vrchní sestra jako mentorka nepředstavuje,

představuje se mu jako vrchní sestra, ale vysvětlí mu, že se na ni může s čímkoliv obrátit. Slovo mentor nepoužívá. Se studentem o jeho očekáváních od praktické výuky diskutuje dle časových možností. Hodnocení výuky na konci každého dne mentorka se studenty neprovádí. Podle jejích slov provádí hodnocení spíše staniční sestra daného oddělení, která je se studenty více v kontaktu. Zda je vrchní sestra přínosem pro studenty během jejich praktické výuky, si netroufá soudit. Mentorka si je jistá, že jsou studenti začleněni do ošetrovatelského týmu na oddělení, kde vládnu přátelské vztahy a vstřícná atmosféra. Optimální personální zajištění chodu oddělení v současné době vrchní sestra nemá. Jako mentorce by vyhovovalo, kdyby na oddělení bylo více mentorů, kteří by se mohli plně věnovat studentům a měli by jasně vymezené povinnosti.

Ideální mentor by dle vrchní sestry měl být hlavně člověk trpělivý a odborně kvalifikovaný. Individuální představa vrchní sestry o tomto povolání naplněná není, nepřipadá si jako mentorka, spíše to pociťuje jako jednu z dalších svých povinností. Mentorka se studenty po celou jejich praxi není v přímém kontaktu. Studenty přidělí sestřám, s nimiž pracují a mentorka je spíše poradcem, když něco potřebují. Podle jejího názoru není jasné, jak by mentorství mělo fungovat.

Praxi studentů vidí mentorka pro své oddělení jako přínosnou. Nemyslí si, že by byl rozdíl v přínosu u studentů bakalářů nebo studentů magistrů. Vrchní sestra doufá, že je praxe užitečná i pro studenty. Domnívá se ale, že přínos praktické výuky pro studenty magisterského studijního programu je nižší, protože už jednou na oddělení byli a nic nového se nenaučí.

Na otázku, zda pro studenty vytvořili vhodné zázemí, odpověděla, že v rámci možností ano. Pod vhodným zázemím pro studenty si mentorka představuje místnost na svačení, toaletu a aby se studentům někdo věnoval.

4.3 Kategorizace dat v tabulkách

R1 - R5 (mentori České Budějovice), R6 - R10 (mentori Pardubice)

Tabulka 1 Vzdělání sester – mentorek

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Středoškolské vzdělání									✓		1
Vysokoškolské vzdělání	✓	✓	✓	✓			✓	✓		✓	7
Specializace ARIP					✓	✓					2

Mezi deseti respondentkami byla jedna se středoškolským vzděláním, sedm mentorek má vysokoškolské vzdělání a dvě sestry po střední zdravotnické škole absolvovali specializaci ARIP.

Tabulka 2 Délka sesterské praxe

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Do 15 let								✓			1
25-30 let	✓	✓	✓		✓		✓		✓	✓	7
Nad 30 let				✓		✓					2

Z deseti respondentek měla jedna respondentka praxi do 15 let, sedm mentorek má praxi od 25 do 30 let a dvě mentorky mají praxi delší než 30 let.

Tabulka 3 Funkce sestry

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Staniční sestra	✓			✓	✓	✓		✓	✓		6
Vrchní sestra		✓	✓				✓			✓	4

Tabulka vyjadřuje, že z celkového počtu deseti mentorek jich šest pracuje jako staniční sestra a čtyři mentorky vykonávají funkci vrchní sestry.

Tabulka 4 Kurz pro mentory

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Absolvovala						✓	✓	✓	✓	✓	5
Neabsolvovala	✓	✓	✓	✓	✓						5

Z deseti respondentek pět mentorek kurz pro mentory absolvovalo a pět mentorek ne.

Tabulka 5 Přístup k praxi studentů bakalářského a magisterského studijního programu

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Stejný přístup		✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	7
Odlišný přístup	✓			✓				✓			3

Z tabulky je patrné, že z celkového počtu deseti mentorek sedm sester přistupuje stejně k praxi studentů jak bakalářského, tak i magisterského studijního programu, tři mentorky k těmto studentům přistupují odlišně.

Tabulka 6 Rozdíl ve vztahu mentora ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano											0
Ne	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10

Všech deset sester se shoduje, že nevidí rozdíl ve svém vztahu ke studentům bakalářského a studentům magisterského studijního programu.

Tabulka 7 Dostatek času na studenta

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano		✓									1
Ne	✓		✓		✓			✓		✓	5
Občas				✓		✓	✓		✓		4

Na otázku, zda se mentorka domnívá, že má na studenta dostatek času, z deseti mentorek kladně odpověděla pouze jedna. Pět mentorek uvedlo, že dostatek času nemá a čtyři sestry čas mají občas.

Tabulka 8 Seznamování studenta s oddělením

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
Ne											0

Všech deset dotázaných mentorek shodně odpovědělo, že studenta při jeho prvním příchodu seznamují s oddělením.

Tabulka 9 Představování se studentovi jako jeho mentor

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano	✓							✓			2
Ne			✓	✓	✓		✓		✓	✓	6
Občas		✓				✓					2

Z tabulky vyplývá, že z celkového počtu deseti respondentek se pouze dvě studentovi vždy představují jako jeho mentor, šest mentorek se studentovi jako jeho mentor nepředstavuje a dvě mentorky se takto představují občas.

Tabulka 10 Diskuze se studentem o jeho očekáváních od praktické výuky

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano						✓		✓	✓		3
Ne		✓	✓								2
Občas	✓			✓	✓		✓			✓	5

O očekáváních od praktické výuky se studentem diskutují tři mentorky z deseti. Dvě odpověděly, že nediskutují a pět mentorek se studentem o očekáváních hovoří občas.

Tabulka 11 Hodnocení praxe na konci každého dne

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano	✓							✓	✓		3
Ne		✓	✓	✓	✓					✓	5
Občas						✓	✓				2

Pouze tři mentorky z deseti hodnotí praxi se studentem pravidelně na konci každého dne. Pět mentorek praktickou výuku denně nehodnotí a dvě ji posuzují spolu se studentem jen občas.

Tabulka 12 Přínos mentora pro studenta

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano				✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
Ne					✓						1
Neví	✓	✓	✓								3

Šest mentorek z deseti cítí, že mají na studenta během jeho praxe pozitivní vliv. Tři mentorky si netroufají svůj přínos posoudit a pouze jedna odpověděla, že pro studenta přínosem není.

Tabulka 13 Začleněnost studentů do ošetrovatelského týmu

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
Ne											0

Všech deset respondentek shodně uvedlo, že je student během praxe na jejich oddělení začleněn do ošetrovatelského týmu.

Tabulka 14 Individuální představa o mentorském povolání

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Naplněná	✓			✓		✓	✓		✓		5
Nenaplněná		✓	✓		✓			✓		✓	5

Individuální představa o mentorském povolání rozdělila dotázané přesně na dvě poloviny. U pěti je představa o povolání mentora naplněná, u dalších pěti naopak splněna není.

Tabulka 15 Potřeby mentorů pro efektivnější vedení studentů

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Nižší počet studentů	✓		✓	✓							3
Zpětná vazba	✓										2
Mentorství jako samostatná profese		✓	✓		✓					✓	4
Více času na studenta			✓		✓	✓	✓	✓			5
Delší praxe studentů								✓			1
Je spokojená							✓				1

Tabulka ukazuje, že pětkrát mentorky zdůraznily, že potřebují pro efektivnější vedení praxe studentů více času. Čtyři mentorky by si přály, aby mentorství byla samostatná profese, aby nebyla spojována s pozicí staniční nebo vrchní sestry. Třem mentorkám by vyhovoval i nižší počet studentů. Dvě mentorky uvedly, že by pro svou práci potřebovaly více zpětné vazby. Jedna mentorka se domnívá, že by studenti měli mít více dnů praxe. Pouze jedna respondentka nepotřebuje žádné změny, je spokojená. Odpovídalo deset respondentek, volily více možností.

Tabulka 16 Ideální mentor

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Nebere studenta jen jako studenta	✓										1
Má odborné znalosti a praxi		✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	7
Má pedagogické zkušenosti		✓					✓				2
Je komunikativní			✓	✓		✓		✓			4
Má autoritu			✓								1
Spolupracuje			✓								1
Je trpělivý				✓						✓	2
Chová se přátelsky				✓		✓	✓				3
Celoživotně se vzdělává					✓						1
Má dostatek času					✓						1
Porozumí studentovi							✓				1
Není nadřazený							✓				1
Je vzorem							✓				1
Je manažerem							✓				1
Je objektivní								✓			1
Je pravdomluvný								✓			1
Chová se vstřícně									✓		1

U této otázky mentorky volily opět více možností. Sedm z deseti se shodlo na tom, že ideální mentor má mít vysoké odborné předpoklady a dlouholetou sesterskou praxi. Dále čtyři mentorky řekly, že by to měl být člověk komunikativní a tři se shodly na tom,

že také přátelský. Dobrý mentor má mít podle dvou respondentek pedagogické znalosti a k jeho vlastnostem by měla patřit trpělivost. Jedna mentorka se domnívá, že pro ideálního mentora nemá být mentee jen studentem, kterého odučí a dostane za to finanční odměnu, ale má ho vést svou přirozenou autoritou a být mu vzorem. Vždy jednou byl v odpovědích ideální mentor viděn jako osoba vstřícná, pravdomluvná, objektivní, nenadřazená, spolupracující. Jednou se objevil také názor, že mentor má být manažerem, vzorem, má porozumět studentovi, má mít autoritu, dostatek času a má se celoživotně vzdělávat.

Tabulka 17 Praxe studentů

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Velmi přínosná pro odd.	✓	✓			✓						3
Přínosná pro oddělení			✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	7
Nepřínosná											0

Na tuto otázku byly všechny odpovědi kladné. Z deseti respondentek tři hodnotí pro své oddělení praxi studentů jako velmi přínosnou, sedm sester ji vidí jako přínosnou.

Tabulka 18 Rozdíl v přínosu pro oddělení u studentů bakalářského a studentů magisterského studijního programu

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Stejný	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	8
U magistrů vyšší						✓	✓				2

Osm respondentek z deseti se domnívá, že není rozdíl v přínosu pro oddělení u studentů bakalářského a magisterského studijního programu. Dvě mentorky naopak ale mají pocit, že praxe studentů magisterského studijního programu je pro oddělení přínosnější.

Tabulka 19 Přínos praxe pro studenty

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
Ne											0

Tabulka znázorňuje, že všech deset mentorek shodně považuje praktickou výuku na jejich oddělení přínosnou i pro studenty.

Tabulka 20 Rozdíl v přínosu praxe

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Stejný	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		8
U magistrů nižší							✓			✓	2

Z deseti mentorek se osm mentorek domnívá, že přínos praxe je stejný jak u studentů bakalářského, tak i u studentů magisterského studijního programu. Dvě mentorky jsou toho názoru, že u nich na oddělení je přínos pro studenty magisterského studijního programu nižší.

Tabulka 21 Vhodné zázemí pro studenty

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Ano			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
Ne											0
Mají vše co ostatní sestry	✓	✓									2

Vhodné zázemí pro studenty kladně hodnotí osm respondentek z deseti. Dvě mentorky odpověděly, že si nejsou jisté, ale že studenti mají k dispozici vše to, co ostatní sestry.

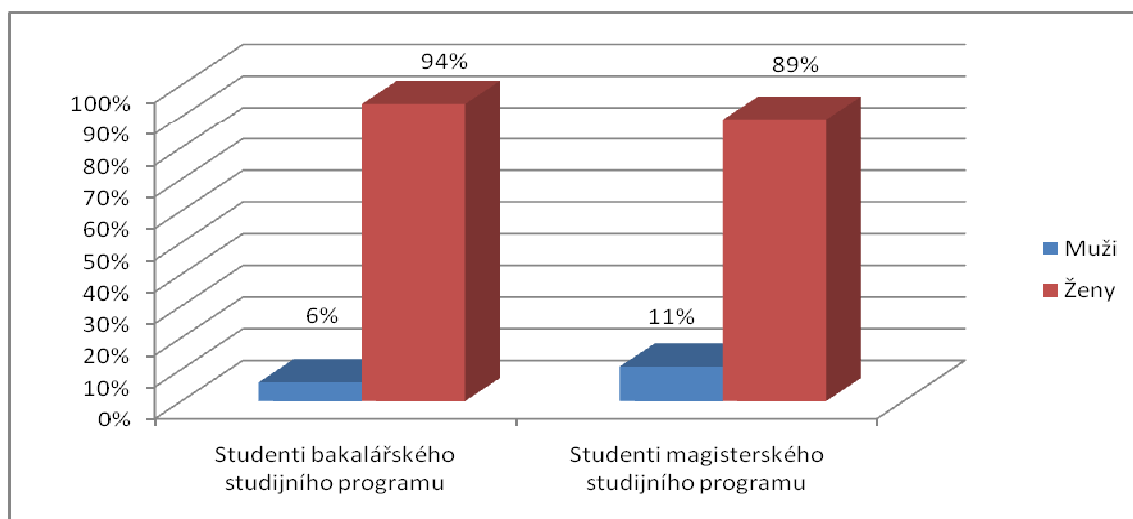
Tabulka 22 Představa mentora o vhodném zázemí pro studenty

Odpověď	R 1	R 2	R 3	R 4	R 5	R 6	R 7	R 8	R 9	R 10	Celkem odpovědí:
Denní místnost sester	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓			7
Toaleta	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
Přátelský kolektiv	✓		✓	✓		✓	✓				5
Sesterna	✓			✓			✓				3
Rychlovarná konvice, mikrovlnná trouba	✓	✓					✓				3
Zasedací místnost		✓						✓			2
Jídelna, místnost na svačení		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
Šatna		✓	✓		✓	✓		✓	✓		6
Přítomnost mentora			✓							✓	2
Možnost být na oddělení, používat pomůcky, dokumentaci							✓				1

Tabulka vyjadřuje názory deseti respondentek na vhodné zázemí pro studenty. Mentorky volily více odpovědí. Nejčastěji, devětkrát, si pod vhodným zázemím představují místnost na svačení a toaletu. Sedm mentorek se domnívá, že by studenti měli mít k dispozici i denní místnost sester a šest mentorek by jako vhodnou vidělo také šatnu. Pět mentorek do této oblasti zahrnuje také přátelský kolektiv a tři mentorky považují za vhodné, aby studenti měli možnost zalít si čaj a ohřát jídlo. Tři sestry se domnívají, že je pro studenta důležitá sesterna. Dvě se přiklání k přítomnosti mentora na oddělení a za vhodnou považují místnost ke společným diskusím. Jedna mentorka odpověděla, že vhodným zázemím pro studenty je možnost být na oddělení, používat všechny pomůcky a mít k dispozici dokumentaci.

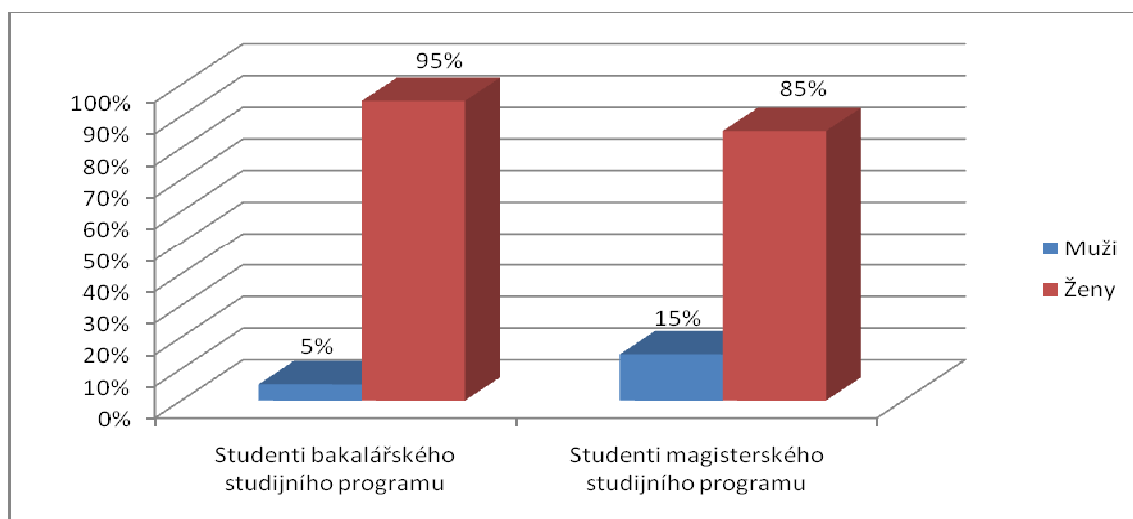
4.4 Výsledky z dotazníků od studentů bakalářského a magisterského studijního programu v Českých Budějovicích a Pardubicích

Graf 1 Rozdělení respondentů z Českých Budějovic podle pohlaví

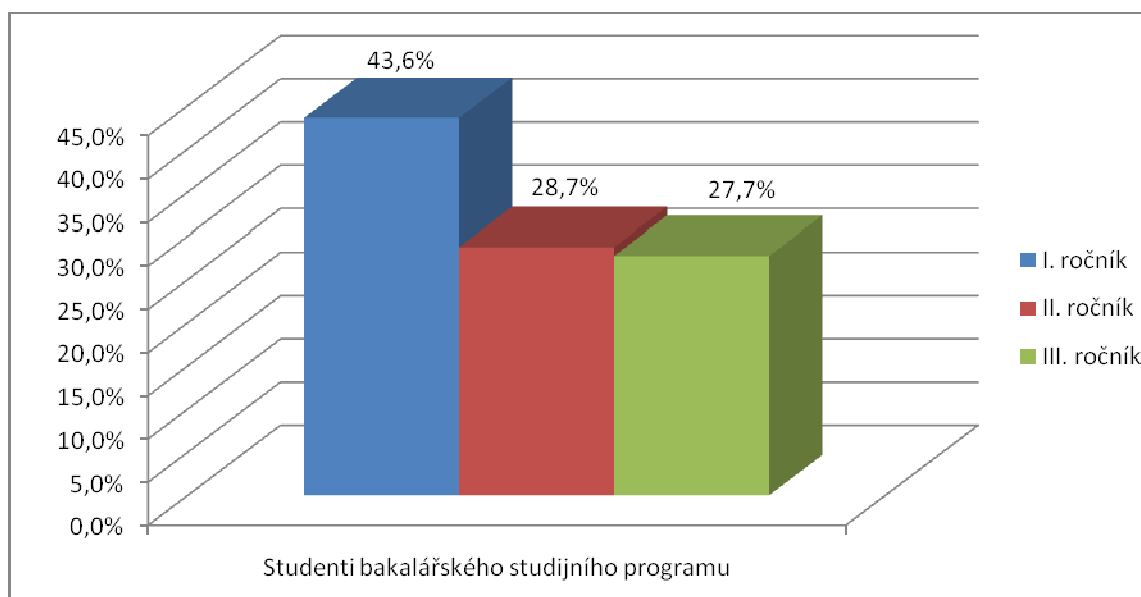
Z grafu je patrné, že ze 101 (100 %) studentů bakalářského studijního programu je 95 žen (94 %) a pouze 6 mužů (6 %). Z 55 (100 %) studentů magisterského studijního programu je 49 žen (89 %) a 6 mužů (11 %).

Graf 2 Rozdělení respondentů z Pardubic podle pohlaví

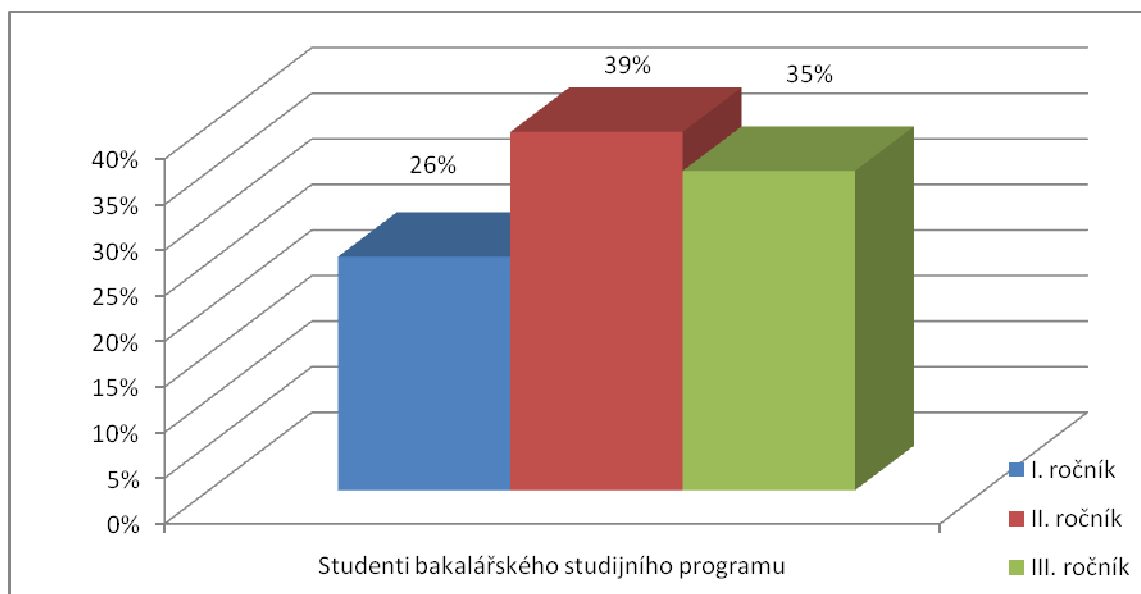
Z grafu je patrné, že ze 117 (100 %) studentů bakalářského studijního programu je 111 žen (95 %) a pouze 6 mužů (5 %). Ze 48 (100 %) studentů magisterského studijního programu je 41 žen (85 %) a 7 mužů (15 %).

Graf 3 Studenti bakalářského studijního programu v Č. Budějovicích dle ročníků

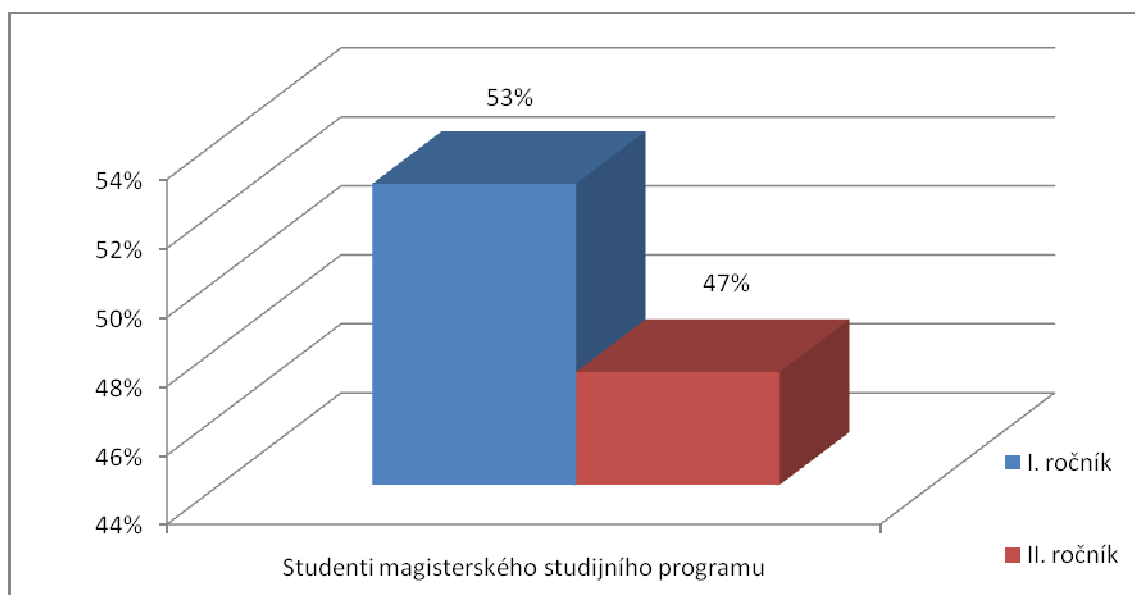
Z celkového počtu 101 studentů (100 %) je 44 studentů (43,6 %) z prvního ročníku, 29 studentů (28,7 %) z druhého ročníku a 28 studentů (27,7 %) ze třetího ročníku.

Graf 4 Studenti bakalářského studijního programu v Pardubicích dle ročníků

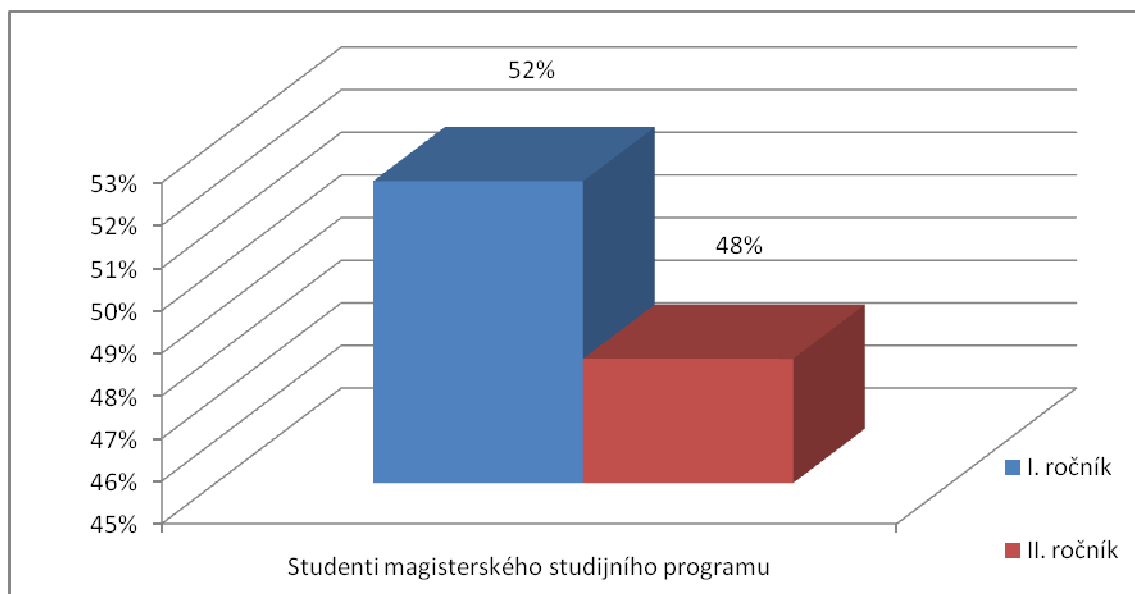
Z celkového počtu 117 studentů (100 %) je 30 respondentů (26 %) z prvního ročníku, 46 studentů (39 %) z druhého ročníku a 41 studentů (35 %) ze třetího ročníku.

Graf 5 Studenti magisterského studijního programu v Č. Budějovicích dle ročníků

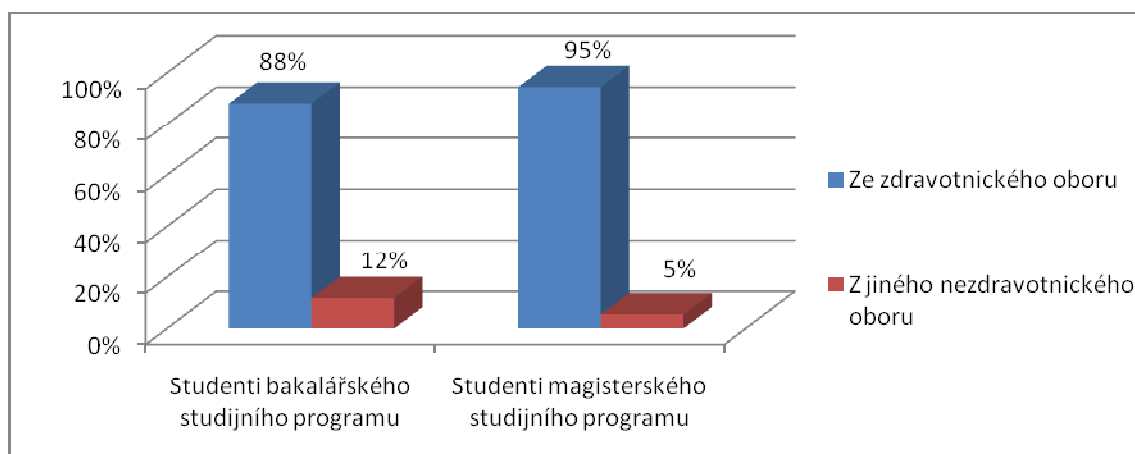
Mezi 55 studenty ZSF JU (100 %) je 29 studentů (53 %) z prvního ročníku a 26 studentů (47 %) z ročníku druhého.

Graf 6 Studenti magisterského studijního programu v Pardubicích dle ročníků

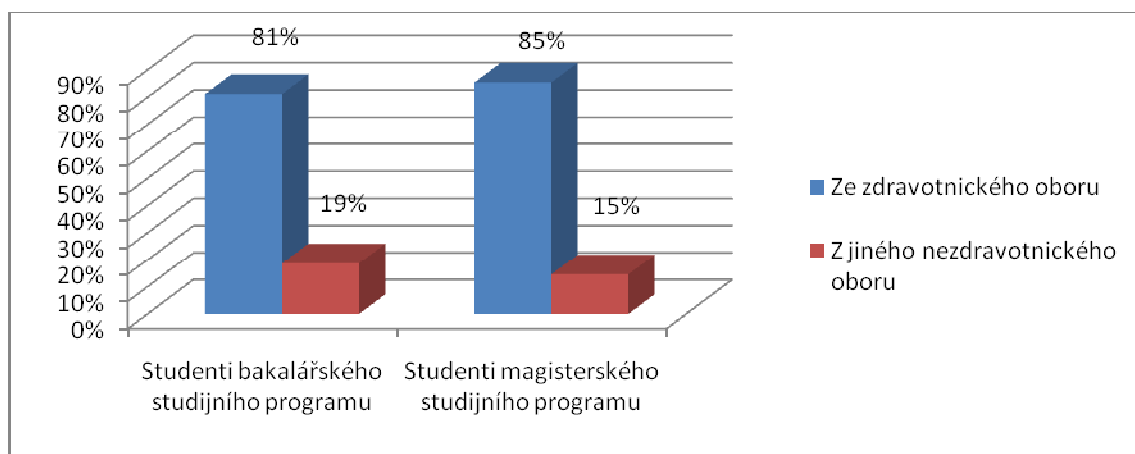
Mezi 48 studenty FZS UPCE (100 %) je 25 studentů (52 %) z prvního ročníku a 23 studentů (48 %) z ročníku druhého.

Graf 7 Předchozí vzdělání studentů z Českých Budějovic

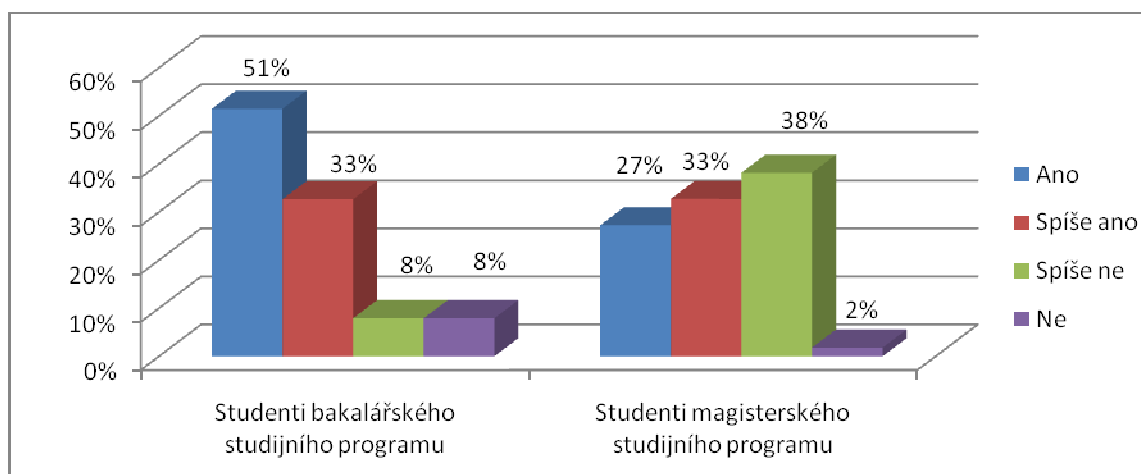
Z celkového počtu 101 (100 %) studentů v bakalářském studijním programu absolvovalo 89 studentů (88 %) střední školu zdravotnického zaměření a 12 studentů (12 %) absolvovalo střední školu nezdravotnického zaměření. Z 55 studentů (100 %) magisterského studijního programu absolvovalo 52 studentů (95 %) střední školu zdravotnického zaměření a 3 studenti (5 %) střední školu nezdravotnického směru.

Graf 8 Předchozí vzdělání studentů z Pardubic

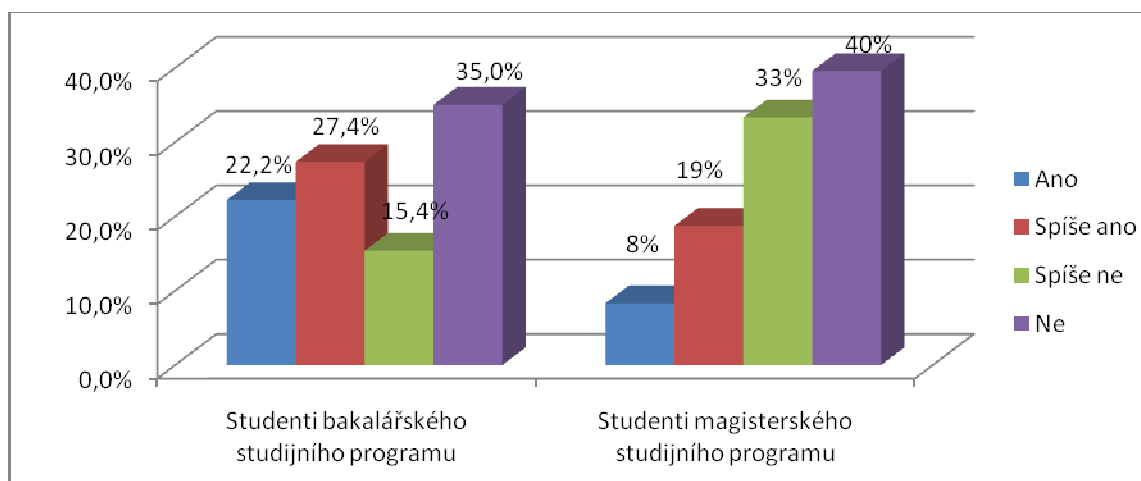
Z celkového počtu 117 (100 %) studentů v bakalářském studijním programu absolvovalo 95 studentů (81 %) střední školu zdravotnického zaměření a 22 studentů (19 %) absolvovalo střední školu nezdravotnického zaměření. Z 48 studentů (100 %) magisterského studijního programu absolvovalo 41 studentů (85 %) střední školu zdravotnického zaměření a 7 studenti (15 %) střední školu nezdravotnického směru.

Graf 9 Identifikace mentora studenty v Českých Budějovicích první den praxe

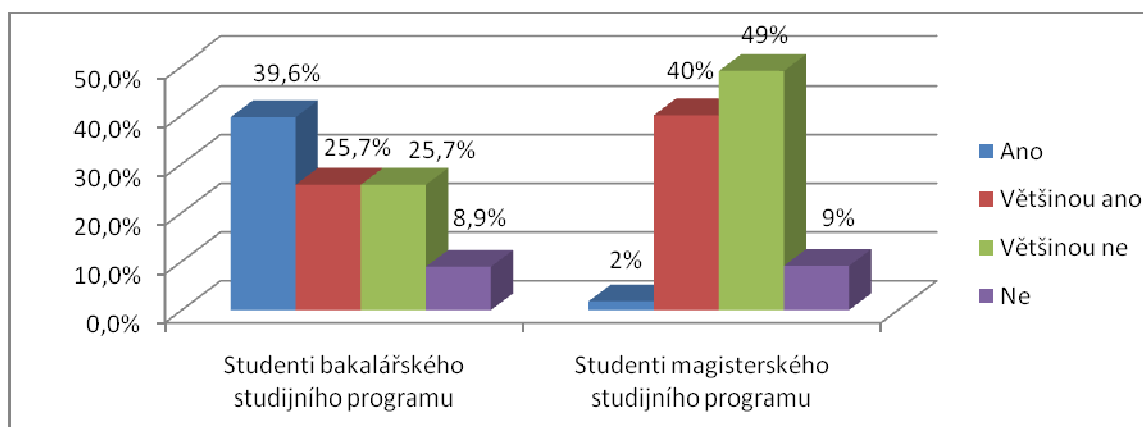
Z celkového počtu 101 (100 %) studentů bakalářského studijního programu odpověď ano zvolilo 52 studentů (51 %). Spíše ano odpovědělo 33 studentů (33 %), spíše ne 8 (8 %) a k možnosti ne se přiklonilo také 8 studentů (8 %). Z magisterského studijního programu z 55 (100 %) studentů možnost ano zvolilo 15 studentů (27 %), spíše ano 18 studentů (33 %), spíše ne 21 (38 %) a možnost ne zvolil jen 1 student (2 %).

Graf 10 Identifikace mentora studenty v Pardubicích první den praxe

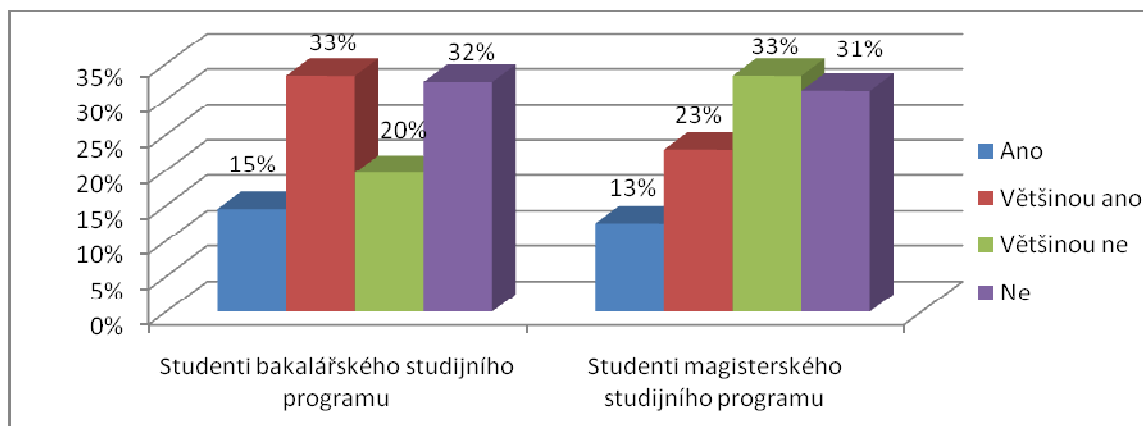
Z celkového počtu 117 (100 %) studentů bakalářského studijního programu odpověď ano zvolilo 26 studentů (22,2 %), spíše ano odpovědělo 32 studentů (27,4 %), spíše ne 18 studentů (15,4 %) a možnost ne využilo 41 studentů (35 %). Z magisterského studijního programu ze 48 (100 %) studentů možnost ano zvolili 4 studenti (8 %), spíše ano 9 studentů (19 %), spíše ne 16 (38 %) a možnost ne zvolilo 19 studentů (40 %).

Graf 11 Představování se mentora studentům v Českých Budějovicích

Na otázku, zda se mentor studentům představí, nejvíce dotázaných, 40 (39,6 %) ze 101 (100 %) studentů bakalářského studijního programu, odpovědělo ano. 26 studentů (25,7 %) odpovědělo většinou ano, většinou ne odpovědělo také 26 studentů (25,7 %) a zbylých 9 studentů (8,9 %) uvedlo, že se jim mentor nepředstaví. Z celkového počtu 55 studentů (100 %) magisterského studijního programu nejvíce studentů 27 (49 %) zvolilo možnost většinou ne, 22 studentů (40 %) odpovědělo většinou ano, 5 studentů (9 %) zvolilo možnost ne a ano odpověděl jen 1 student (2 %).

Graf 12 Představování se mentora studentům v Pardubicích

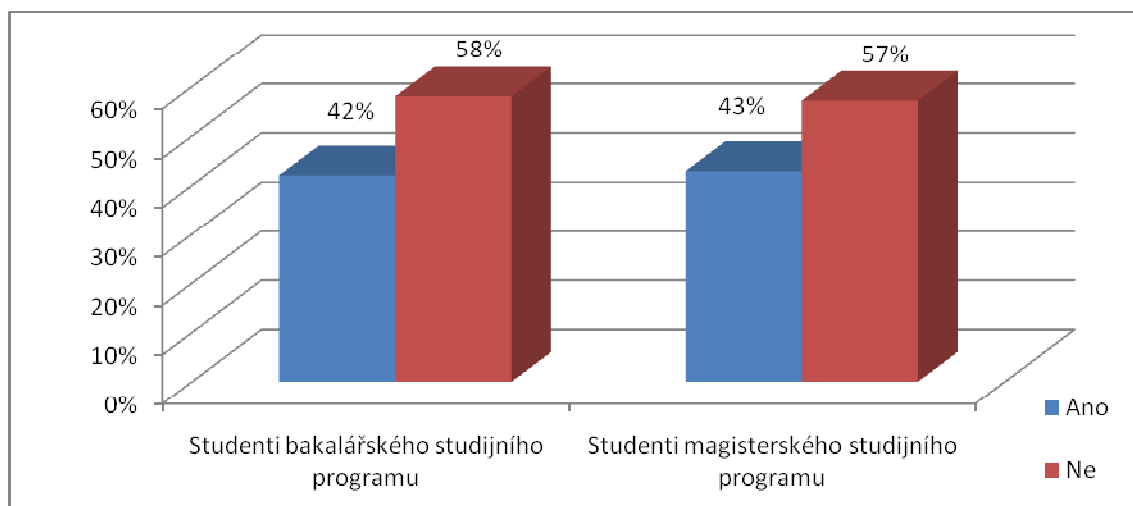
Nejvíce studentů, 39 (33 %) ze 117 (100 %) studentů bakalářského studijního programu, odpovědělo většinou ano, že se mentoři většinou představují, 38 studentů (32 %) odpovědělo, že ne. Většinou ne zvolilo 23 studentů (20 %) a zbylých 17 studentů (15 %) odpovědělo ano. Z celkového počtu 48 (100 %) studentů magisterského studijního programu nejvíce studentů 16 (33 %) zvolilo možnost většinou ne, 15 studentů (31 %) odpovědělo ne, 11 studentů (23 %) zvolilo možnost většinou ano a jen 6 studentů (13 %) odpovědělo ano, že se jim mentor představí.

Graf 13 České Budějovice: Nepředstaví-li se mentor, představí se student sám

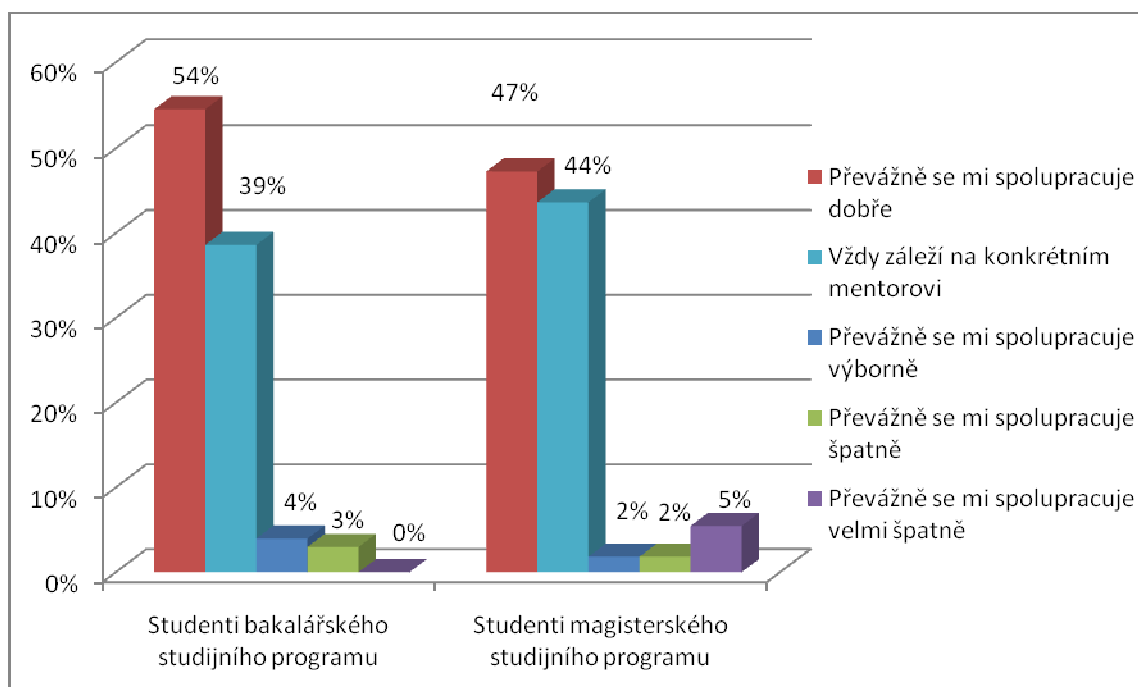
Z celkového počtu 62 (100 %) studentů bakalářského studijního programu, kteří se setkávají s tím, že se jim mentor nepředstaví, se 44 (71 %) studentů nepředstaví. Představí se pouhých 18 (29 %) studentů. 33 (61 %) studentů z celkového počtu 54 (100 %) studentů magisterského studijního programu, kterým se mentor občas nepředstaví, se mu představí sami. 21 (39 %) dotázaných se mentorovi nepředstaví.

Graf 14 Pardubice: Nepředstaví-li se mentor, představí se student sám

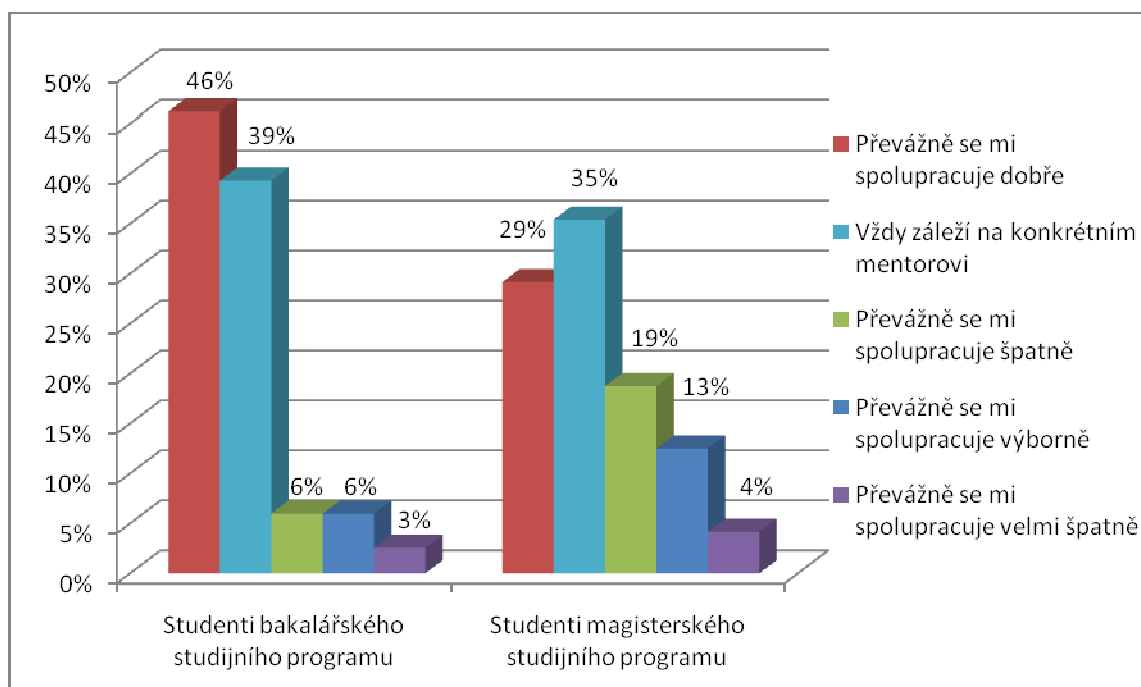
Z celkového počtu 100 (100 %) studentů bakalářského studijního programu, kteří se setkávají s tím, že se jim mentor nepředstaví, se 58 studentů (58 %) nepředstaví a představí se jen 42 (42 %) studentů. 18 (43 %) studentů z celkového počtu 42 (100 %) studentů magisterského studijního programu, kterým se mentor občas nepředstaví, se mu představí, 24 studentů (57 %) se mentorovi nepředstaví.

Graf 15 Spolupráce studentů s mentory v Českých Budějovicích

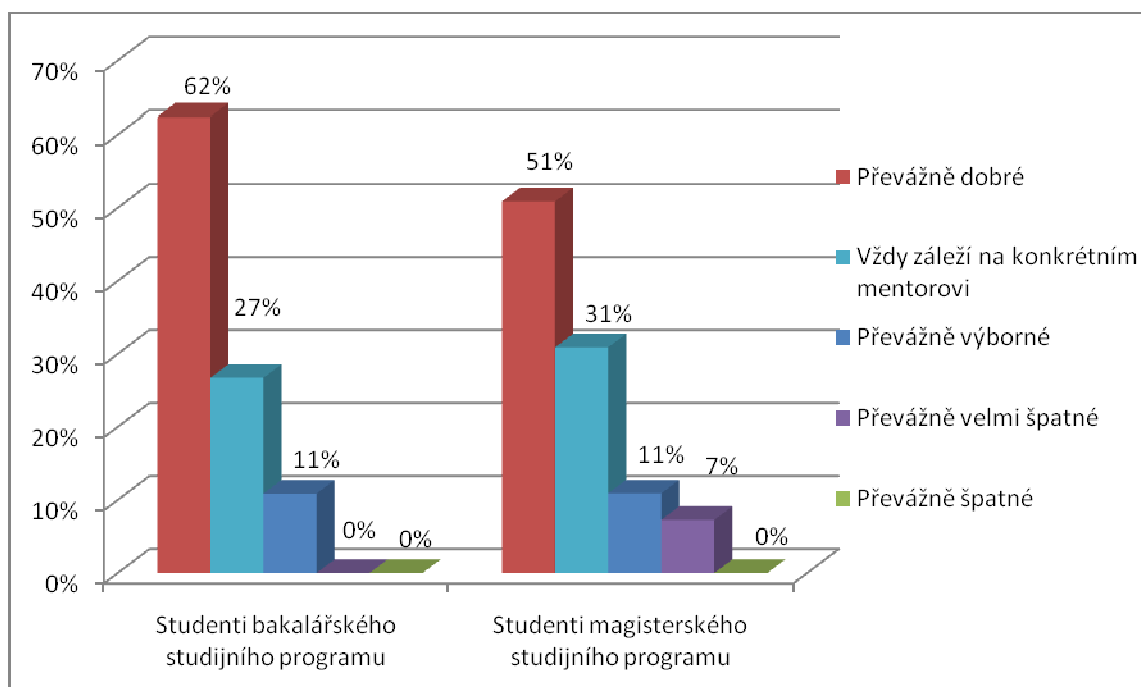
Na otázku, jak hodnotíte vzájemnou spolupráci s mentorem během praktické výuky odpověděli respondenti takto: převážně se mi spolupracuje dobře uvedlo 55 studentů (54 %) z celkového počtu 101 (100 %) studentů bakalářského studijního programu a 26 studentů (47%) z celkového počtu 55 (100 %) studentů z magisterského studijního programu. 39 studentů bakalářů (39 %) se domnívá, že vždy záleží na konkrétním mentorovi, tutéž odpověď potvrdilo i 24 studentů (44 %) z magisterského studijního programu. 4 studentům bakalářům (4 %) a 1 studentovi (2 %) z magistrů se spolupracuje výborně. Naproti tomu se převážně špatně spolupracuje 3 studentům (3 %) z bakalářského oboru a 1 studentovi (2 %) z magisterského oboru. Velmi špatně se nespolečuje nikomu z bakalářů, ale 3 studentům (5 %) z magisterského programu.

Graf 16 Spolupráce studentů s mentory v Pardubicích

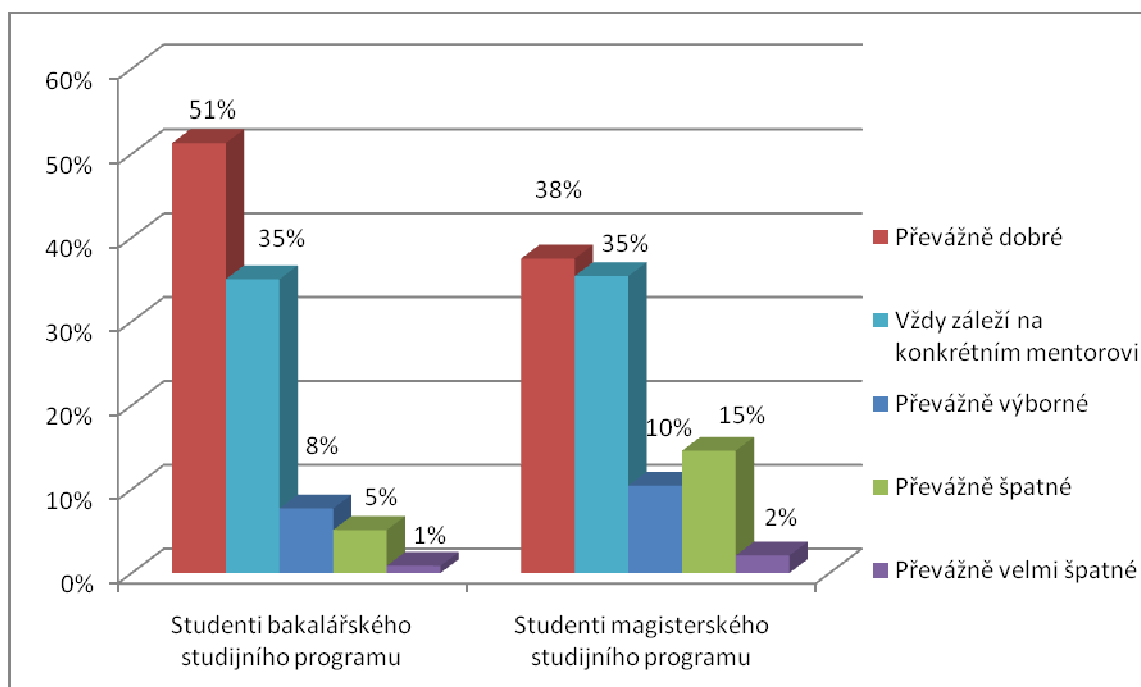
Na otázku, jak hodnotíte vzájemnou spolupráci s mentorem během praktické výuky, odpověděli respondenti takto: převážně se mi spolupracuje dobře uvedlo 54 studentů (46 %) z celkového počtu 117 (100 %) studentů bakalářského studijního programu a 14 studentů (29%) z celkového počtu 48 (100 %) studentů z magisterského studijního programu. 46 studentů bakalářů (39 %) se domnívá, že vždy záleží na konkrétním mentorovi, potvrdilo to i 17 studentů (35 %) z magisterského studijního programu. 7 studentům bakalářům (6 %) a 6 studentům (13 %) z magistrů se spolupracuje výborně, 7 studentům (6 %) z bakalářského oboru se spolupracuje převážně špatně, stejně se spolupracuje i 9 studentům (19 %) z magisterského oboru. Velmi špatně se spolupracuje 2 studentům (3 %) z bakalářů a z magistrů se velmi špatně spolupracuje studentům 3 (4 %).

Graf 17 Vztahy studentů s mentory v Českých Budějovicích

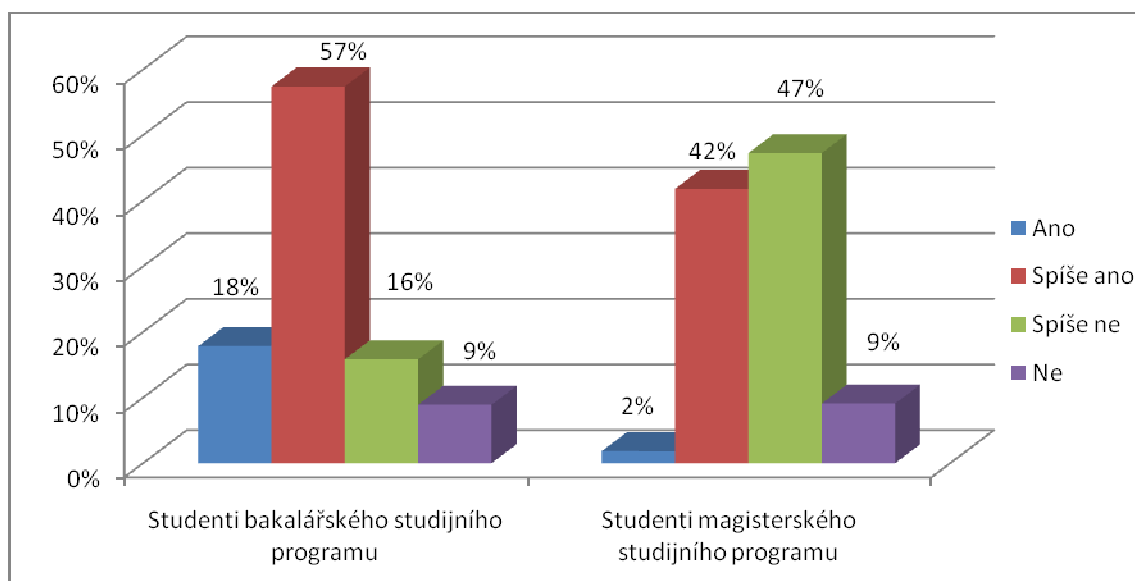
Převážně dobré vztahy s mentory má 63 studentů (62 %) z celkového počtu 101 (100 %) studentů bakalářského studijního programu a 28 studentů (51%) z celkového počtu 55 (100 %) studentů z magisterského studijního programu. 27 studentů bakalářů (27 %) se domnívá, že vždy záleží na konkrétním mentorovi, stejně odpovědělo i 17 studentů (31 %) z magisterského studijního programu. 11 studentů bakalářů (11 %) a 6 studentů (11 %) z magistrů mají s mentorem výborné vztahy. Převážně špatné vztahy s mentory neuvádějí žádní studenti. Převážně velmi špatné vztahy s mentory uvádějí 4 studenti (7 %) z magisterského programu a nikdo z bakalářského programu.

Graf 18 Vztahy studentů s mentory v Pardubicích

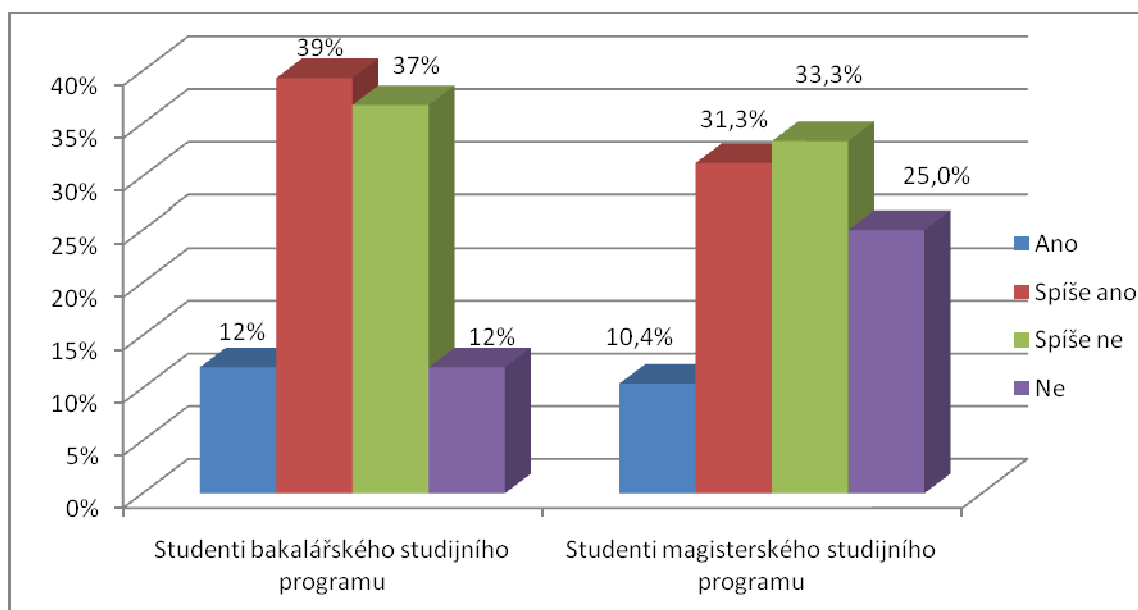
Převážně mám dobré vztahy s mentory, odpovědělo 60 studentů (51 %) z celkového počtu 117 (100 %) studentů bakalářského studijního programu a 18 studentů (38 %) z celkového počtu 48 (100 %) studentů z magisterského studijního programu. 41 studentů bakalářů (35 %) se domnívá, že vždy záleží na konkrétním mentorovi, potvrdilo to i 17 studentů (35 %) z magisterského studijního programu. 9 studentů bakalářů (8 %) a 5 studentů (10 %) z magistrů mají s mentory vztahy výborné, 6 studentů (5 %) z bakalářského oboru mají s mentory vztahy převážně špatné, špatné vztahy uvádí i 7 studentů (15 %) z magisterského oboru. Velmi špatné vztahy s mentory má pouze 1 student (1 %) z bakalářů a 1 student z magisterského programu (2 %).

Graf 19 Názor studentů v Českých Budějovicích na jim věnovaný čas od mentorů

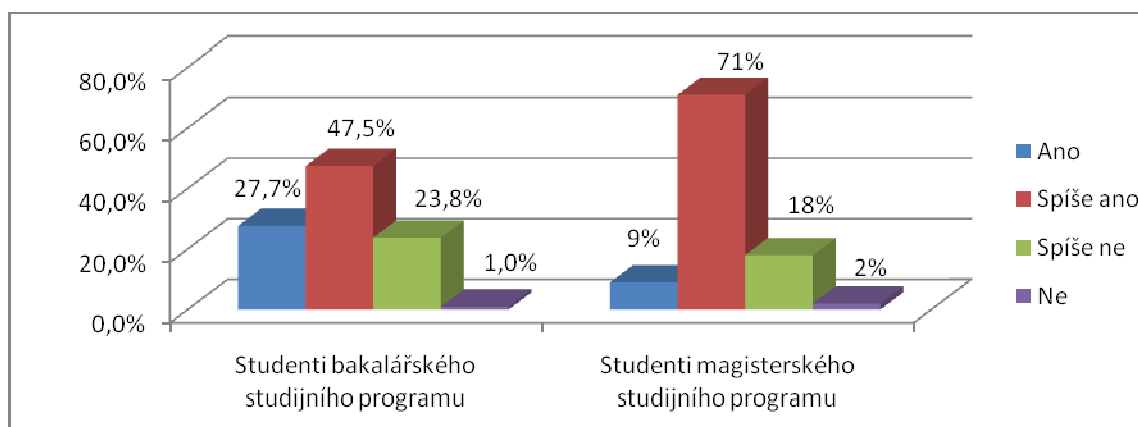
U studentů v bakalářském studijním programu byla nejčastější odpověď spíše ano, že jim mentor věnuje dostatek času. Tuto odpověď volilo z celkového počtu 101 studentů (100 %) 58 dotázaných (57 %). Z magisterského studijního programu nejvíce studentů vybralo možnost spíše ne, že jim mentor dostatek času nevěnuje. Z celkového počtu 55 studentů (100 %) takto odpovědělo 23 studentů (42%). 18 studentů (18 %) z bakalářů odpovědělo ano, že jim mentor dostatek času věnuje, možnost ano ze studentů magistrů zvolil pouze 1 student (2%). 23 studentů (42 %) z magistrů odpovědělo spíše ano a 16 (16 %) studentů bakalářů odpovědělo spíše ne. Odpověď ne zvolilo 9 studentů z bakalářů (9 %) a 5 studentů z magistrů (9 %).

Graf 20 Názor studentů v Pardubicích na jim věnovaný čas od mentorů

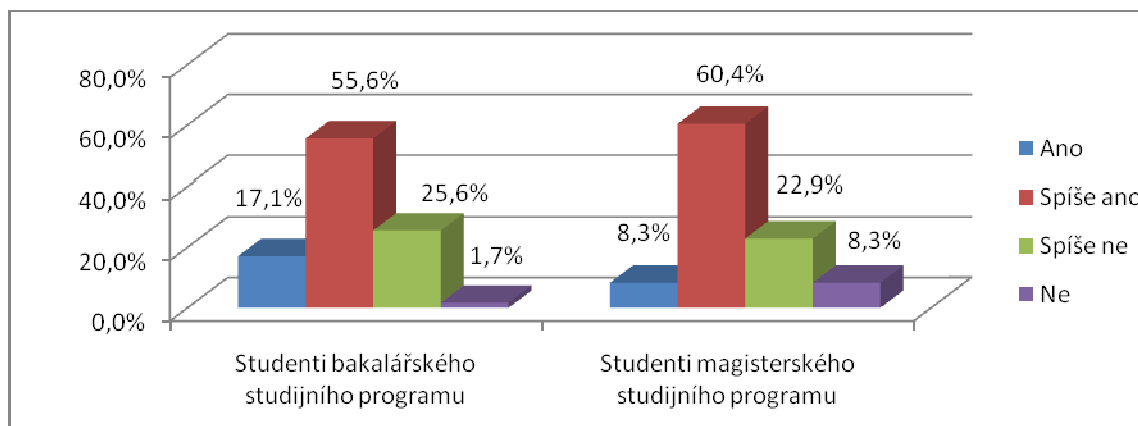
Z celkového počtu 117 (100 %) studentů v bakalářském studijním programu odpovědělo spíše ano, že jim mentor věnuje dostatek času nejvíce studentů - 46 (39 %). Z magisterského studijního programu nejvíce studentů volilo možnost spíše ne, že jim mentor dostatek času nevěnuje, z celkového počtu 48 studentů (100 %) takto odpovědělo 16 studentů (33,3 %). Druhou nejčastěji volenou odpovědí u studentů bakalářů byla možnost spíše ne, tuto možnost zvolilo 43 studentů (37 %), u studentů magistrů to byla možnost spíše ano, kterou zvolilo 15 studentů (31,3 %). Jednoznačnou odpověď ano, že studentům mentor věnuje dostatek času, zvolilo ze studentů bakalářů 14 studentů (12 %) a z magistrů pouze 5 studentů (10,4 %). Opačnou odpovědí ne odpovědělo také 14 studentů z bakalářů (12 %), ale již 12 studentů z magistrů (25 %).

Graf 21 Setkávání se studentů v Č. B. s přátelskými vztahy v kolektivu na oddělení

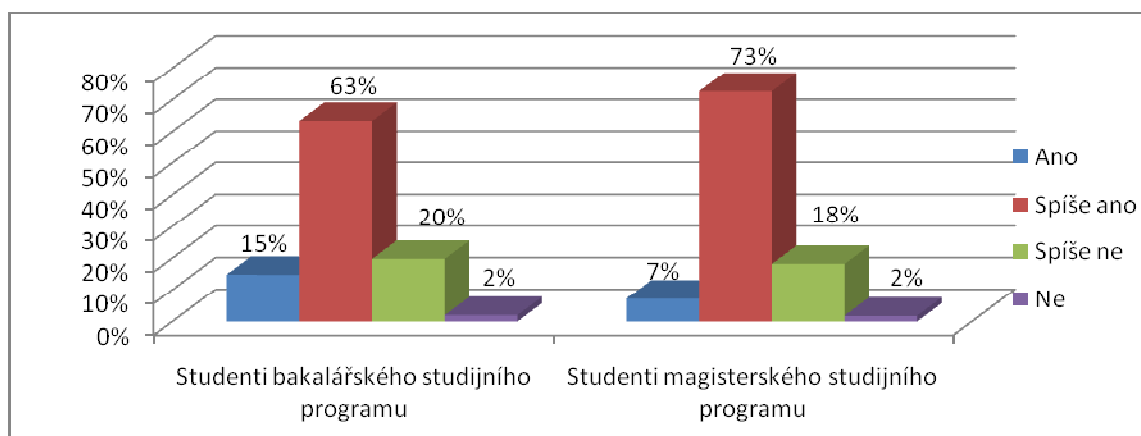
V grafu je znázorněno, že z celkového počtu studentů bakalářů 101 (100 %) se 28 studentů (27,7 %) jednoznačně setkává s přátelskými vztahy v kolektivu na oddělení, 48 studentů (47,5 %) odpovědělo spíše ano, 24 studentů (23,8 %) odpovědělo spíše ne a pouze 1 student (1 %) odpověděl, že ne, že se s přátelskými vztahy neseťkává. 5 studentů (9 %) z celkového počtu 55 studentů (100 %) magisterské formy studia odpovědělo ano, 39 (71 %) studentů zvolilo možnost spíše ano, spíše ne uvedlo 10 studentů (18 %) a ne uvedl 1 (2 %).

Graf 22 Setkávání se studentů v Pardubicích s přátelskými vztahy

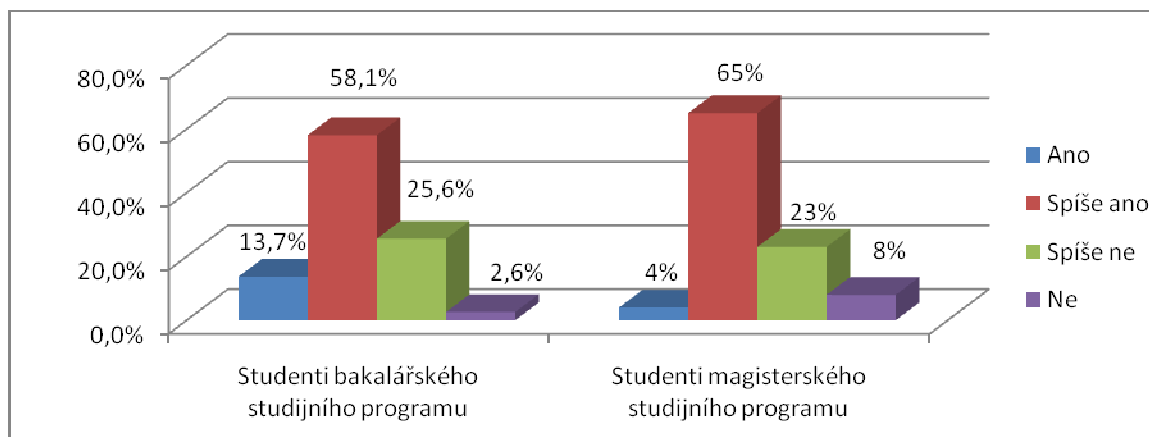
V grafu je znázorněno, že z celkového počtu 117 studentů bakalářů (100 %) se 20 studentů (17,1 %) jednoznačně setkává s přátelskými vztahy v kolektivu na oddělení, 65 studentů (55,6 %) odpovědělo spíše ano, 30 studentů (25,6 %) odpovědělo spíše ne a 2 studenti (1,7 %) odpověděli, že ne, že se s přátelskými vztahy neseťkávají. 4 studenti (8,3 %) z celkového počtu 48 studentů (100 %) magisterské formy studia odpovědělo ano, 29 (60,4 %) studentů zvolilo možnost spíše ano, spíše ne uvedlo 11 studentů (22,9 %) a ne studenti 4 (8,3 %).

Graf 23 Pozitivní přijímání studentů v Č. B. ošetrovatelským týmem

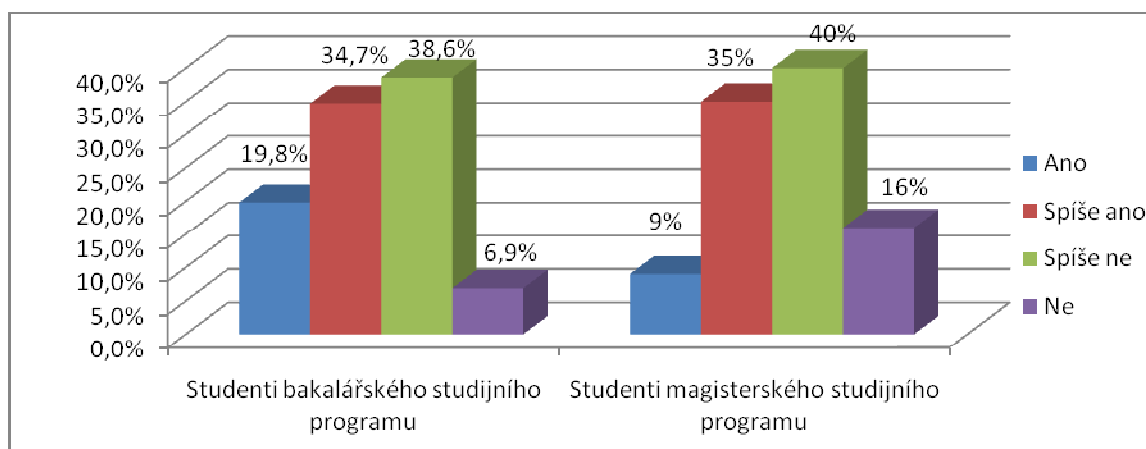
Z celkového počtu 101 studentů bakalářů (100 %) se 15 studentů (15 %) cítí být pozitivně přijato ošetrovatelským týmem, 64 studentů (63 %) odpovědělo spíše ano, 20 studentů (20 %) odpovědělo spíše ne a 2 studenti odpověděli (2 %), že ne. Z magisterského studijního programu z celkového počtu 55 studentů (100 %) 4 studenti (7 %) odpověděli ano, 40 (73 %) studentů zvolilo možnost spíše ano, spíše ne uvedlo 10 studentů (18 %) a ne odpověděl student 1 (2 %).

Graf 24 Pozitivní přijímání studentů v Pardubicích ošetrovatelským týmem

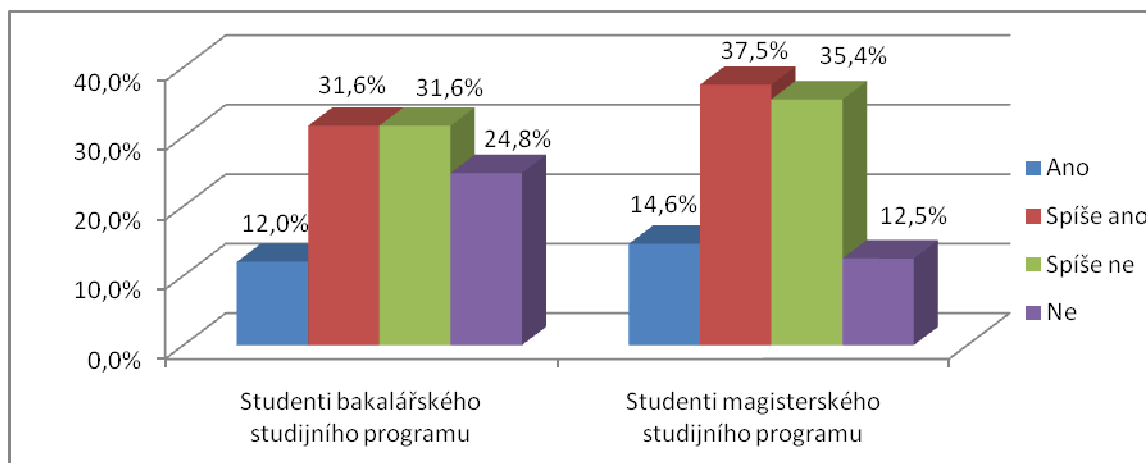
Z celkového počtu studentů bakalářů 117 (100 %) se 16 studentů (13,7 %) cítí být pozitivně přijato ošetrovatelským týmem, 68 studentů (58,1 %) odpovědělo spíše ano, 30 studentů (25,6 %) odpovědělo spíše ne a 3 studenti odpověděli (2,6 %), že ne. Z magisterského studijního programu z celkového počtu 55 studentů (100 %) 2 studenti (4 %) odpověděli ano, 31 (63 %) studentů zvolilo možnost spíše ano, spíše ne uvedlo 11 studentů (23 %) a ne odpověděli studenti 4 (8 %).

Graf 25 Stanovování si pravidel spolupráce studentů s mentorem v Č. B.

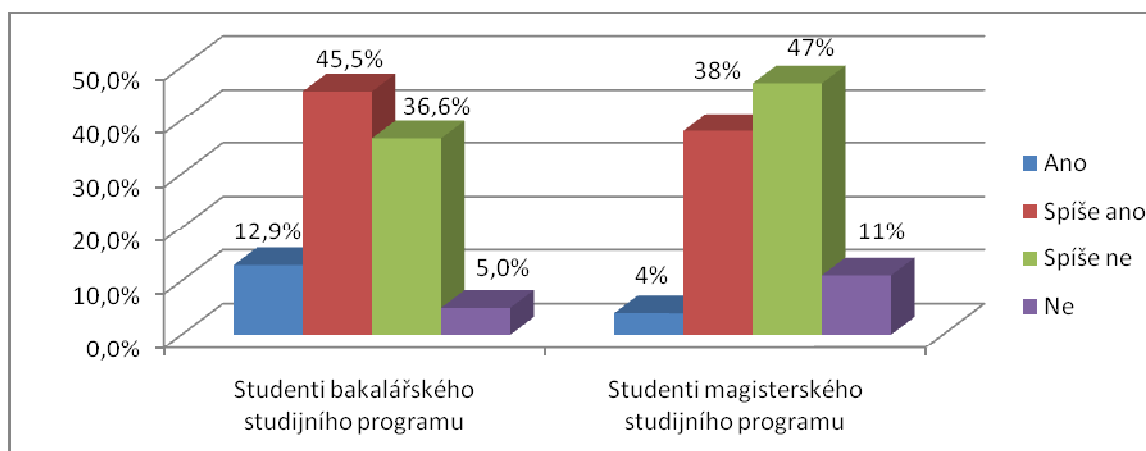
Největší počet studentů 39 (38,6 %) z celkového počtu studentů bakalářského studijního programu 101 (100 %) a 22 studentů (40 %) z celkového počtu 55 (100 %) studentů magisterského studijního programu zvolilo odpověď spíše ne, že si pravidla vzájemné spolupráce s mentorem nestanovují. Spíše ano uvedlo 35 studentů (34,7 %) bakalářů a 19 studentů magistrů (35 %). 20 (19,8 %) studentů bakalářů a 5 studentů magistrů (9 %) odpovědělo ano a 7 studentů bakalářů (6,9 %) a 9 studentů (16 %) odpovědělo ne.

Graf 26 Stanovování si pravidel spolupráce studentů s mentorem v Pardubicích

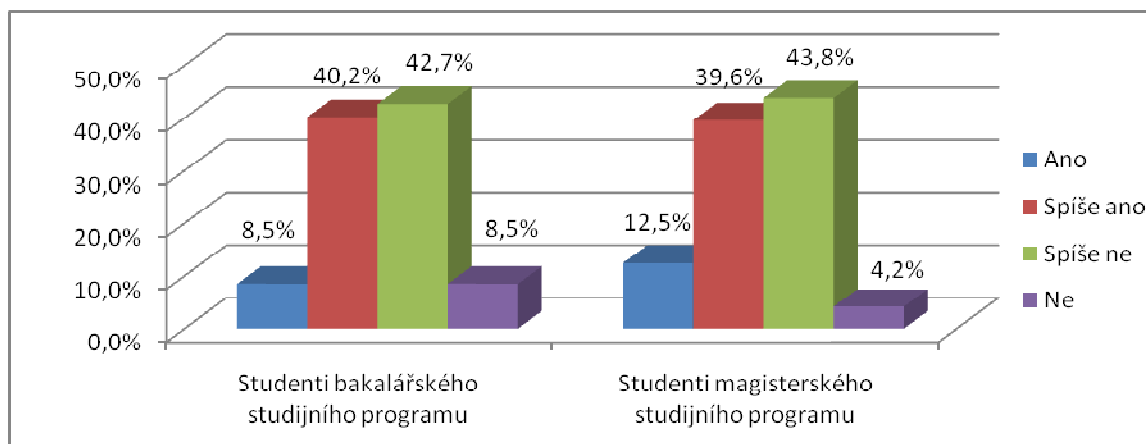
Z celkového počtu 117 (100 %) studentů bakalářů odpověď ano, že si s mentorem stanovují pravidla vzájemné spolupráce, odpovědělo 14 studentů (12 %). Stejný počet studentů 37 (31,6 %) odpovědělo spíše ano a spíše ne. Možnost ne zvolilo 29 studentů (24,8 %). Z magisterského studijního programu ze 48 studentů (100 %) nejvíce studentů 18 (37,5 %) zvolilo možnost spíše ano, 17 studentů (35,4 %) zvolilo možnost spíše ne. 7 studentů (14,6 %) zvolilo možnost ano a nejméně studentů, 6 (12,5 %), odpovědělo ne.

Graf 27 Vhodné zázemí studentů v Českých Budějovicích

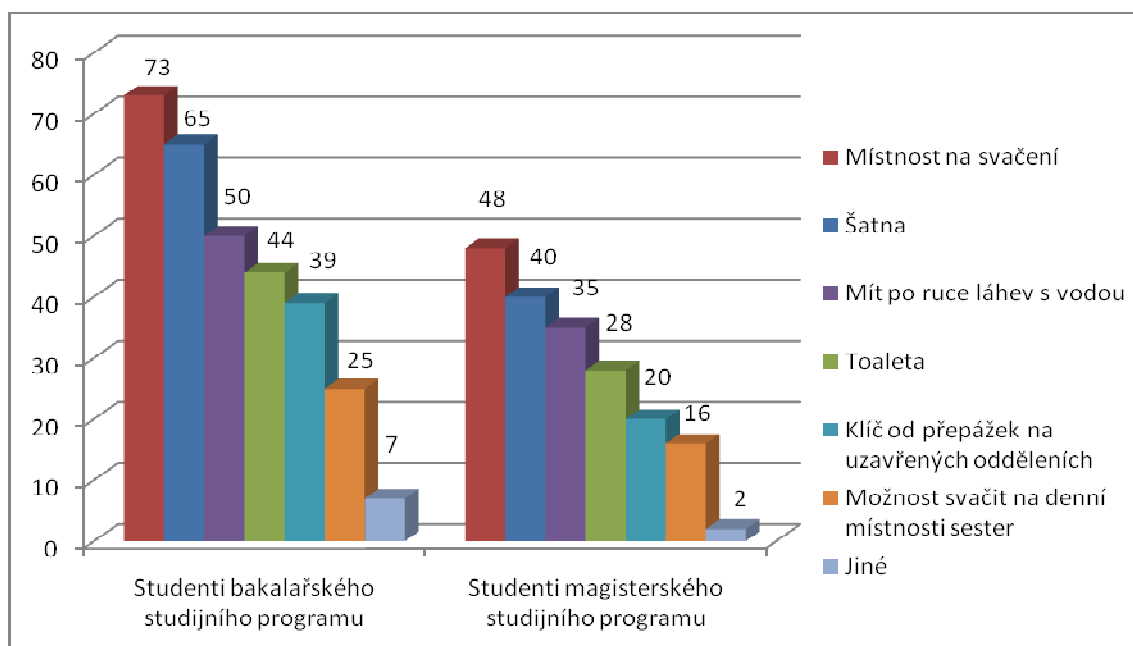
Z grafu je patrné, že ze 101 studentů bakalářů (100 %) odpovědělo 13 studentů (12,9 %) ano, že mají na oddělení vhodné zázemí, 46 studentů (45,5 %) zvolilo možnost spíše ano, 37 studentů (36,6 %) odpovědělo spíše ne a 5 studentů (5 %) se domnívá, že vhodné zázemí na oddělení nemají. Z celkového počtu 55 (100 %) studentů magisterského programu možnost ano zvolili 2 studenti (4 %), spíše ano odpovědělo 21 studentů (38 %). Nejvíce studentů, 26 (47 %), odpovědělo spíše ne a 6 studentů (11 %) ne.

Graf 28 Vhodné zázemí studentů v Pardubicích

Z celkového počtu 117 (100 %) studentů bakalářů zvolilo odpověď ano, že mají na oddělení vhodné zázemí, 10 studentů (8,5%). K možnosti spíše ano se přiklonilo 47 (40,2 %) studentů. Nejvíce studentů 50 (42,7 %) odpovědělo spíše ne. Ne zvolilo 10 (8,5 %) studentů. Z magisterského studijního programu z 48 studentů (100 %) nejvíce studentů 21 (43,8 %) zvolilo možnost spíše ne, 19 studentů (39,6 %) zvolilo možnost spíše ano. 6 studentů (12,5 %) odpovědělo ano a 2 studenti (4,2 %) odpověděli ne.

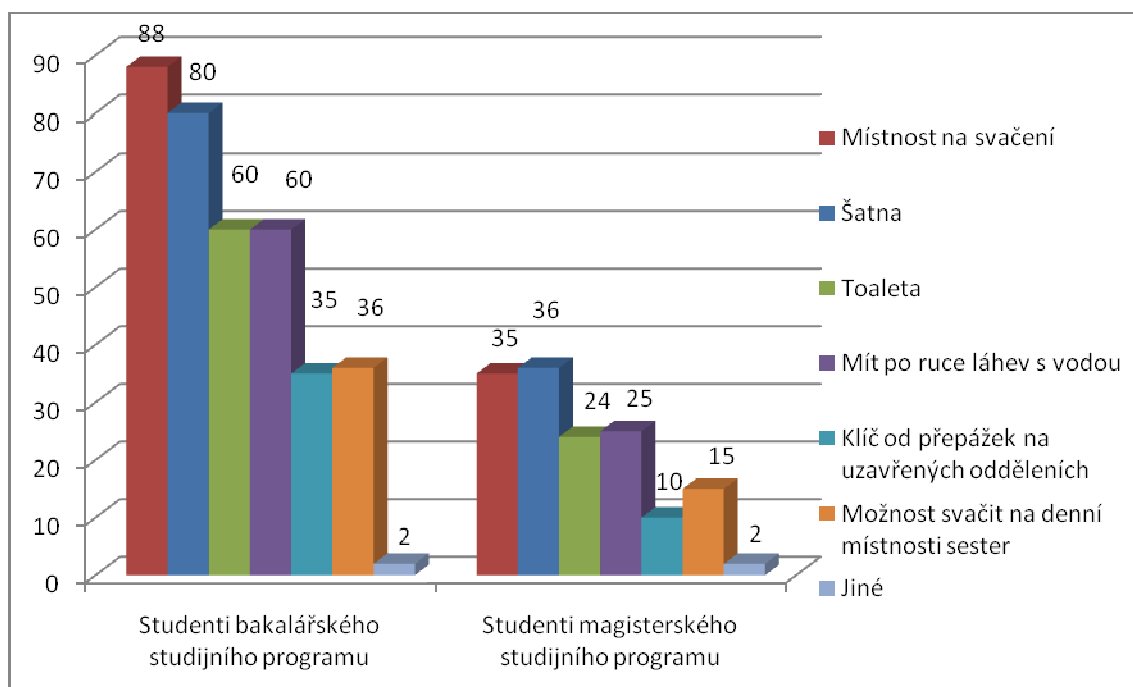
Graf 29 Ideální zázemí z pohledu studentů v Českých Budějovicích

U otázky, která se týkala ideálního zázemí pro studenta, mohli dotázaní studenti označit více odpovědí. 73 studentů z celkového počtu 101 v bakalářském studijním programu si pod vhodným zázemím představuje místnost na svačení. 65 krát byla zvolena šatna a 50 studentů vidí jako důležité mít během praxe dostupnou láhev s vodou. Toaleta byla označena 44 krát a 39 studentů by vidělo jako vhodné, kdyby měli klíč od přepážek na uzavřených odděleních. 25 studentů by si přálo mít možnost svačit na denní místnosti sester a 7 studentů zvolilo možnost jiné. Pod označením jiné si tři studenti přáli uzamykatelnou osobní skříňku na peněženku, jeden student teplé obědy, dva studenti jakoukoliv místnost určenou studentům, která by nahradila přeplněné sklady, které mají k dispozici dnes a jeden student si přeje židle, na kterých může sedět během svačiny i mimo ni.

48 studentů z 55 v magisterském studijním programu zvolilo místnost na svačení. 40 studentů vybralo jako vhodné zázemí šatnu a 35 studentů považuje za důležité mít po ruce láhev s vodou, toaletu označilo 28 studentů. Mít klíč od přepážek na uzavřeném oddělení zvolilo 20 studentů a možnost svačit na denní místnosti sester zvolilo 16 studentů. Možnost jiné označili dva studenti; aby měli vhodné zázemí, potřebují místnost na kouření.

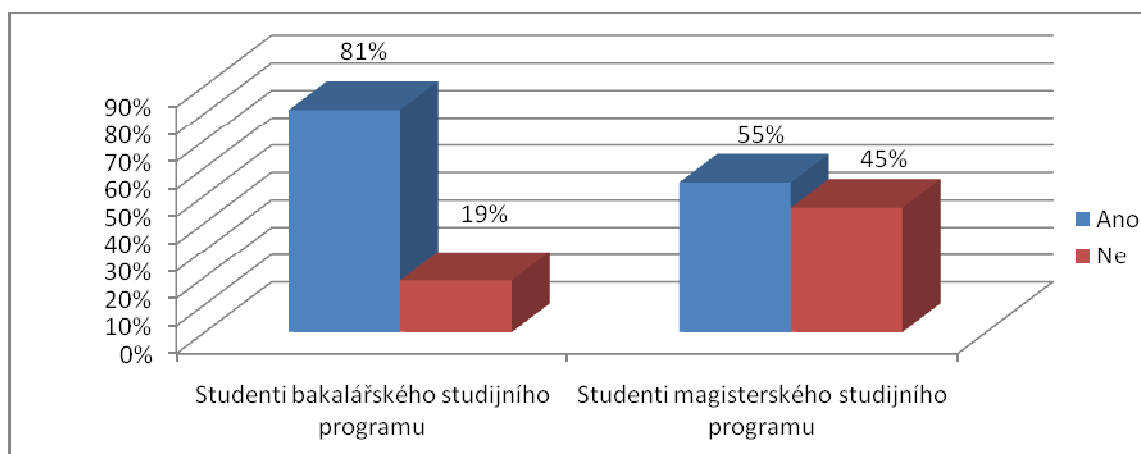
Graf 30 Ideální zázemí z pohledu studentů v Pardubicích

U otázky, která se týkala ideálního zázemí pro studenta, mohli dotázaní studenti označit více odpovědí. Ze 117 studentů bakalářského studijního programu 88 studentů si pod vhodným zázemím představuje místnost na svačení. 80 studentů považuje za vhodné mít k dispozici šatnu. 60 studentů zvolilo toaletu a stejný počet možnost mít po ruce láhev s vodou během praktické výuky. 36 studentů by přivítalo možnost svačit na denní místnosti sester a 35 studentů považuje za vhodné mít klíč od přepážek na uzavřených odděleních. 2 studenti využili možnost jiné. 1 student je toho názoru, že bez příjemného kolektivu není možné mít ideální zázemí a druhý student do možnosti jiné připsal, že není nutné nic značit, že je spokojený.

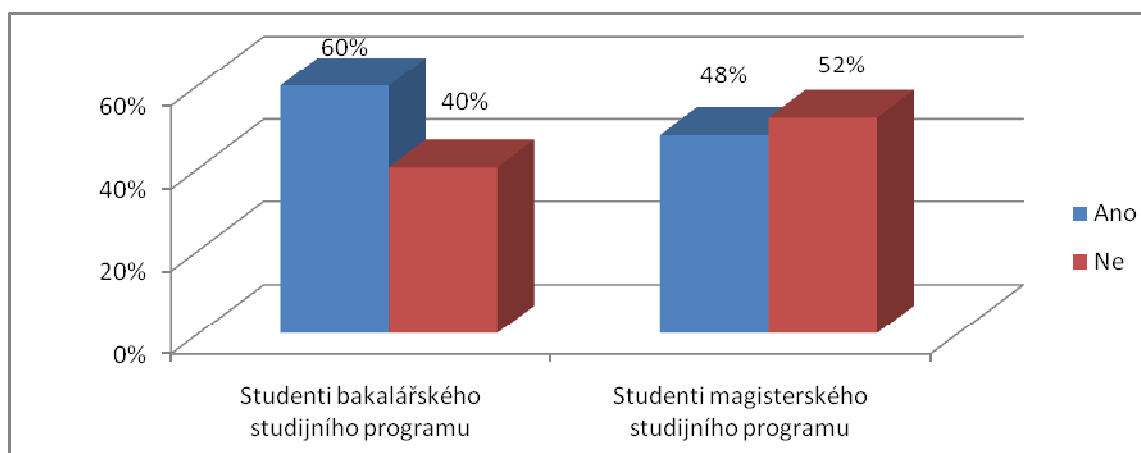
36 studentů z celkového počtu 48 studentů magisterského studijního programu zvolilo šatnu a 35 studentů místnost na svačení. 25 studentů potřebuje během praxe mít po ruce láhev s vodou a 24 studentů považuje za důležitou toaletu. 15 studentů by uvítalo mít možnost svačit na denní místnosti sester a 10 studentů by chtělo klíč od přepážek na uzavřeném oddělení. 2 studenti využili možnost jiné. V nabízených možnostech jim chyběla vlastní uzamykatelná skříňka na osobní věci a možnost mít 30 minut nerušenou přestávku mimo oddělení.

Graf 31 Pomoc mentora dle studentů v Českých Budějovicích

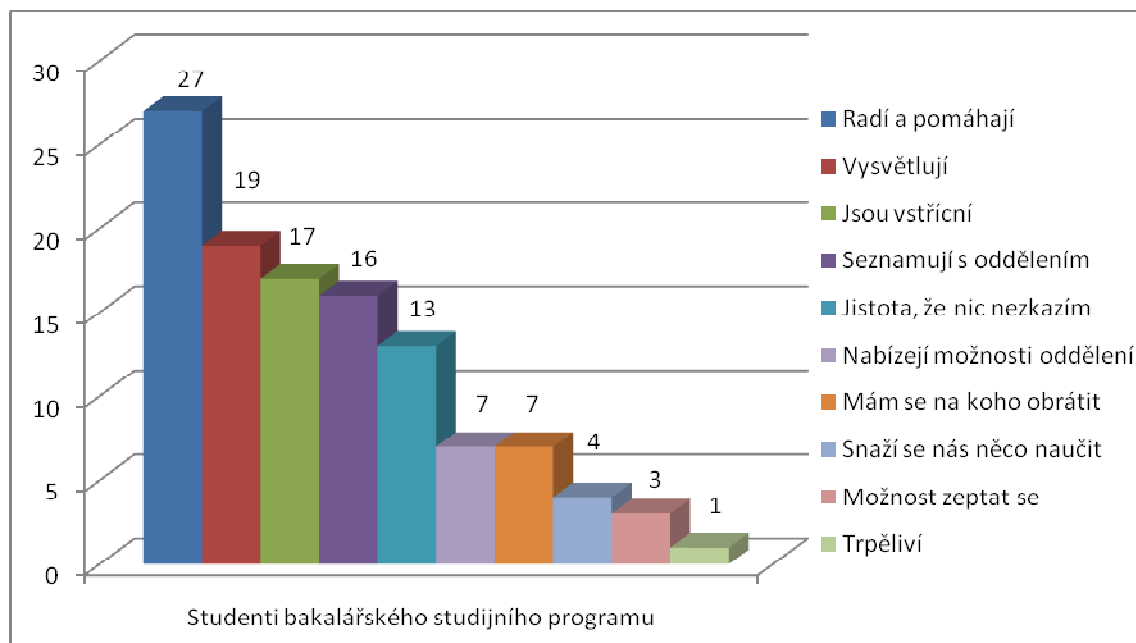
Z celkového počtu 101 (100 %) studentů z bakalářského programu odpovědělo 82 studentů (81 %) a 30 studentů (55 %) z magisterského programu z celkového počtu 55 (100 %) studentů ano, že mentor pomáhá zefektivnit výuku. Mentor nepomáhá, odpovědělo 19 studentů (19 %) bakalářů a 25 studentů (45 %) magistrů.

Graf 32 Pomoc mentora dle studentů v Pardubicích

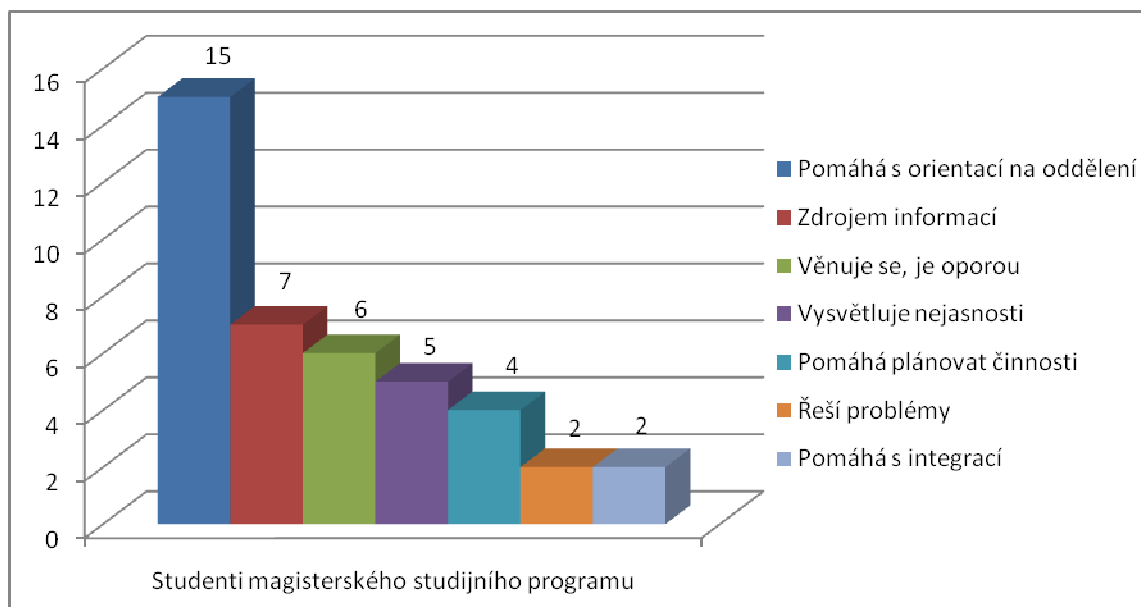
Z celkového počtu 117 (100 %) studentů z bakalářského programu 70 studentů (60 %) a 23 studentů (48 %) z magisterského programu z celkového počtu 48 (100 %) studentů odpovědělo ano, že mentor pomáhá zefektivnit výuku. Že mentor nepomáhá, se domnívá 47 studentů (40 %) bakalářů, ale více než polovina - 25 studentů (52 %) magistrů.

Graf 33 Způsoby pomoci mentorů dle studentů bakalářského studijního programu v Českých Budějovicích

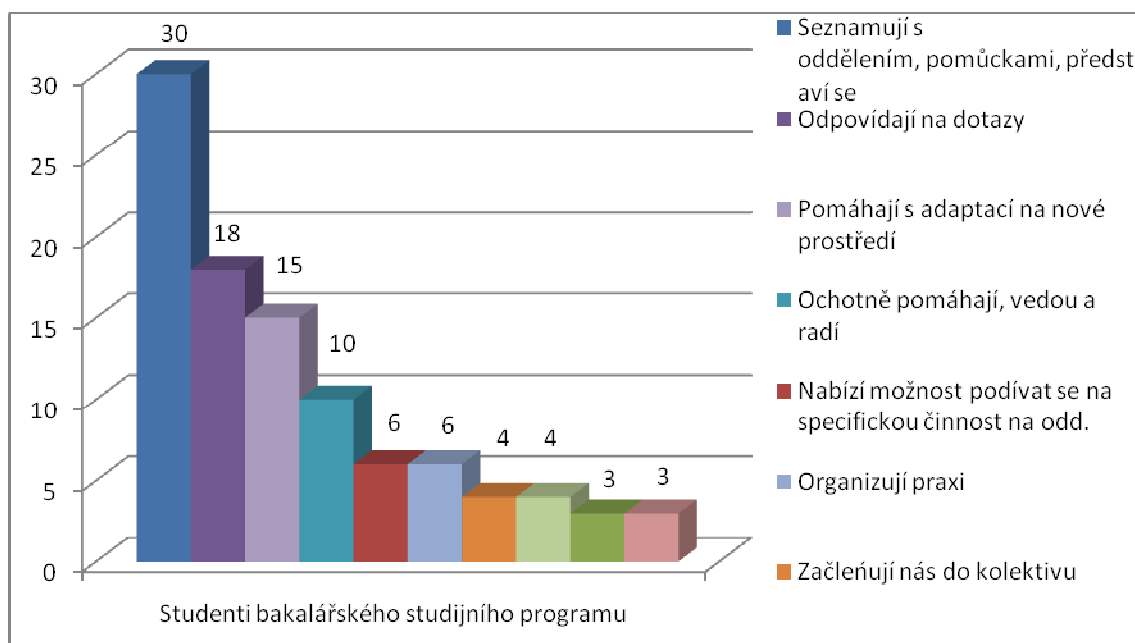
Tento graf navazuje na graf 31 a ukazuje důvody, proč 82 studentů (81 %) z bakalářského studijního programu odpovědělo, že mentoři pomáhají efektivněji zvládnout praktickou výuku. Mentoři 27 studentům pomáhají tím, že radí a všeobecně pomáhají. 19 studentů si váží u mentorů toho, že jim potřebné věci vysvětlují a 17 studentům se mentoři zdají vstřícní. 16 studentů vidí pozitivně to, že je mentoři seznámí s oddělením. Pro 13 studentů jsou mentoři jistotou, že nic nezkaží. 7 studentů oceňuje, že se mají na koho obrátit a stejný počet studentů má radost, že jim mentoři nabízejí možnosti daného oddělení. 4 studenti se domnívají, že se je mentoři snaží něco naučit a 3 respondenti uvádějí, že se mají koho zeptat. 1 studentovi mentoři připadají trpěliví.

Graf 34 Způsoby pomoci mentorů dle studentů magisterského studijního programu v Českých Budějovicích

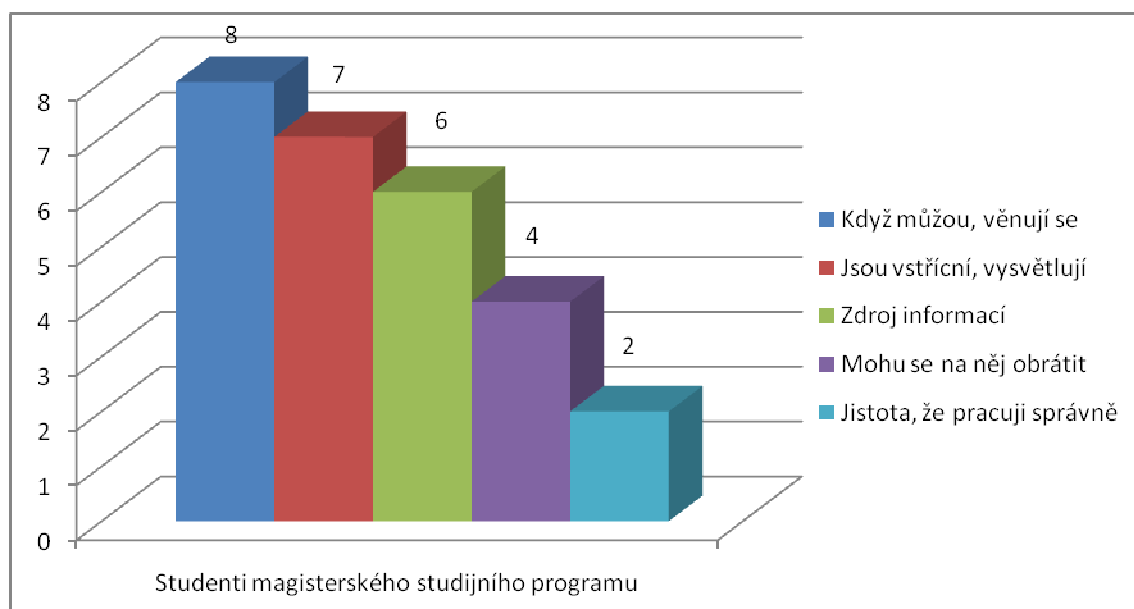
Tento graf navazuje na graf 31 a ukazuje důvody, proč se 30 studentů (55 %) z magisterského studijního programu domnívá, že jim mentoři pomáhají efektivněji zvládnout praktickou výuku. 15 studentům mentoři pomáhají zvládnout praktickou výuku tak, že je seznamují s oddělením a tím jim usnadňují orientaci na oddělení. Pro 7 studentů jsou mentoři zdrojem informací a 6 studentů vidí mentory jako oporu a lidi, kteří se jim věnují. 5 studentům mentoři pomáhají tím, že jim vysvětlují nejasnosti a 4 studentům pomáhají plánovat činnosti. Pro 2 studenty jsou mentoři osobou, která jim pomáhá řešit případné problémy a stejný počet respondentů odpověděl, že jim mentoři pomáhají s integrací.

Graf 35 Způsoby pomoci mentorů dle studentů bakalářského studijního programu v Pardubicích

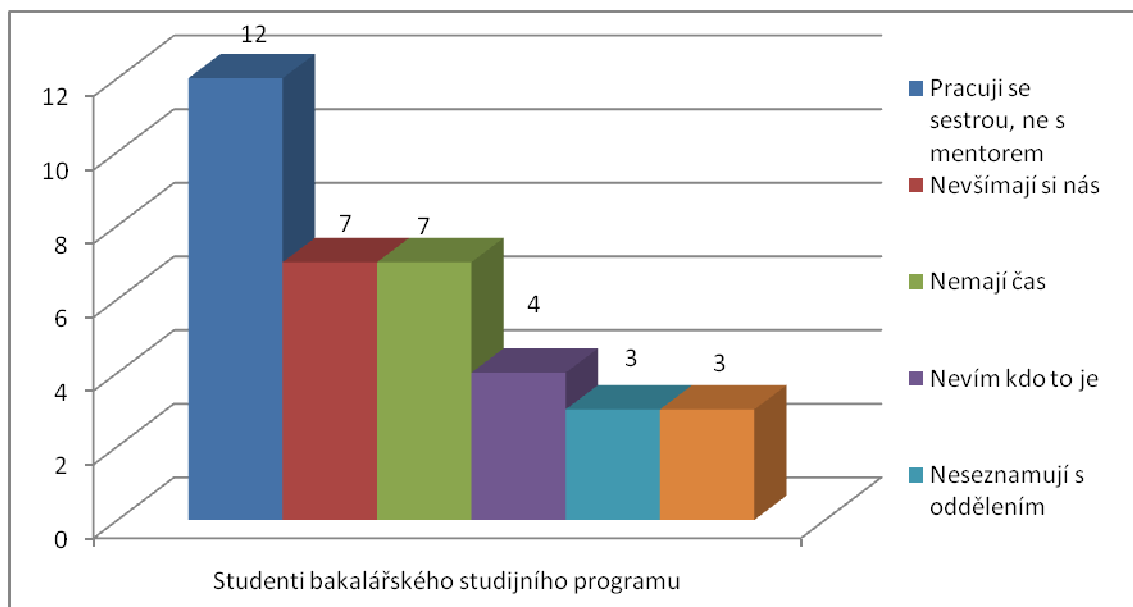
Tento graf navazuje na graf 32 a znázorňuje důvody, proč se 70 studentů (60 %) bakalářského studijního programu domnívá, že jim mentoři pomáhají efektivněji zvládnout praktickou výuku. 30 studentů odpovědělo, že jim mentoři pomáhají tím, že se představí, seznámí je s oddělením a s pomůckami, které potřebují studenti k práci. 18 studentů uvedlo, že mentoři odpovídají na dotazy a 15 studentům mentoři pomáhají s adaptací na nové prostředí. 10 studentů se shodlo na odpovědi, že mentoři ochotně pomáhají, vedou a radí. 6 studentů si cení toho, že jim mentoři nabízejí možnost podívat se na specifickou činnost na oddělení a stejný počet respondentů uvedl, že jim mentoři organizují praxi. 4 studenti vnímají pomoc mentorů v tom, že je upozorňují na chyby, kterých se mají vyvarovat a začleňují je do kolektivu. 3 studentům se líbí, že mentoři pracují dle standardu a podávají zpětnou vazbu.

Graf 36 Způsob pomoci mentorů dle studentů magisterského studijního programu v Pardubicích

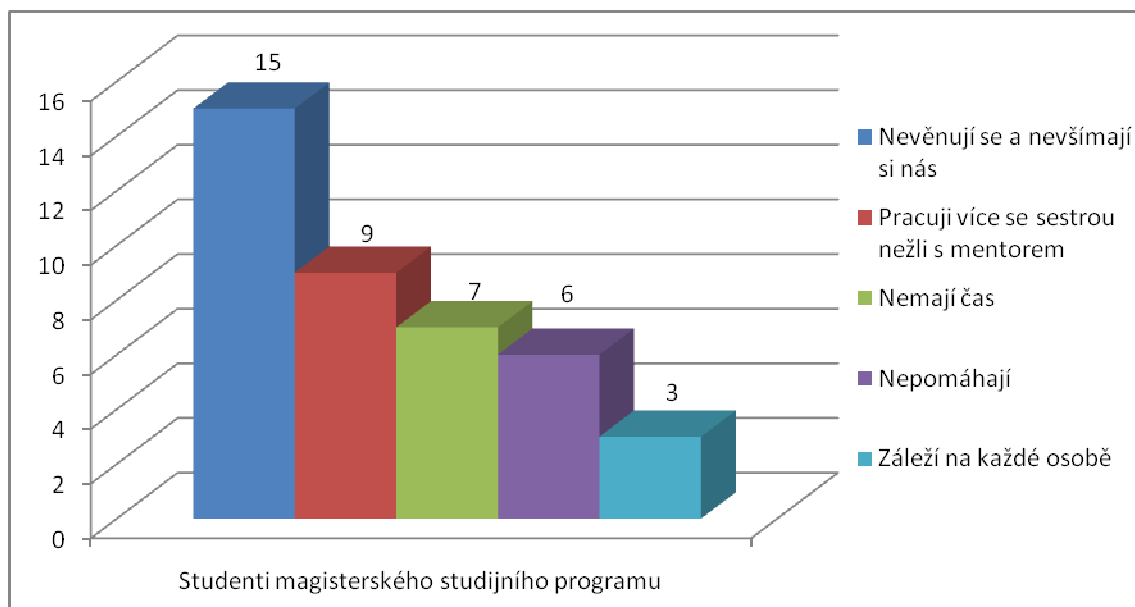
Tento graf navazuje na graf 32 a znázorňuje důvody, proč 23 studentů (48 %) z magisterského studijního programu odpovědělo ano, že jim mentoři pomáhají při zvládnání praktické výuky. 8 studentů se shodlo na tom, že když mentoři můžou, mají čas, tak se jim věnují. 7 studentů uvedlo, že mentoři jsou vstřícní a vysvětlují. Pro 6 studentů jsou mentoři zdrojem informací a 4 studenti jsou rádi, že se mohou na někoho obrátit. 2 studenti napsali, že jsou mentoři jistotou, že pracují správně.

Graf 37 Důvody, proč mentoři nepomáhají dle studentů bakalářského studijního programu v Českých Budějovicích

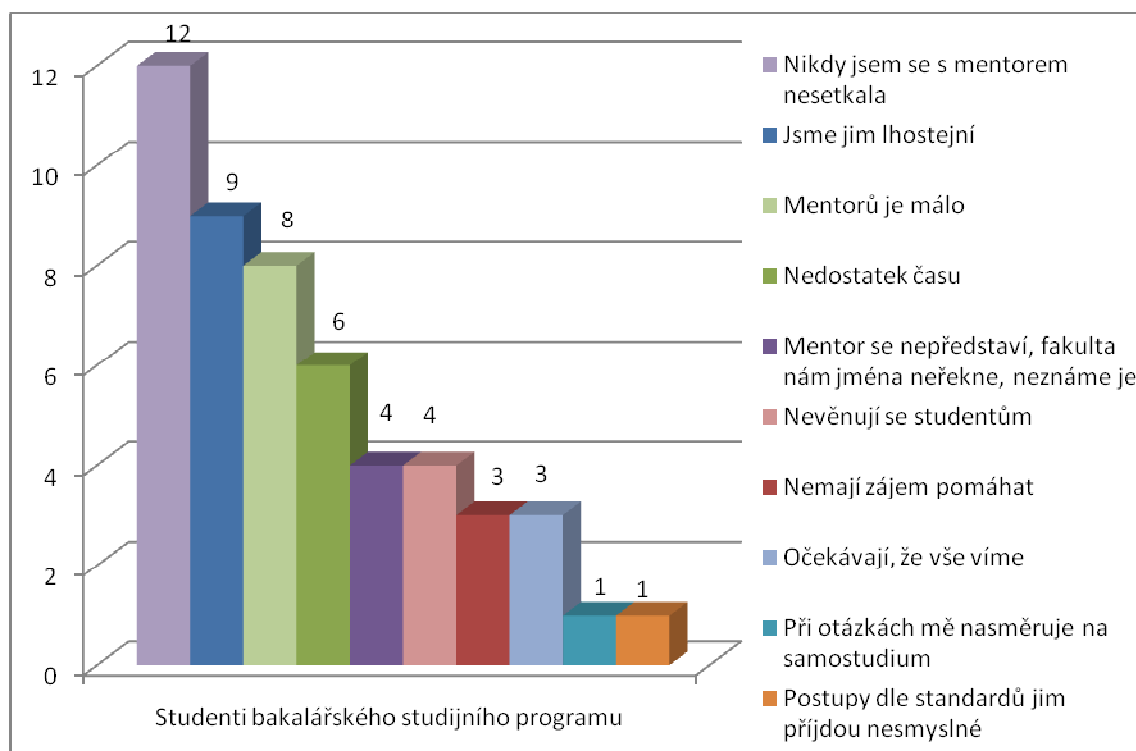
Tento graf navazuje na graf 31 a popisuje důvody 19 (19 %) studentů bakalářského studijního programu, kteří odpověděli ne, že jim mentoři nepomáhají efektivněji zvládnout praktickou výuku. 12 studentů se domnívá, že jim mentoři nepomáhají, protože pracují během své praxe se sestrou a ne s mentorem. 7 studentů uvedlo, že si mentoři studentů nevšímají a nemají na ně čas. 4 studenti během své praxe neví, kdo na příslušném oddělení mentorem je. 3 studentům se nelíbí, že mentoři je neseznamují s oddělením a nepředvádí jim odborné výkony.

Graf 38 Důvody, proč mentoři nepomáhají dle studentů magisterského studijního programu v Českých Budějovicích

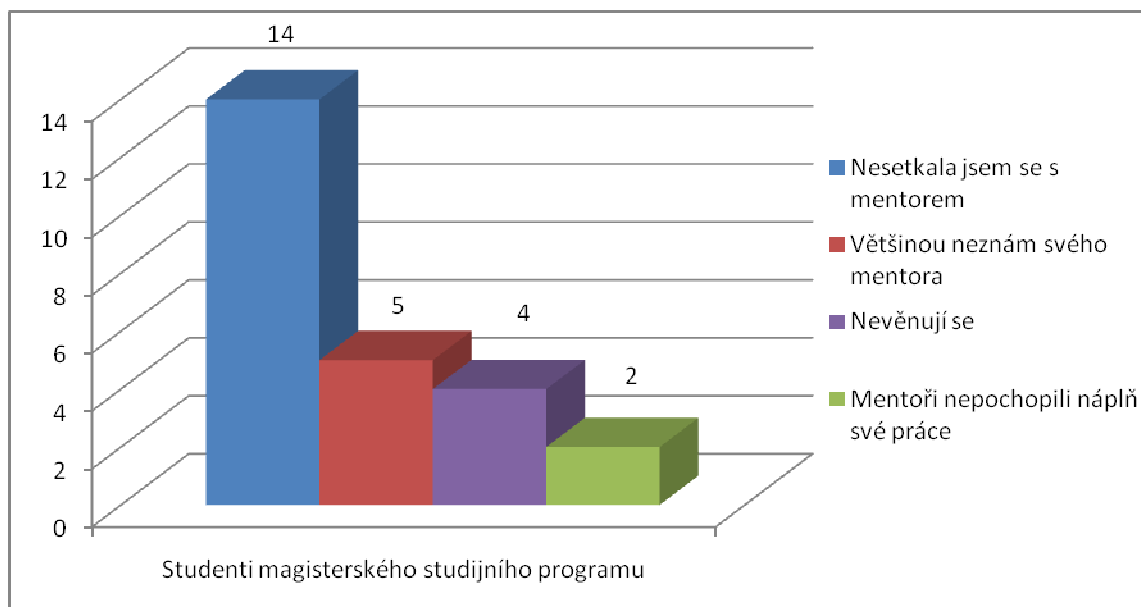
Graf navazuje na graf 31 a znázorňuje důvody, proč 25 (45 %) studentů magisterského studijního programu uvedlo, že jim mentoři během praktické výuky nepomáhají. Hlavním důvodem, který uvedlo 15 studentů, proč mentoři nepomáhají je to, že se mentoři studentům nevěnují a nevšímají si jich. Druhým důvodem, který uvedlo 9 studentů je, že studenti během své praxe pracují více se sestrou nežli s mentorem. 6 studentů uvedlo, že prostě necítí, že by mentoři pomáhali a 3 studenti napsali, že vždy záleží na každé osobě.

Graf 39 Důvody, proč mentoři nepomáhají dle studentů bakalářského studijního programu v Pardubicích

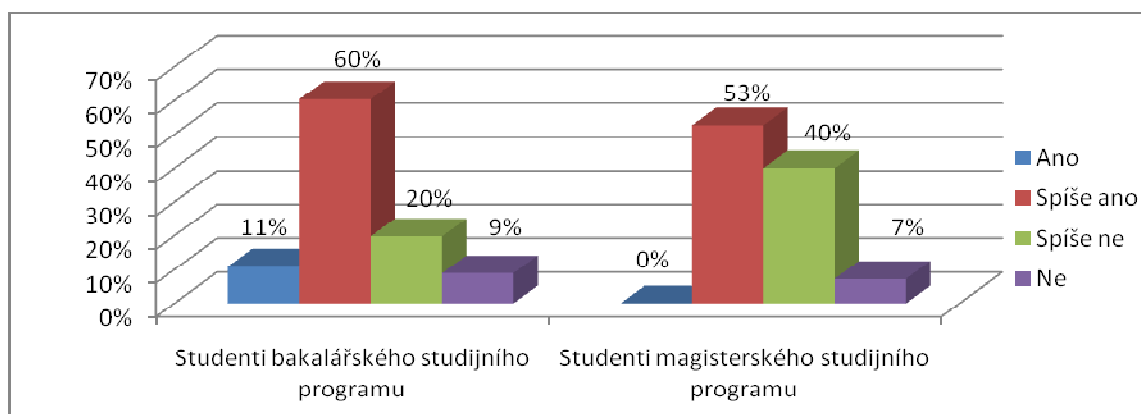
Graf navazuje na graf 32 a znázorňuje důvody 47 (40 %) studentů bakalářského studijního programu, kteří odpověděli, že jim mentoři nepomáhají se zvládnutím praktické výuky. Nejčastější, 12 krát napsaný důvod byl, že se studentka ještě během své praxe s mentorem nikdy nesešla. 9 studentů uvedlo, že jsou mentorům lhostejní a 8 studentů se domnívá, že je u nich v nemocnici mentorů málo, že mentoři nejsou na každém oddělení. 6 studentů má pocit, že na ně mají mentoři málo času. 4 studentům se nelíbí, že se jim mentor jako jejich mentor nepředstaví, fakulta jim jmenný seznam mentorů nedává a tak ho neznají a ani neví, zda zrovna na tom oddělení nějaký mentor je. Že se mentoři studentům nevěnují, napsali také 4 studenti. 3 studenti pociťují, že mentoři nemají zájem pomáhat a také očekávají, že vše ví. 1 student uvedl, že mu mentoři nepomáhají, protože při nejasnostech a otázkách ho nasměrují na samostudium a postupy dle standardů jim přijdou nesmyslné a zdlouhavé.

Graf 40 Důvody, proč mentoři nepomáhají dle studentů magisterského studijního programu v Pardubicích

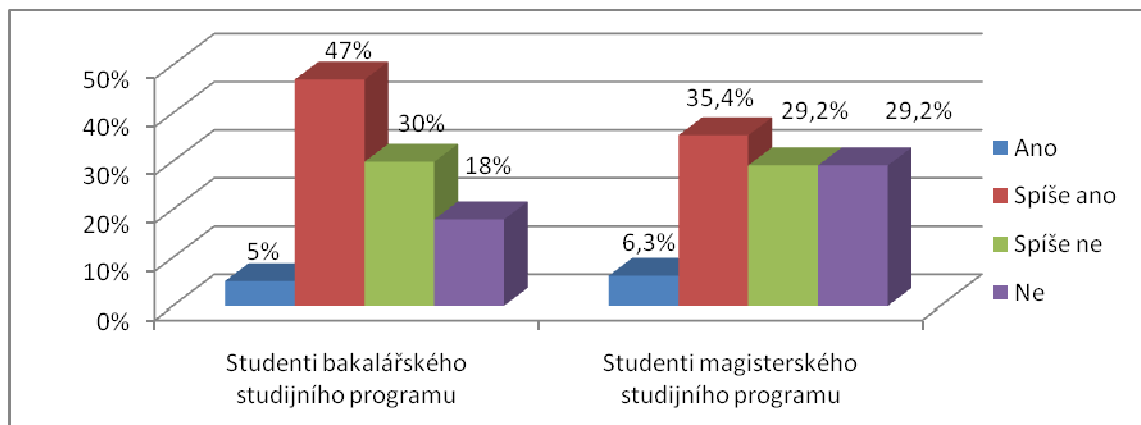
Tento graf navazuje na graf 32 a ukazuje důvody studentů z magisterského studijního programu, kteří uvedli, že jim mentoři při praktické výuce nepomáhají. 14 studentů (52 %) z 25, těch, kteří uvedli, že mentoři nepomáhají, svou odpověď zdůvodnili tím, že se nikdy, ani během své praxe v bakalářském studijním programu a ani teď v magisterském studijním programu, nesetkali s mentorem. 5 studentů uvedlo, že většinou nezná svého mentora. 4 studenti odpověděli, že se jim mentoři nevěnují a 2 studenti mají pocit, že mentoři nepochopili náplň své práce a proto neumějí se studenty spolupracovat.

Graf 41 Naplnění očekávání od mentorů u studentů v Českých Budějovicích

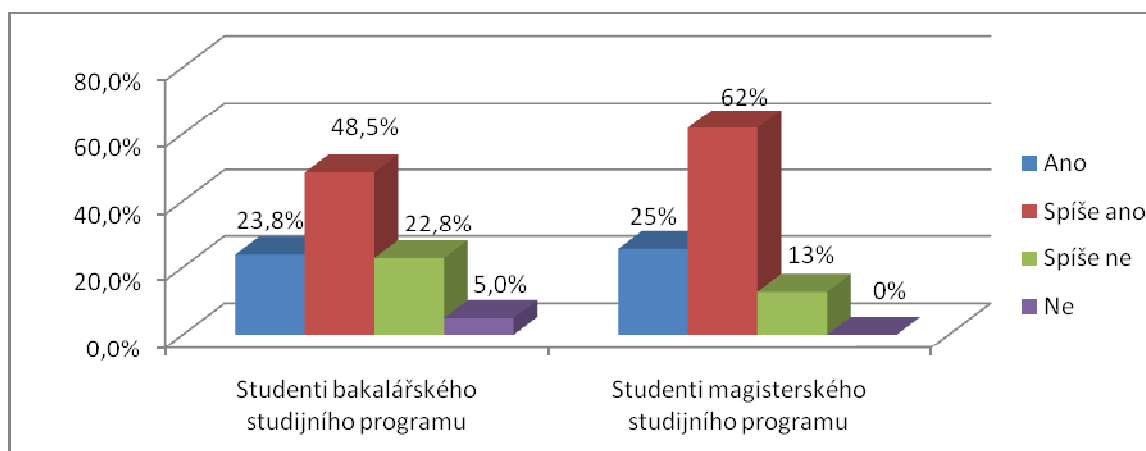
Z celkového počtu 101 (100 %) studentů z bakalářského studijního programu má naplněná očekávání od mentorů 11 studentů (11 %). 61 studentů (60 %) odpovědělo spíše ano, 20 (20 %) studentů spíše ne a ne zvolilo 9 (9 %) studentů. Z celkového počtu 55 (100 %) studentů z magisterského studijního programu možnost ano nezvolil nikdo, možnost spíše ano označilo 29 (53 %) studentů. Spíše ne volilo 22 (40 %) studentů a k možnosti ne se přiklonili 4 (7 %) studenti.

Graf 42 Naplnění očekávání od mentorů u studentů v Pardubicích

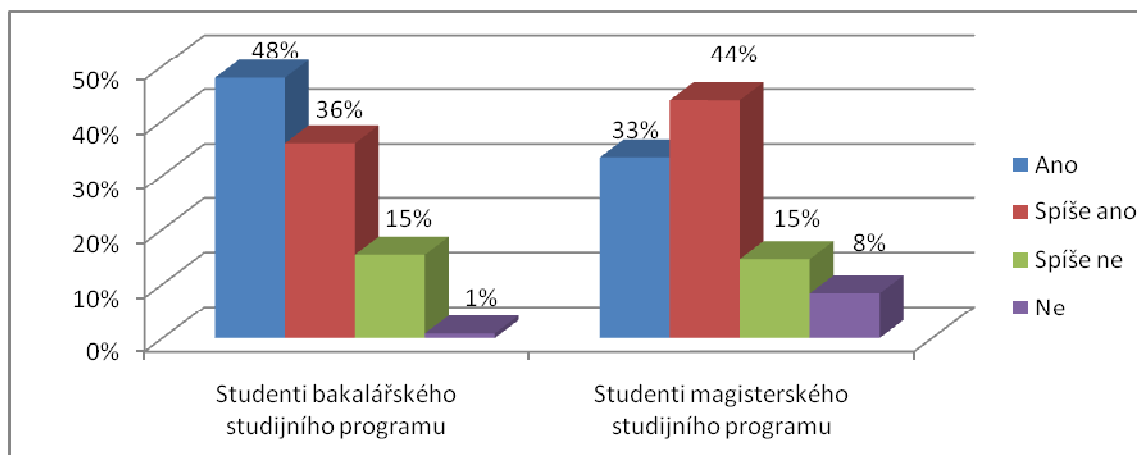
Z celkového počtu 117 studentů (100 %) z bakalářského studijního programu má naplněná očekávání od mentorů 6 (5 %) studentů a 55 studentů (47 %), kteří odpověděli spíše ano. 35 (30 %) studentů využilo možnost spíše ne a ne zvolilo 21 (18 %) studentů. Z celkového počtu 48 (100 %) studentů z magisterského studijního programu možnost ano zvolili 3 studenti (6,3 %), možnost spíše ano označilo 17 studentů (35,4 %). Spíše ne volilo 14 (29,2 %) studentů a k možnosti ne se přiklonilo také 14 studentů (29,2 %).

Graf 43 Stanovování osobního cíle studentů v Českých Budějovicích

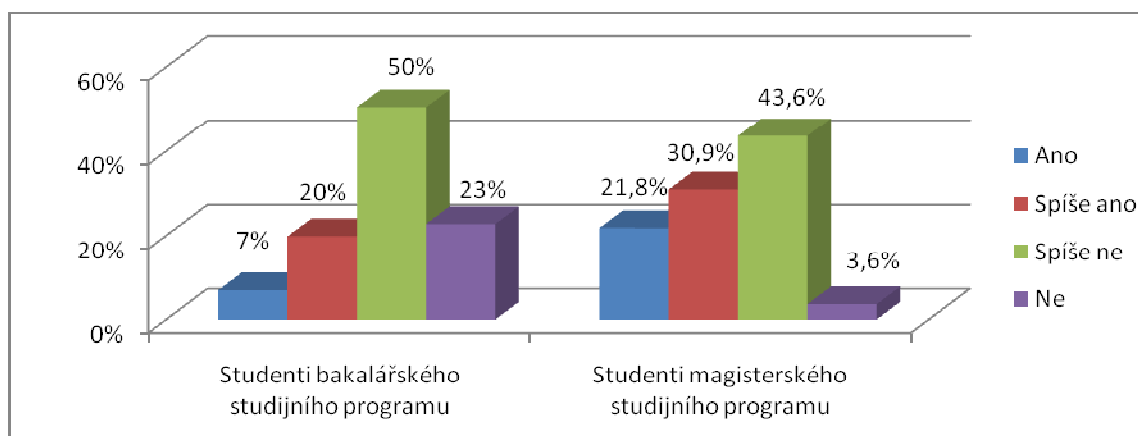
Graf znázorňuje, že z celkového počtu 101 (100 %) studentů z bakalářského programu si osobní cíl stanovuje 24 (23,8 %) studentů a 49 (48,5 %) studentů, kteří odpověděli spíše ano. Spíše ne uvedlo 23 (22,8 %) studentů a 5 (5 %) studentů si osobní cíl nestanovují. Z magisterského programu z celkového počtu 55 (100 %) studentů si cíl praxe stanovuje 14 (25 %) studentů, kteří odpověděli ano a 34 (62 %) dotázaných, kteří zvolili odpověď spíše ano. Spíše ne odpovědělo 7 (13 %) studentů a ne neodpověděl žádný student.

Graf 44 Stanovování osobního cíle studentů v Pardubicích

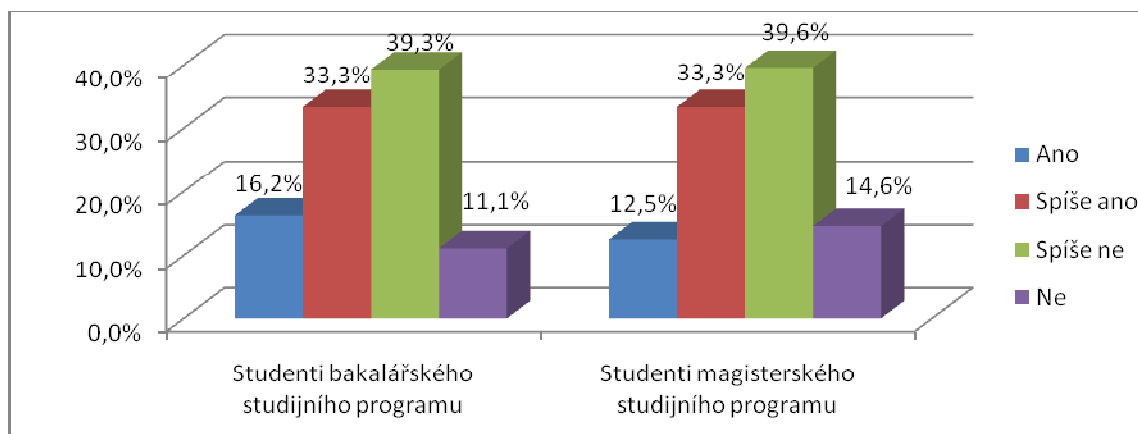
Graf znázorňuje, že z celkového počtu 117 (100 %) studentů z bakalářského programu si osobní cíl stanovuje 56 (48 %) studentů a 42 (36 %) studentů, kteří odpověděli spíše ano. Spíše ne uvedlo 18 (15 %) studentů a spolu s 1 (1 %) studentem si osobní cíl nestanovují. Z magisterského programu z celkového počtu 48 (100 %) studentů si cíl praxe stanovuje 16 (33 %) studentů, kteří odpověděli ano a 21 (44 %), kteří zvolili odpověď spíše ano. Spíše ne odpovědělo 7 (15 %) studentů a ne zvolili 4 studenti (8 %).

Graf 45 Příprava studentů na praktickou výuku v Českých Budějovicích

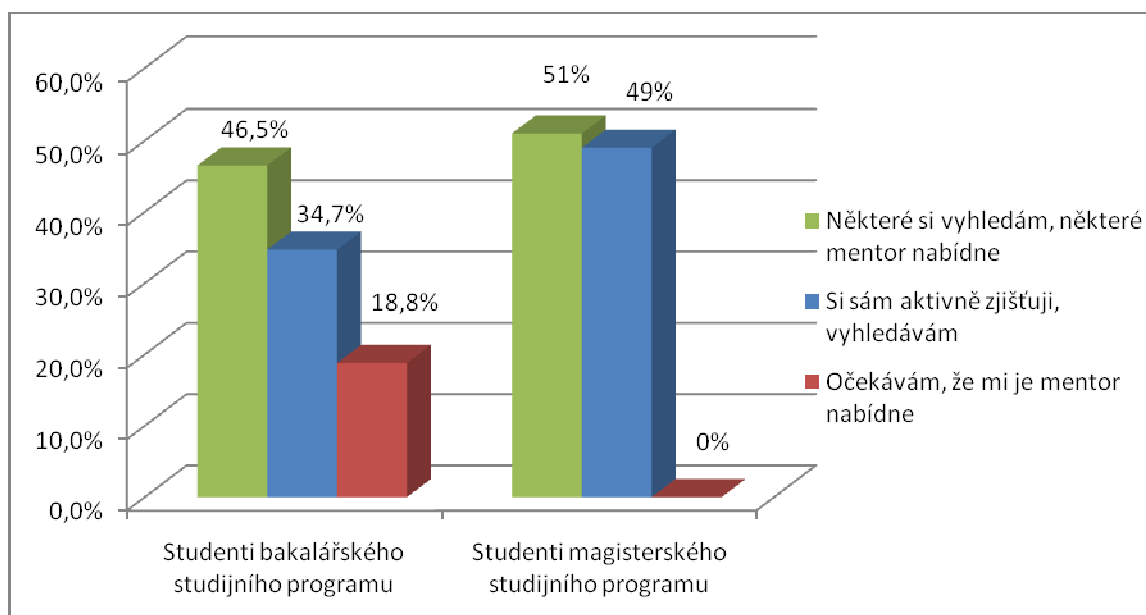
Na praktickou výuku se z celkového počtu 101 (100 %) studentů bakalářského studia připravuje jen 7 (7 %) studentů, kteří odpověděli ano a 20 (20 %) studentů volících možnost spíše ano. 51 (50 %) studentů odpovědělo spíše ne a 23 (23 %) studentů zvolilo možnost ne. U studentů magisterského studia z celkového počtu 55 studentů (100 %) možnost ano zvolilo 12 (21,8 %) studentů a spíše ano 17 (30,9 %) studentů. Spíše ne odpovědělo nejvíce studentů - 24 (43,6 %) a možnost ne zvolili 2 studenti (3,6 %).

Graf 46 Příprava studentů na praktickou výuku v Pardubicích

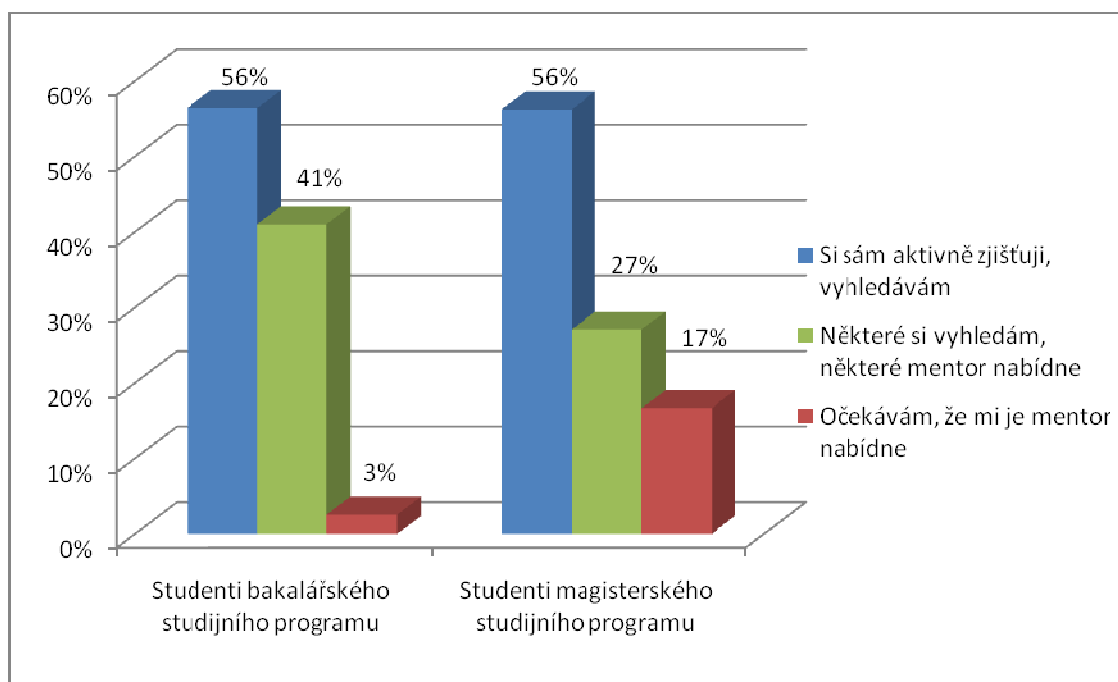
Na praktickou výuku se z celkového počtu 117 (100 %) studentů bakalářského studia připravuje jen 19 (16,2 %) studentů, kteří odpověděli ano a 39 (33,3 %) studentů volících možnost spíše ano. 46 (39,3 %) studentů odpovědělo spíše ne a 13 (11,1 %) studentů zvolilo možnost ne. U studentů magisterského studia z celkového počtu 48 dotázaných (100 %) možnost ano zvolilo 6 (12,5 %) studentů a spíše ano 16 (33,3 %) studentů. Spíše ne odpovědělo nejvíce studentů - 19 (39,6 %) a možnost ne zvolilo 17 studentů (14,6 %).

Graf 47 Prováděné zajímavé výkony na oddělení v Českých Budějovicích

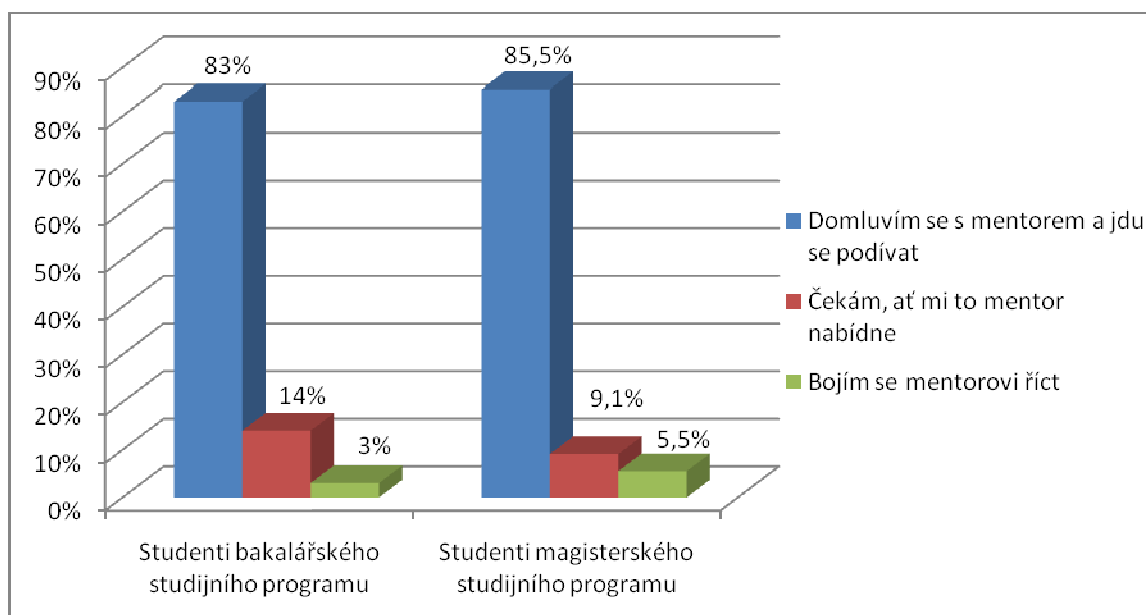
Na otázku, jak student přistupuje k zajímavým výkonům prováděným na oddělení, byla nejčastěji zvolená možnost, že si některé výkony student sám vyhledá a některé mu mentor nabídne. Z celkového počtu 101 (100 %) studentů v bakalářském studijním programu tuto možnost zvolilo 47 studentů (46,5 %). Ze studentů studujících v magisterském studijním programu z celkového počtu 55 (100 %) studentů se k této možnosti přiklonilo 28 (51 %) studentů. Zbýlých 27 (49 %) studentů z magisterského studijního programu odpovědělo, že si tyto výkony sám aktivně zjišťuje a vyhledává. Žádný student z magisterského studia neočekává, že mu je mentor nabídne, ale 19 (18,8 %) dotázaných z bakalářského studia to očekává. 35 (34,7 %) studentů z bakalářského programu si zajímavé výkony samotně vyhledává a zjišťuje.

Graf 48 Prováděné zajímavé výkony na oddělení v Pardubicích

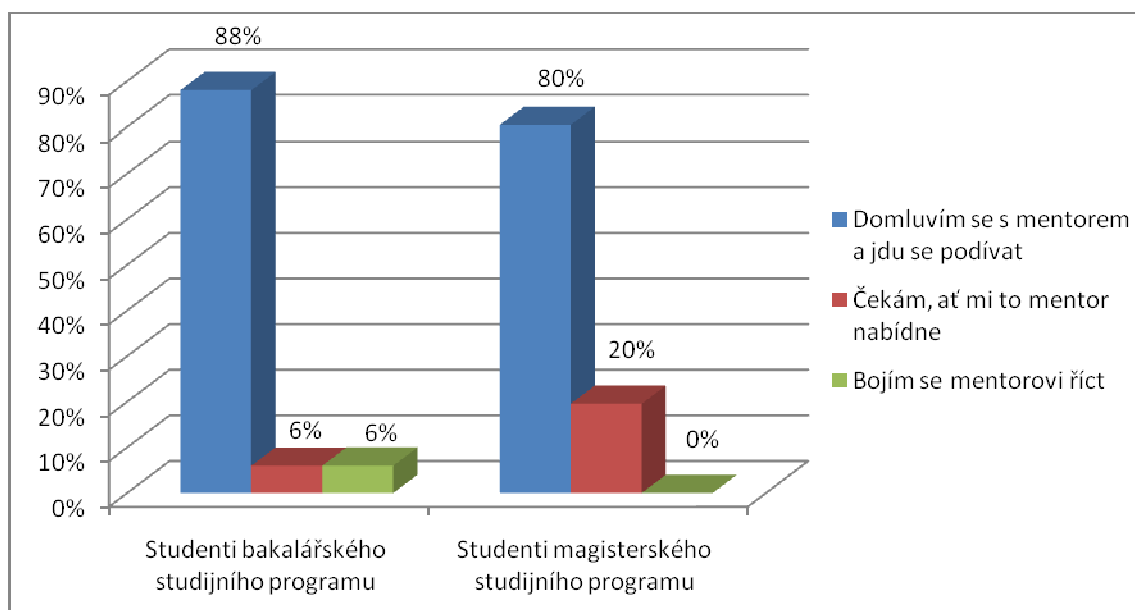
Na otázku, jak student přistupuje k zajímavým výkonům prováděným na oddělení, byla nejčastěji zvolená odpověď, že si student tyto výkony sám aktivně zjišťuje a vyhledává. Z celkového počtu 117 (100 %) studentů v bakalářském studijním programu tuto možnost zvolilo 66 studentů (56 %). Ze studentů studujících v magisterském studijním programu z celkového počtu 48 (100 %) dotázaných se k této možnosti přiklonilo 27 (56 %) studentů. Možnost některé výkony si vyhledám a některé mentor nabídne byla zvolená jako druhá, zvolilo ji 48 (41 %) studentů z bakalářského studia a 13 studentů (21 %) z magisterského studia. 3 studenti (3 %) z bakalářského programu a 8 studentů (17 %) z magisterského programu očekává, že mu tyto výkony mentor nabídne.

Graf 49 Aktivní přístup studenta v Českých Budějovicích k výkonům

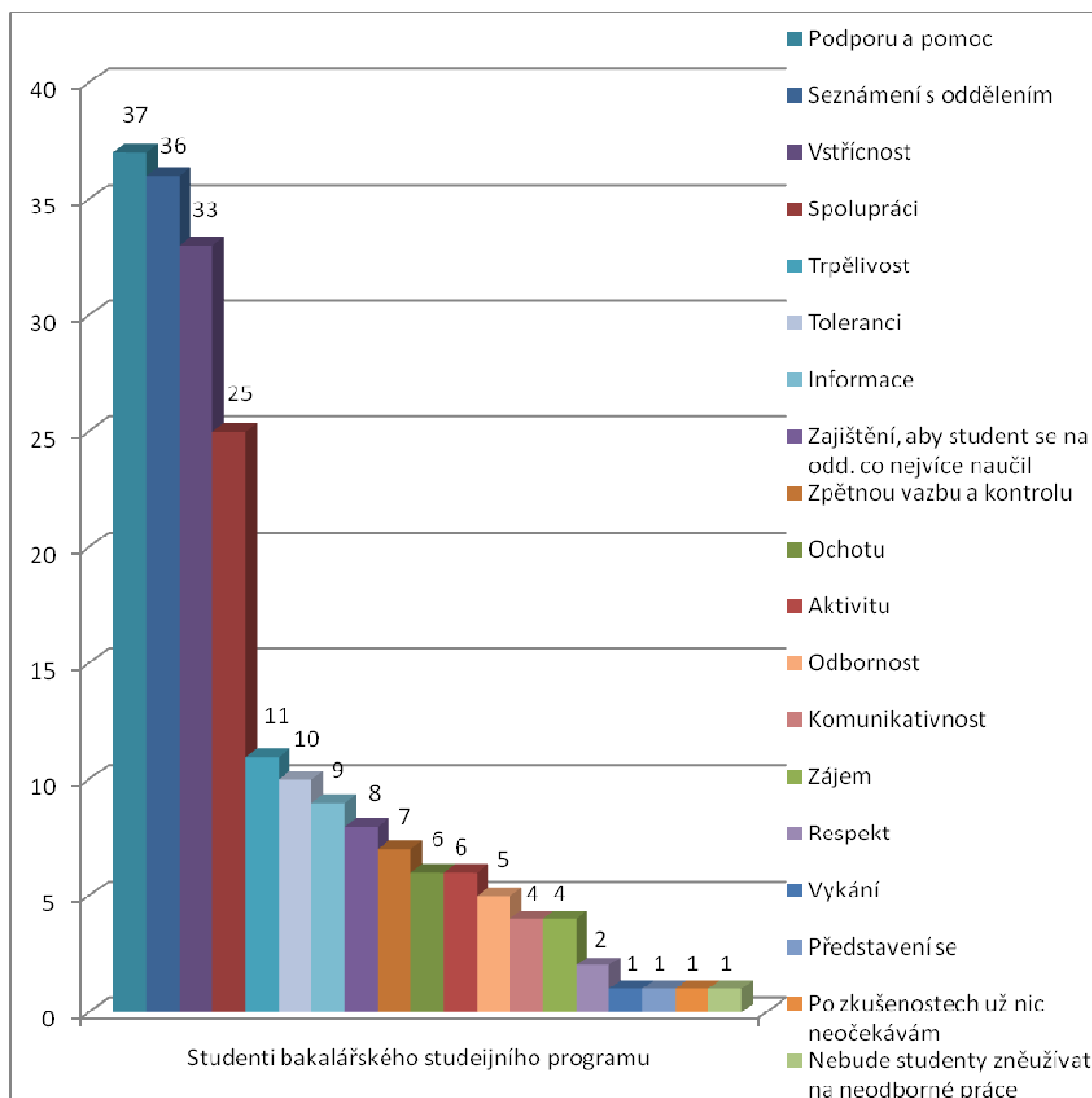
Když student ví o výkonu u jiného pacienta, který by rád viděl, ale nikdo mu tuto možnost nenabídl, tak se 84 (83 %) studentů z bakalářského programu a 24 (85,5 %) studentů z magisterského programu aktivně domluví s mentorem a jdou se na výkon podívat. 14 respondentů (14 %) z celkového počtu 101 (100 %) studentů z bakalářského studijního programu a 5 (9,1 %) studentů z magisterského programu z celkového počtu 55 studentů (100 %) odpovědělo, že jen čekají, ať jim tu možnost mentor nabídne. 3 (3 %) studenti z bakalářského programu a 3 studenti (5,5 %) z magisterského programu se bojí mentorovi říct, že se chtějí jít na výkon podívat.

Graf 50 Aktivní přístup studenta v Pardubicích k výkonům

Když student ví o výkonu u jiného pacienta, který by rád viděl, ale nikdo mu zatím tuto možnost nenabídl, 103 studentů (88 %) z bakalářského programu a 37 studentů (80 %) z magisterského programu se aktivně domluví s mentorem a jdou se na výkon podívat. 7 studentů (6 %) z celkového počtu 117 (100 %) studentů z bakalářského studijního programu a 9 (20 %) studentů z magisterského programu z celkového počtu 48 (100 %) studentů odpovědělo, že jen čekají, ať jim tuto možnost mentor nabídne. 7 studentů (6 %) z bakalářského programu se bojí mentorovi říct, že se chtějí jít na výkon podívat, z magisterského studijního programu tuto možnost neoznačil nikdo.

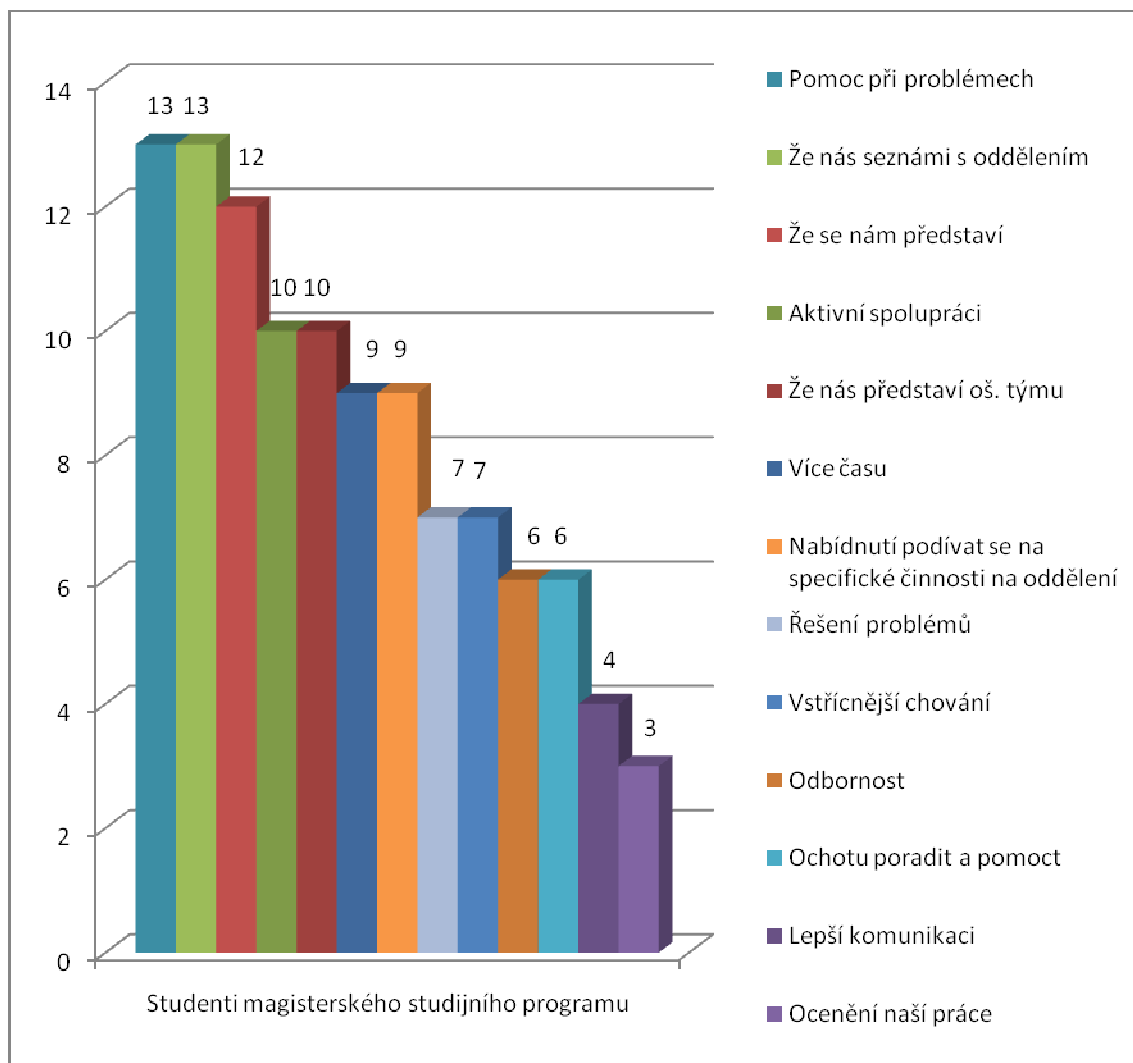
Graf 51 Očekávání studentů bakalářského programu v Českých Budějovicích od mentorů

Na otázku, co od mentora očekávají, studenti odpovídali bez nabízených možností. Někdo odpověděl jednoslovně, někdo využil prostor a rozepsal se více. Ze 101 studentů bakalářského studijního programu nejvíce studentů, 37, od mentora očekává podporu a pomoc během praktické výuky. 36 studentů předpokládá, že by je měl mentor seznámit s oddělením a 33 studentů považuje u mentorů za důležitou vstřícnost. Spolupráci od mentorů očekává 25 studentů a trpělivost 11. 10 studentů po mentorovi vyžaduje toleranci a 9 studentů informace. 8 studentů předpokládá, že mentor bude

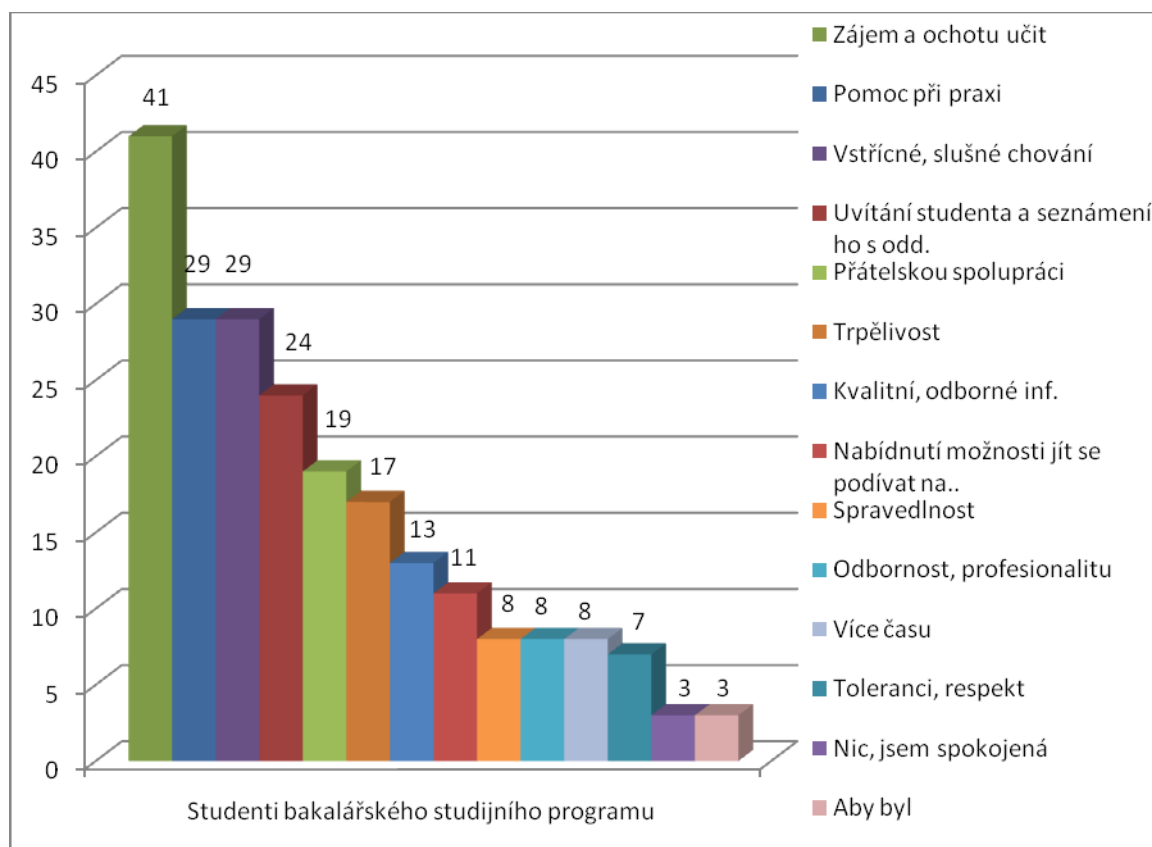
zajišťovat, aby se student na oddělení co nejvíce naučil. Zpětnou vazbu a kontrolu by přivítalo 7 studentů. 6 studentů se domnívá, že by mentor měl být ochotný a aktivní. Pouze 5 studentů považuje za důležitou odbornost. Komunikativnost a zájem předpokládají u mentorů 4 studenti. 2 studenti očekávají respekt a 1 student odpověděl, že po zkušenostech už nic neočekává. 1 student doufá, že se mu mentor představí, 1 student očekává, že mu bude mentor vykat a 1 student předpokládá, že ho mentor nebude zneužívat na neodborné práce.

Graf 52 Očekávání studentů magisterského programu v Českých Budějovicích od mentorů

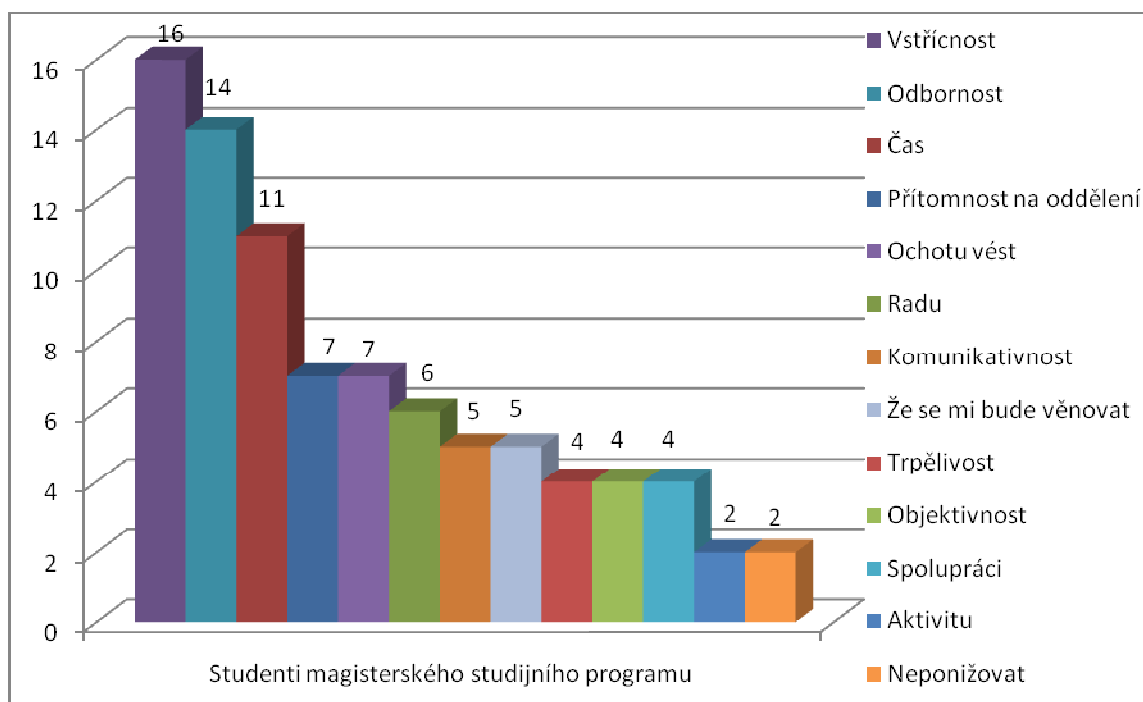
Na otázku, co od mentora očekávají, studenti odpovídali bez nabízených možností. Někdo odpověděl jednoslovně, někdo využil prostor a napsal více eventualit. Z celkového počtu 48 studentů magisterského studijního programu 13 studentů očekává, že jim mentoři pomohou při problémech a stejný počet studentů od mentorů očekává, že je seznámí s oddělením. 12 studentů předpokládá, že se jim mentoři představí a 10 studentů by uvítalo aktivní spolupráci včetně toho, že je mentor představí ošetrovatelskému týmu. 9 studentů očekává, že na ně mentoři budou mít více času a že jim nabídnou možnost jít se podívat na specifické činnosti daného oddělení. 7 studentů by uvítalo vstřícnější chování a pomoc při řešení problémů. Odbornost a ochotu poradit a pomoci od mentorů čeká 6 studentů. Lepší komunikaci vyžadují 4 studenti a ocenění své práce 3 studenti.

Graf 53 Očekávání studentů bakalářského programu v Pardubicích od mentorů

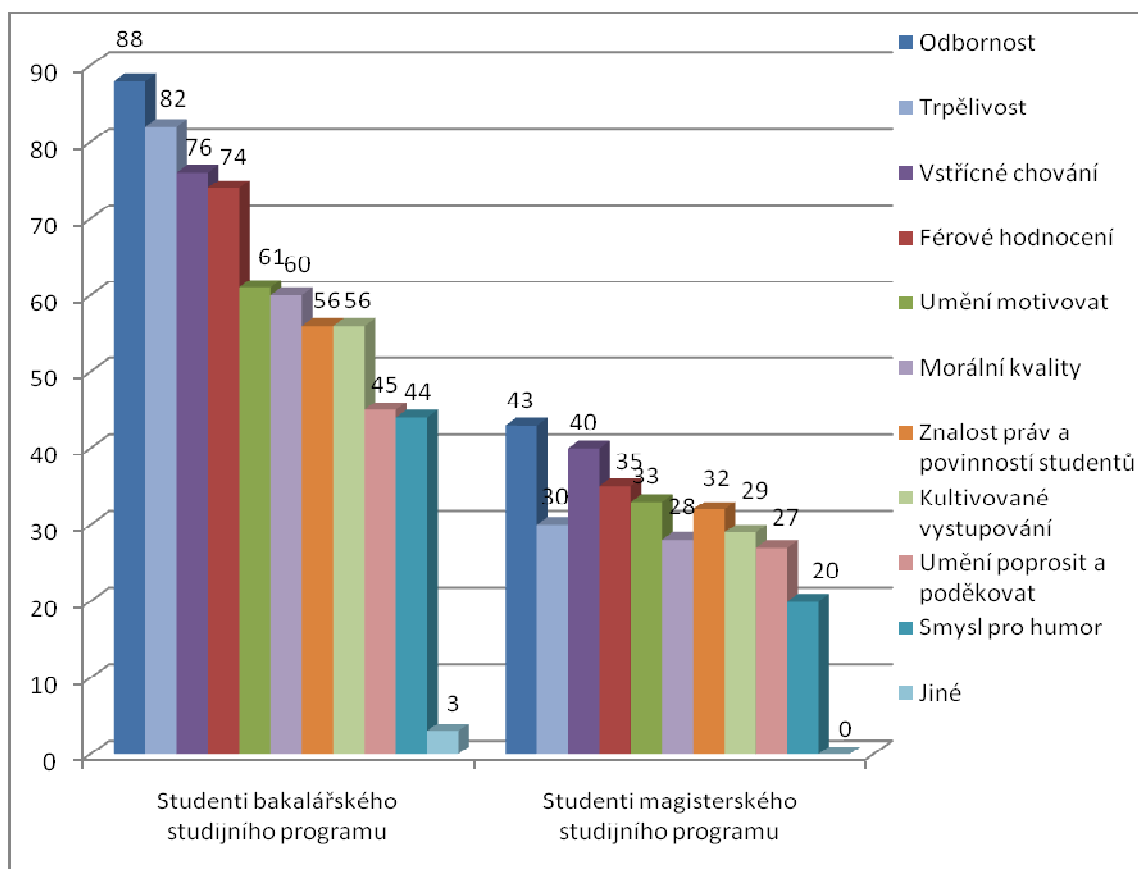
Na otázku, co od mentora očekávají, studenti odpovídali bez nabízených možností. Někdo odpověděl jednoslovně, někdo využil prostor a roze-psal se více. Z celkového počtu 117 studentů v bakalářském studijním programu 41 studentů od mentora očekává zájem a ochotu učit. 29 studentů odpovědělo, že by uvítalo pomoc při praxi a vstřícné a slušné chování. 24 studentů by si přálo, aby je mentor uvítal na oddělení a s oddělením je seznámil. Přátelskou spolupráci očekává 19 studentů a 17 studentů předpokládá u mentora trpělivost. 13 respondentů čeká od mentora kvalitní, odborné informace a 11 respondentů čeká na nabídku poznat možnosti daného oddělení. 8 studentů vyžaduje odbornost, profesionalitu, spravedlnost a více času. 7 studentů očekává toleranci a respekt. 3 studenti si přejí, aby mentoři existovali a 3 studenti uvedli, že neočekávají nic, že jsou spokojeni.

Graf 54 Očekávání studentů magisterského programu v Pardubicích od mentorů

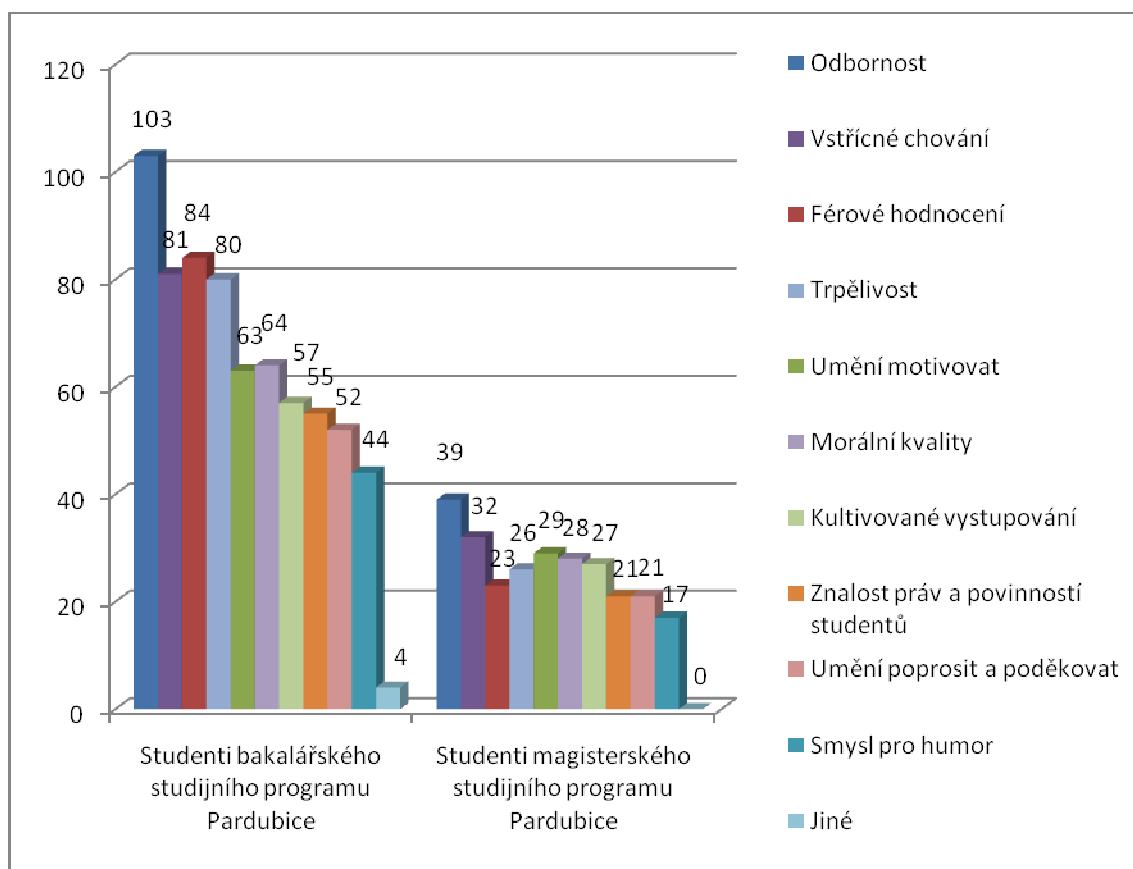
Na otázku, co od mentora očekávají, studenti odpovídali bez nabízených možností. Někdo odpověděl jednoslovně, někdo využil prostor a napsal více eventualit. Nejvíce studentů, 16 z celkového počtu 48, se shodlo na tom, že od mentora očekávají vstřícnost. 14 studentů vyžaduje odbornost a 11 studentů čas. Přítomnost mentora na oddělení a jeho ochotu vést uvedlo 7 studentů. 6 studentů očekává radu. 5 studentů předpokládá, že se jim mentoři budou věnovat a že budou komunikativní. Objektivnost mentorů, spolupráci a trpělivost napsali 4 studenti. 2 studenti očekávají aktivitu a že je mentor nebude ponižovat.

Graf 55 Vlastnosti kvalitního mentora: České Budějovice

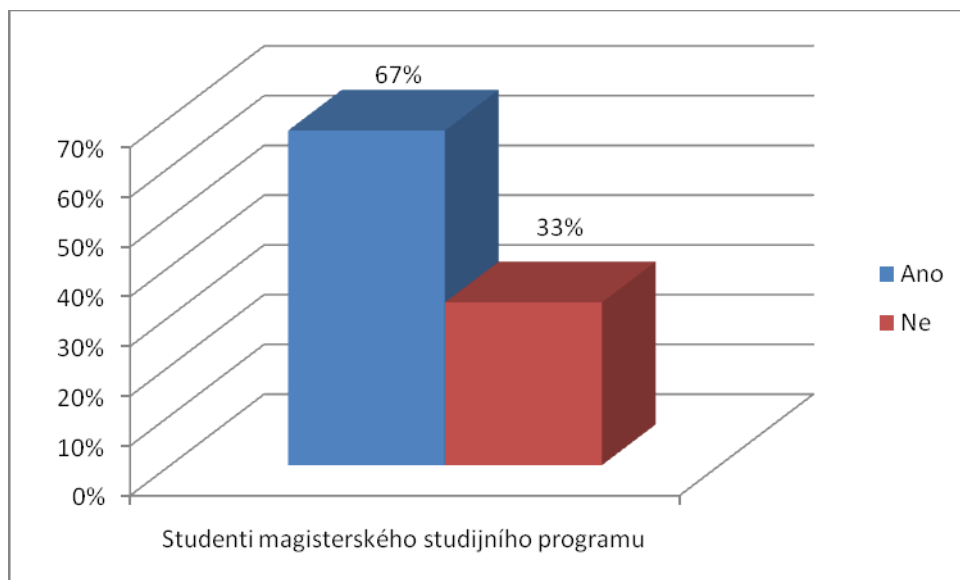
Vlastnosti kvalitního mentora studenti vybírali z nabízených možností a přiřazovali k nim čísla od 1 (nejdůležitější) po 11 (nejméně důležité). Graf znázorňuje vlastnosti seřazené studenty od nejdůležitějších po nejméně podstatné. Nejdůležitější byla pro studenty bakalářského i magisterského studia odbornost mentora. Studenti bakalářského studijního programu na druhém místě volili trpělivost. Vstřícné chování mentorů je pro studenty bakaláře třetí nejdůležitější vlastností a férové hodnocení je na čtvrtém místě. Na pátém místě se umístilo umění motivovat a na šesté pozici jsou morální kvality. Znalost práv a povinností studentů je spolu s kultivovaným vystupováním na místě sedmém a osmém. Umění poprosit a poděkovat je na třetí pozici od konce a na předposledním místě je smysl pro humor. 3 studenti využili možnost jiné. Pro ně je důležitá komunikativnost mentorů, empatie a jejich upovídání. Studenti magisterského studijního programu zvolili jako druhou vlastnost trpělivost. Na třetím místě je vstřícné chování. 35 hlasů dostalo férové hodnocení a umístilo se na čtvrtém místě. Umění motivovat je na místě pátém a znalost práv a povinností studenta na místě šestém. Sedmou příčku obsadily morální vlastnosti, které byly označeny 28 krát. Kultivované vystupování se umístilo na třetím místě od konce a ještě méně důležité je podle názoru studentů umění poprosit a poděkovat. Smysl pro humor se ukázal být ze všech možností nejméně důležitý a skončil na posledním místě. Možnost jiné nevyužil žádný student.

Graf 56 Vlastnosti kvalitního mentora: Pardubice

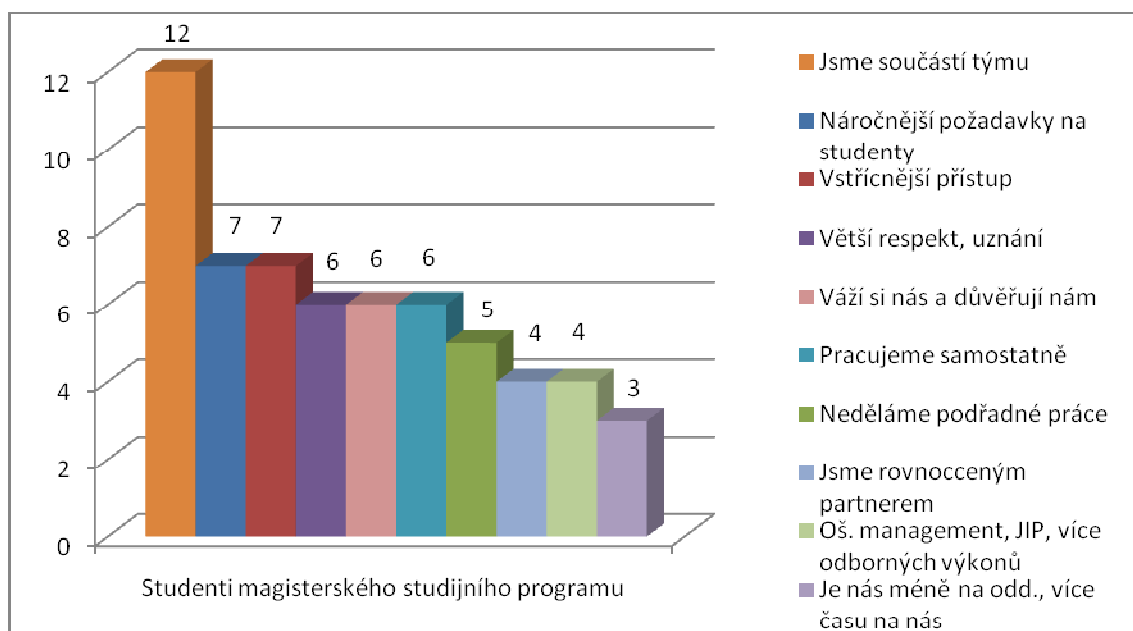
Vlastnosti kvalitního mentora studenti vybírali z nabízených možností a přiřazovali k nim čísla od 1 (nejdůležitější) po 11 (nejméně důležité). Graf znázorňuje vlastnosti seřazené studenty od nejdůležitějších až po ty, které jsou podle jejich názoru nejméně podstatné. Za nejdůležitější považují u mentora studenti bakalářského i magisterského studijního programu jeho odbornost. Druhé místo u studentů bakalářského studijního programu získalo férové hodnocení a třetí místo vstřícné chování. Na čtvrtém místě je trpělivost a na pátém jsou morální kvality. Šesté místo obsadilo umění motivovat a kultivované vystupování je na místě sedmém. Znalost práv a povinností studenta se umístilo na čtvrté pozici od konce a na třetím místě od konce umění poprosit a poděkovat. Na předposledním místě je smysl pro humor a 4 studenti uvedli možnost jiné. Pouze 2 studenti považují za důležitou spolehlivost, 1 pracovitost a 1 umění učit a vysvětlovat. Druhé místo u studentů z magisterského studia získalo vstřícné chování a třetí umění motivovat. Čtvrtou pozici obsadily morální kvality a pátou trpělivost. Férové hodnocení je na šestém místě a o sedmé a osmé místo se dělí znalost práv a povinností studentů a umění poprosit a poděkovat. Na poslední příčce se umístil smysl pro humor a možnost jiné nevyužil žádný ze studentů.

Graf 57 Rozdíl v bakalářské a v magisterské praxi z pohledu studentů Českých Budějovicích

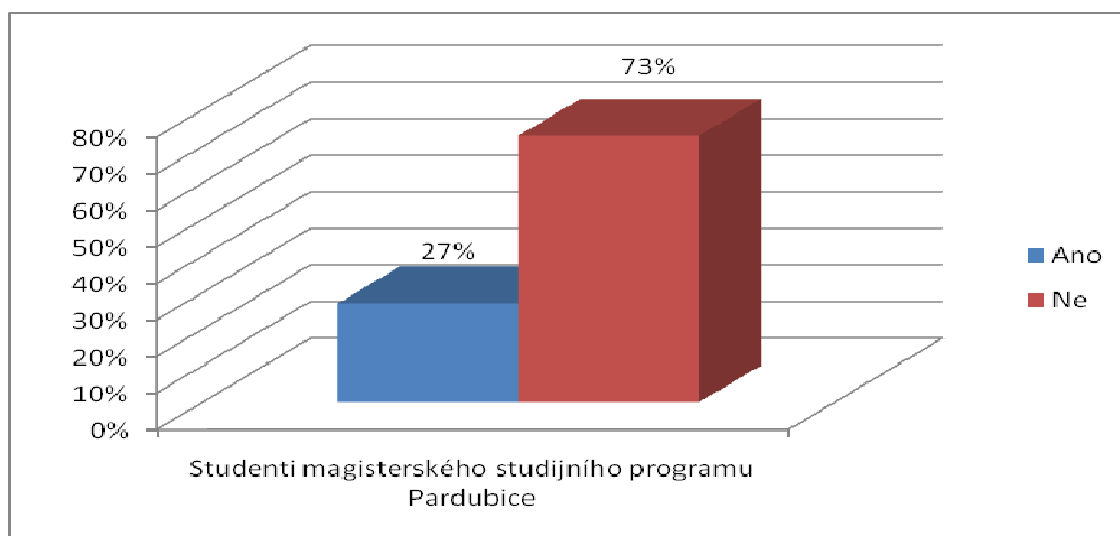
Tento graf znázorňuje odpovědi studentů magisterského studijního programu na otázku, zda pocítují nějaký rozdíl mezi bakalářskou a magisterskou praxí. Z celkového počtu 55 (100 %) studentů v magisterském studijním programu odpovědělo 37 (67 %) studentů ano, že rozdíl pocítují a 18 (33 %) studentů odpovědělo, že rozdíl nevidí.

Graf 58 Vnímané rozdíly mezi bakalářskou a magisterskou praxí v Č.B.

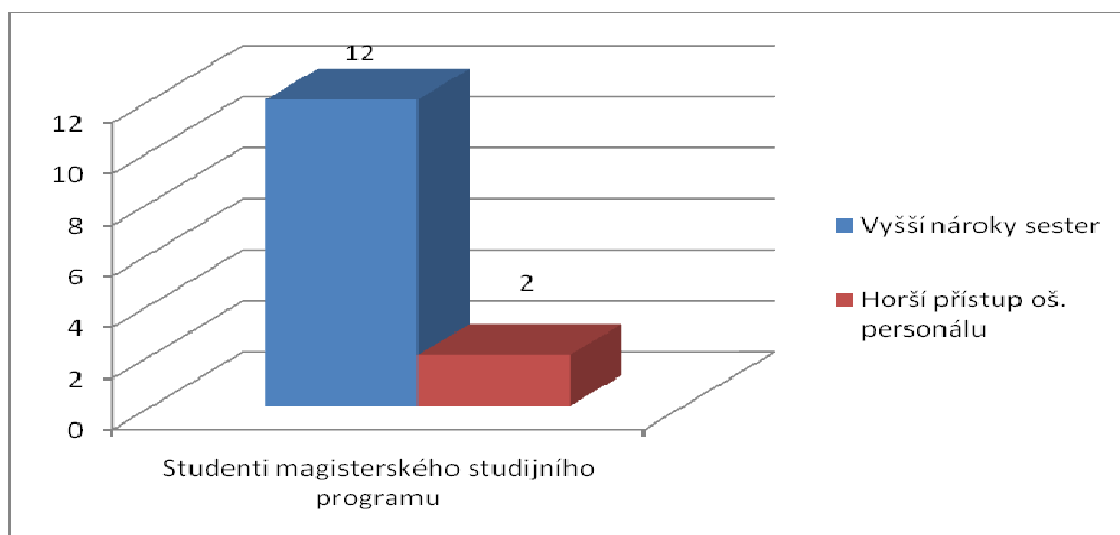
Tento graf navazuje na předchozí graf 57 a znázorňuje rozdíly, které vnímalo 37 studentů (67 %) z celkového počtu 55 studentů (100 %). 12 studentů uvedlo, že jsou během magisterské praxe lépe začleněni do ošetrovatelského týmu a jsou jeho součástí. 7 studentů uvedlo, že sestry mají na ně během magisterské praxe vyšší, náročnější požadavky a rovněž 7 studentů uvedlo, že se k nim sestry chovají vstřícněji. 6 studentů se domnívá, že k nim jako ke studentům magisterského studijního programu přistupuje s větším respektem a uznáním, že si jich více váží a více jim důvěřují. Během magisterské praxe pracujeme více samostatněji, odpovědělo také 6 studentů. 5 studentů vidí rozdíl v tom, že během praxe v rámci magisterského studia nedělají tolik podřadných, neodborných prací. 4 studenti se během této praxe cítí být rovnocenným partnerem a stejný počet studentů pozoruje rozdíl v tom, že byli během magisterské praxe seznámeni i s ošetrovatelským managementem, absolvovali praxi i na odděleních JIP a mohli vykonávat více odborných výkonů. 3 studenti si váží více magisterské praxe, protože jich bylo na oddělení méně a mentoři (sestry) na ně měli více času a více a ochotněji se jim věnovali.

Graf 59 Rozdíl v bakalářské a magisterské praxi z pohledu studentů v Pardubicích

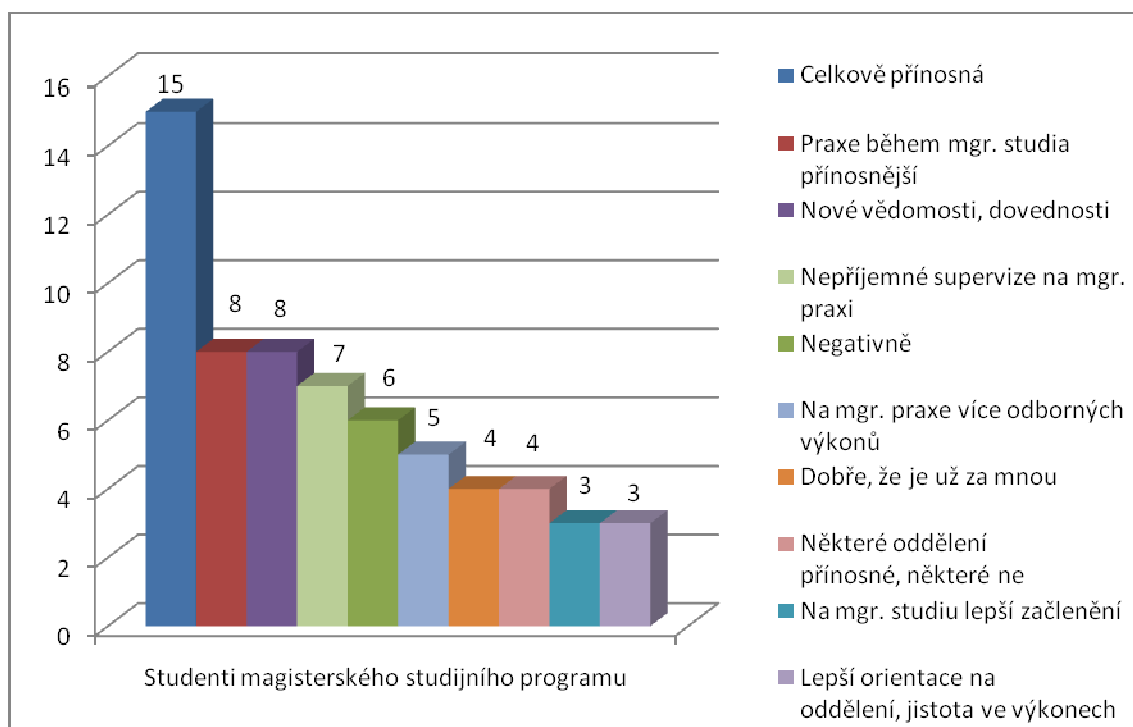
Tento graf znázorňuje odpovědi studentů magisterského studijního programu na otázku, zda pociťují nějaký rozdíl mezi bakalářskou a magisterskou praxí. Z celkového počtu 48 (100 %) studentů v magisterském studijním programu možnost ano zvolilo jen 13 (27 %) studentů a rozdíl v praxi nevidí 35 (73 %) studentů.

Graf 60 Vnímané rozdíly mezi bakalářskou a magisterskou praxí v Pardubicích

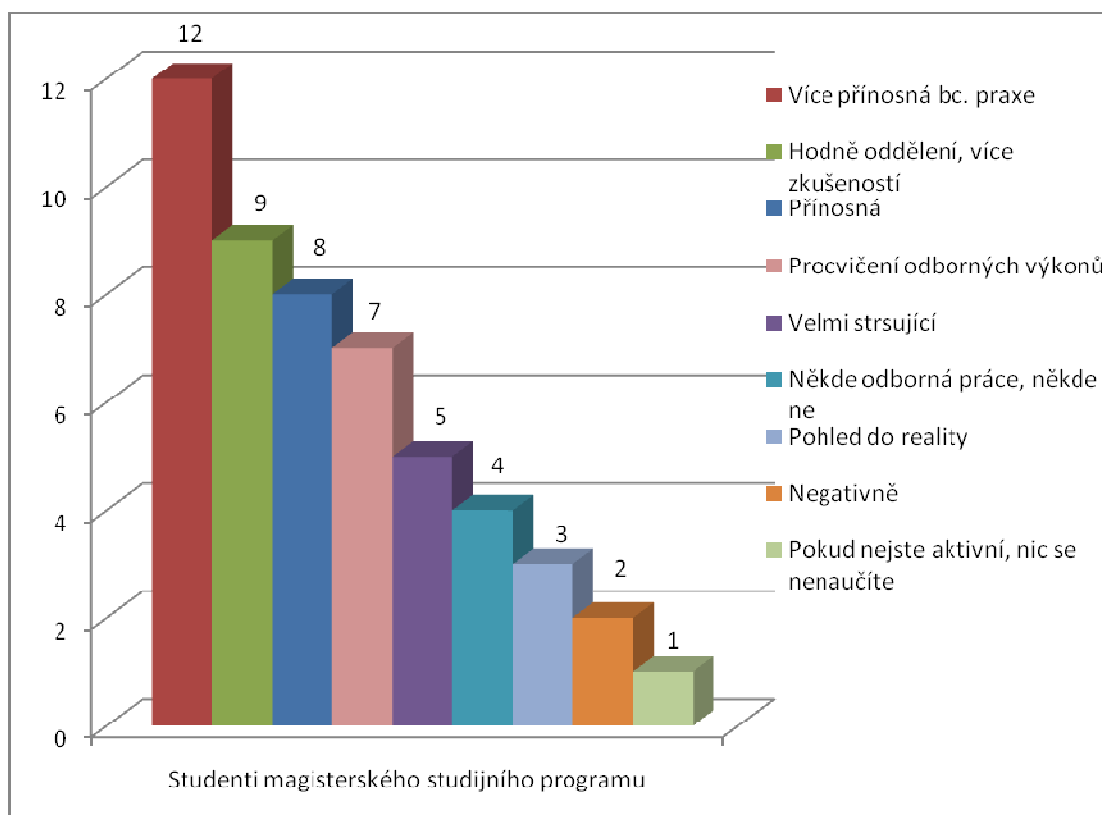
Tento graf navazuje na předchozí graf 60 a znázorňuje rozdíly, které vnímalo 13 studentů (27 %) z celkového počtu 48 studentů (100 %). 12 krát se opakoval názor, že během magisterské praxe mají sestry na studenty vyšší nároky a 2 studenti uvedli, že se během magisterské praxe setkávají s horším přístupem ošetrovatelského personálu.

Graf 61 Hodnocení praxe studentů v Českých Budějovicích

Studenti magisterského studijního programu měli možnost zpětně zhodnotit jak bakalářskou, tak magisterskou praxi. U této otázky nebyly nabídnuty možné odpovědi, otázka byla otevřená. 15 studentů z celkového počtu 55 (100 %) studentů odpovědělo, že praxe je komplexně přínosná. 8 studentů se domnívá, že praxe během magisterského studia je přínosnější a stejný počet studentů uvedl, že během praxe získali nové vědomosti a dovednosti. 7 studentů vnímá během magisterské praxe supervize, které mají studentům během praxe pomáhat, nepříjemně. 6 studentů praxi zhodnotilo negativně a 5 studentů se domnívá, že během magisterské praxe se dostali k více odborným výkonům. Dobře, že už je praxe za mnou, uvedli 4 studenti a 4 studenti přiznávají, že některá oddělení jsou přínosná a některá ne. 3 studenti se domnívají, že na praxi při magisterském studiu jsou lépe začlenění do ošetrovatelského týmu, lépe se orientují na oddělení a mají větší jistotu při výkonech.

Graf 62 Hodnocení praxe studenty v Pardubicích

Studenti magisterského studijního programu měli možnost zpětně zhodnotit jak bakalářskou, tak magisterskou praxi. U této otázky nebyly nabídnuty možné odpovědi, otázka byla otevřená. 12 studentů z celkového počtu 48 (100 %) studentů magisterského studijního programu odpovědělo, že se domnívá, že praxe během bakalářského studia byla přínosnější, než praxe během magisterského studijního programu. 9 studentů vnímá praxi pozitivně, protože pozná více oddělení a získá tak mnoho zkušeností. 8 studentů hodnotí praxi jako přínosnou a 7 studentů napsalo, že si procvičili odborné výkony. Pro 5 studentů byla praxe velmi stresující. 4 studenti vypověděli, že někde vykonávali odbornou práci a někde ne. 3 studenti vnímají praxi jako pohled do reality. Na 2 studenty praxe zapůsobila negativně a 1 student napsal, že pokud není student sám aktivní, nic se nenaučí.

5. Diskuze

Ošetrovatelství je svou povahou prakticky orientovaná profese. Mimo jiné i proto je praktická výuka nedílnou součástí přípravy na povolání všeobecné sestry. Během ní za dohled nad studenty odpovídá mentor. Podle slovníku cizích slov slovo mentor znamená poučovatel, karatel či mravokárce, také je synonymem pro moudrého rádce, přítele, učitele a důvěrnou osobu. Pohled studenta na mentora a jejich vzájemný vztah jsou velice důležité, protože ovlivňují nejen vztah studentů k jejich budoucímu povolání, ale také kvalitu praktické výuky.

Pro vypracování diplomové práce bylo zvoleno kvalitativní a kvantitativní výzkumné šetření. Hlavním cílem kvalitativního výzkumného šetření bylo zjistit rozdíl ve vztahu mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu a také zjistit faktory, které ovlivňují jejich vzájemný vztah. Úkolem kvantitativního šetření bylo porovnat vztahy studentů bakalářského a magisterského studijního programu k mentorům ošetrovatelství a zjistit faktory ovlivňující vztahy studentů bakalářského a magisterského studijního programu k mentorům ošetrovatelství.

Pro výzkumné šetření této diplomové práce byli vybráni studenti prezenční formy studia oboru Všeobecná sestra I., II., a III. ročníku bakalářského studijního programu a studenti I. a II. ročníku magisterského studijního programu Ošetrovatelství na ZSF JU a na FZS UPCE. Dotazování byli pouze studenti prezenční formy studia, protože ještě nejsou ovlivněni zkušenostmi ze zaměstnání. Výsledky dotazníkového šetření studentů z Českých Budějovic a Pardubic jsou v určitých otázkách pro lepší názornost popsány odděleně, protože se některé výsledky výrazně lišily a v souhrnné odpovědi by tato zajímavá zjištění zapadla.

Pro výzkumnou část práce byly dále realizovány rozhovory s mentorkami klinické praxe studentů z Nemocnice České Budějovice, a.s. a z Pardubické krajské nemocnice, a.s. Rozhovory byly vedeny s mentorkami, které úzce spolupracují s fakultami a během praxe studentů vedou jak studenty bakalářského, tak i studenty

magisterského studijního programu.

Vránová (44) uvádí, že mentoři společně se sestrami - učitelkami v příslušné odborné oblasti mají zodpovědnost za průběh klinické praxe studentů. Mentoři podléhají stejným kritériím stanoveným pro pedagogy z řad sester a regulační orgány mohou dokonce stanovit i doporučující normy pro výběr a přípravu mentorů. Mentor musí být především odborníkem ve své praktické oblasti a musí si neustále udržovat svoji klinickou způsobilost. Tabulka 2 znázorňuje, že nejvíce sester mentorek, 7 z 10, má délku sesterské praxe mezi 25 - 30 lety, což signalizuje dobrou odbornost. Stejný počet mentorek, 7, má vysokoškolské vzdělání (tabulka 1). 6 mentorek si klinickou způsobilost udržuje tím, že vykonávají funkci vrchní sestry a 4 mentorky pracují jako sestry staniční (tabulka 3). Dále by měli mentoři projít náležitou přípravou na svoji úlohu učitele, mentora a poskytovatele podpory studentům. Vzhledem k tomu, že FZS UPCE organizuje kurzy pro mentory, všech 5 mentorek z Pardubic tento kurz absolvovalo, 5 mentorek z Českých Budějovic mentorský kurz neabsolvovalo, prošly pouze informačním školením pro vedení studentů (tabulka 4).

Úloha mentora je v současnosti velice aktuální a vzbuzuje stále více zájmu jak u studentů, pedagogů, tak i samotných sester. Protože studenti připravující se na výkon povolání všeobecné sestry tráví až 50 % svého studijního času klinickou praxí, byly zjišťovány jejich vzájemné vztahy s mentory. K výzkumné otázce číslo jedna, **Jaký je rozdíl ve vztahu mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu?**, bylo formou rozhovorů s mentory zjištěno, že mentoři nevidí rozdíly ve vzájemném vztahu se studenty bakalářského a studenty magisterského studijního programu (tabulka 6). Všech 10 mentorů z Českých Budějovic a Pardubic shodně uvedlo, že rozdíl v jejich vztahu není. Většina studentů z Českých Budějovic i Pardubic také uvedla, že mají s mentory převážně výborné a dobré vztahy. Zajímavé je ovšem rozdělení respondentů uvádějících špatné a velmi špatné vztahy. Tuto variantu volili více studenti magisterského studijního programu a to jak v Českých Budějovicích, tak i v Pardubicích. U studentů bakalářského studijního programu v Českých Budějovicích tuto možnost nezvolil žádný student a ze studentů z Pardubic

se k této možnosti přiklonilo 6 % studentů. Respondentů z řad studentů magisterského programu, kteří odpovídali negativně bylo více: 7 % z Českých Budějovic a dokonce 17 % z Pardubic (graf 17, 18). Tyto výsledky vyvrací hypotézu číslo jedna, **H 1 Studenti magisterského studijního programu mají lepší vztah s mentorem než studenti bakalářského studijního programu.** Vztahy mezi studenty a mentory jsou výrazně ovlivněny i kvalitou vzájemné spolupráce. V rozhovorech všech 10 mentorů z Pardubic a Českých Budějovic uvádí, že se jim spolupracuje se všemi studenty obou studijních programů stejně dobře a spolupráci vidí jako bezproblémovou. Většina studentů z Českých Budějovic i Pardubic odpověděla, že se jim spolupracuje převážně výborně a dobře. Opět si lze povšimnout, že negativní odpověď ve smyslu převážně špatné a velmi špatné spolupráce volilo více studentů magisterského studijního programu jak v Českých Budějovicích, tak Pardubicích (graf 15,16). Stejně tak se u nich častěji vyskytlo, jak bylo již uvedeno výše, špatné a velmi špatné hodnocení vzájemných vztahů s mentory (graf 17,18). Vyšší procento záporných odpovědí se na rozdíl od studentů bakalářského programu objevuje u studentů programu magisterského a to jak v Českých Budějovicích, tak v Pardubicích. Z výsledků šetření lze tedy usuzovat, že špatné a velmi špatné vztahy s mentory má méně studentů bakalářského studijního programu a více studentů z magisterského programu (graf 17 a 18).

Odpovědi na druhou výzkumnou otázku, **Které faktory ovlivňují vztah mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu ?**, nalezneme v tabulce 7. Pouze jedna mentorka uvedla, že má dostatek času na studenta během jeho praktické výuky. Ke stejnému výsledku dospěla i Dusíková (9) při svém výzkumném šetření, kde je uveden nedostatek času při předávání vědomostí a dovedností jako nejčastější překážka, která nejvíce narušuje vazbu mezi mentorem a studentem. Nedostatek času věnovat se studentům souvisí s prioritní funkcí mentorky. Jak je dobře patrné z tabulky 3, šest mentorek pracuje jako staniční sestra a čtyři mentorky zastávají funkci vrchní sestry. Souhrnně lze říci, že hlavním faktorem ovlivňujícím vztah a spolupráci mentorů se studenty je množství času, které mentor studentům věnuje. Z rozhovorů vyplynulo, že kvůli množství povinností vyplývajících

z jejich pracovní náplně, mají mentoři nedostatek času na studenty.

Pomocí kvantitativního šetření byla ověřována také druhá hypotéza: **H 2 Nejčastějším faktorem ovlivňujícím vztah studentů k mentorovi je mentorovo věnování se studentům.** V grafu 19 a 20 jsou zaznamenány názory studentů z Českých Budějovic a Pardubic na to, kolik času jim mentoři věnují. Většina studentů bakalářského studijního programu z Českých Budějovic i Pardubic je s množstvím času, který jim mentoři věnují, spokojená. Naopak méně studentů magisterského studijního programu z obou měst s množstvím času spokojených není. Vztahy studentů s mentory se utvářejí také na základě toho, co studenti od mentorů očekávají a zda je toto očekávání studentů naplněné. Nejvíce naplněná očekávání od mentorů mají studenti bakalářského studijního programu z Českých Budějovic, kladně na tuto otázku odpovědělo 71 % studentů. Naopak nejméně naplněná očekávání mají studenti magisterského studijního programu v Pardubicích, kde zápornou odpověď uvedlo 58,4 % těchto studentů. Očekávání studentů od mentorů je znázorněno v grafech 51, 52, 53 a 54. To, že mentoři stoprocentně nenaplnují očekávání studentů, se s velkou pravděpodobností také negativně promítá do jejich pocitu uspokojení z práce mentora, jak dokládá tabulka 14. Individuální představa o mentorském povolání je naplněná jen u 5 mentorek z 10. Zbýlých 5 mentorek není v mentorském povolání spokojeno. Přitom, jak uvádí Babická (4), má být mentorství obohacující činností. Vede sestry k dalšímu vzdělávání, nutí je se zajímat o nové trendy v ošetrovatelství, pomáhá jim získávat pedagogické zkušenosti a tím přispívá i k jejich odbornému růstu. Je také pravdou, že vést studenty, zodpovídat za ně a něco je naučit může být velmi vyčerpávající a náročné. Pouze 6 mentorek z 10 si je jistých svým přínosem pro studenta, 3 mentorky odpověděly, že neví, netroufají si to posoudit a 1 mentorka dokonce odpověděla, že pro studenta přínosná není (tabulka 12). Zkusme spekulovat nad tím, proč mentorky odpověděly, že si netroufají svůj přínos soudit, resp. proč se jedna mentorka vůbec přínosná necítí. Vlastní práce sestry v nemocnici, ošetřování nemocných a zajištění provozu oddělení se stává stále náročnější a mnoho sester považuje vedení studentů za práci navíc, na kterou ani nemá čas. Možná proto se mentorka necítí být přínosem. Je také možné, že na sebe mentorky pouze kladou vysoké nároky, nebo jsou příliš

skromné a nedokážou si dostatečně vážít své práce. Avšak ani dle studentů není pomoc mentorů během praxe jednoznačná. Studenti bakalářského studijního programu jak v Českých Budějovicích, tak v Pardubicích jsou s pomocí mentorů více spokojeni než studenti magisterského studijního programu (graf 31, 32). U studentů magisterského programu v Pardubicích dokonce převažovala odpověď, že mentor nepomáhá (graf 32). Různé způsoby, kterými mentoři studentům během praxe pomáhají, jsou znázorněny dle jednotlivých studijních programů v grafech 33, 34, 35, 36. Důvody, proč podle názorů studentů mentoři nepomáhají, jsou popsány v grafech 37, 38, 39, 40.

Podle výzkumu Hudáčkové (13) se jako optimální jeví průběžné a závěrečné hodnocení přínosu praxe. Průběžné hodnocení je výhodné tím, že se případné problémy dají řešit a napravit ihned. Z rozhovorů s mentory bylo zjištěno, že na konci každého dne se studenty praxi hodnotí pouze 3 mentorky z 10 (tabulka 11). Pro hodnocení praxe je také důležité, aby mentorka věděla, co právě student od praxe na daném oddělení očekává. Jak ukazují grafy 43 a 44, většina studentů z Českých Budějovic i Pardubic na praktickou výuku s očekáváním a cílem přichází. Z rozhovorů ale vyplývá, že se o tato očekávání zajímají a diskutují o nich pouze 3 mentorky z 10 (tabulka 10). Lze předpokládat, že nízký počet mentorů hodnotících praxi denně souvisí s nedostatkem času na studenty (tabulka 7), který je spojen s plněním velkého množství povinností. I přes uváděný nedostatek času však všechny dotazované mentorky seznamují studenty na začátku praxe s oddělením (tabulka 8). Můžeme tedy vycházet z toho, že prvotní seznámení s oddělením je důležité nejenom pro studenty, ale za nezbytné je považují také mentoři.

Utváření vztahů mezi mentorem a studenty může často výrazně ovlivnit i první dojem, proto bylo předmětem výzkumného šetření také to, zda se mentoři svým studentům představují. Z rozhovorů vyplývá, že bohužel jen 2 mentorky, jedna z Českých Budějovic a jedna z Pardubic, se svým studentům jako mentorky představují. 6 mentorek se studentům vůbec nepředstavuje jako jejich mentor, ale když už se představují, tak jako staniční nebo vrchní sestry. 2 mentorky se studentům představují občas (tabulka 9). 34,6 % studentů bakalářského studijního programu z Českých

Budějovic uvádí, že se jim mentoři nepředstavují, z magisterské formy studia je to dokonce 58 % (graf 11). Studenti bakalářského i magisterského studijního programu v Pardubicích odpovídali ve srovnání se studenty z Českých Budějovic dokonce ještě negativněji. Zde uvedlo 52 % studentů bakalářského programu a 64 % magisterského programu, že se jim mentoři nepředstavují (graf 12). V rámci vzájemných vztahů byla dále zkoumána ochota studentů představit se mentorům, kteří se jim nepředstavili. Většina studentů, 71 % bakalářského programu z Českých Budějovic se také nepředstaví. Naproti tomu většina studentů magisterského studijního programu z Českých Budějovic, 61 %, se i přesto mentorovi sama představí (graf 13). V Pardubicích se 58 % studentů bakalářského a 57 % studentů magisterského studijního programu také nepředstaví (graf 14). Mnoho studentů z Pardubic k této otázce připsalo, že neví, komu by se měli představit, protože jméno svého mentora neznají. Studenti z Českých Budějovicích s identifikací mentora naopak problémy nemají. 84 % studentů bakalářského a 60 % studentů magisterského studijního programu uvedlo, že již první den svého mentora znají (graf 9). Problémy s identifikací mentora však mají studenti v Pardubicích. Pouze 49,6 % studentů bakalářského a jen 27 % studentů magisterského studijního programu ví první den praxe, kdo je jejich mentor (graf 10). Neznalost mentora byla i hlavním důvodem, proč studenti v Pardubicích uváděli, že jim mentoři nepomáhají se zvládnutím praktické výuky (graf 39, 40). Pro srovnání studenti magisterského studijního programu v Českých Budějovicích jako důvody, proč jim mentoři nepomáhají, nejčastěji uváděli fakt, že se jim mentoři nevěnují a nevěnují si jich (graf 38). U studentů bakalářského studijního programu v Českých Budějovicích byl nejčastěji uveden důvod, že studenti pracují více se sestrou než s mentorem (graf 37).

V současné době je ve vzdělávání kladen mnohem větší důraz na aktivitu studenta a tím se také mění jeho role, kdy se z pasivního příjemce informací stává aktivní partner v učebním procesu. Student by se měl čile zapojovat do studia, aktivně vyhledávat výkony a činnosti, které se v jednotlivých úsecích nemocnice může naučit, maximálně je využívat a zkoušet si vše, co přispívá k jeho odbornému růstu. Student musí neustále provádět sebereflexi, určovat si vlastní studijní potřeby a hodnotit svůj

pokrok. Na základě sebehodnocení by si měl student průběžně stanovovat cíle na další den, které vycházejí ze zjištěných nedostatků a slabých míst, které by potřeboval zdokonalit. Předmětem výzkumného šetření proto byl i osobní přístup každého studenta k praktické výuce. Zjišťovali jsme, do jaké míry jsou studenti aktivní, zda mají o praktickou výuku zájem a zdali se na ni připravují. Tyto faktory totiž výrazně ovlivňují kvalitu a úspěšnost praktické výuky. Na otázku, zda studenti chodí na praxi s cílem, očekáváním a s představou, co chtějí během praxe vidět a naučit se, 73 % studentů bakalářského a 87 % studentů magisterského studijního programu v Českých Budějovicích odpovědělo, že na praxi s cílem chodí (graf 43). S cílem přichází také většina studentů v Pardubicích, 84 % studentů bakalářského a 77 % studentů magisterského studijního programu (graf 44). Většina studentů se však překvapivě na praxi nepřipravuje. Za zmínku stojí i fakt, že studentů bakalářského studijního programu z Českých Budějovic, kteří se na praxi nepřipravují, je více, 73 %, než studentů magisterského programu, kterých je přibližně o 26 % méně (graf 45). Studentů z Pardubic, kteří se na praxi nepřipravují je přibližně stejně: 50,4 % studentů bakalářského a 54,2 % studentů magisterského studijního programu (graf 46). O aktivitě studentů také vypovídá jejich přístup k zajímavým výkonům na oddělení. 47 % studentů bakalářů a 51 % studentů magistrů z Českých Budějovic si některé výkony vyhledávají sami a některé si nechají nabídnout od mentora. Aktivně se o tyto výkony zajímá a vyhledává 35 % studentů bakalářů a 49 % studentů magistrů. 19 % studentů bakalářů pasivně očekává, že mu mentor tyto výkony nabídne. Určitý posun je patrný u studentů magisterského studijního programu, kde tuto možnost ne zvolil nikdo (graf 47). Studentů, kteří si zajímavé výkony aktivně sami zjišťují a vyhledávají je více v Pardubicích než v Českých Budějovicích (graf 47, 48). Většina studentů z Českých Budějovic i z Pardubic se s mentorem domlouvají a jdou se podívat i na výkony, které je zajímají a jsou vykonávány u jiného pacienta, než o kterého pečují. Menší část studentů jen pasivně čeká, až jim tuto možnost nabídne mentor. Je zarážející, že se našli i tací, kteří se bojí mentora o zprostředkování zajímavých výkonů požádat. Ze studentů bakalářského studijního programu v Českých Budějovicích takto odpověděli 3 % dotázaných a z magisterského programu 5 % studentů (graf 49). Z magisterského

studijního programu v Pardubicích takto neodpověděl žádný student, ale z bakalářského programu tuto možnost zvolilo 6 % studentů (graf 50).

Další část výzkumného šetření byla zaměřena na problematiku vhodného zázemí pro studenty a na to, jak jsou studenti v nemocnici přijímáni ošetrovatelským týmem. Všech 10 mentorek se jednoznačně shodlo na tom, že jsou studenti během své praxe začleněni do ošetrovatelského týmu na oddělení (tabulka 13). Také převážná většina studentů se cítí být pozitivně přijímána ošetrovatelským týmem. Takto odpovědělo 78 % studentů bakalářského a 80 % studentů magisterského programu v Českých Budějovicích (graf 23). V Pardubicích se cítí být kladně přijato 71,8 % studentů bakalářů a 69 % studentů magistrů (graf 24). Všechny mentorky uváděly, že v kolektivu na oddělení panují převážně přátelské vztahy a také většina studentů tuto odpověď potvrdila. 80 % studentů magisterského a 76 % studentů bakalářského programu z Českých Budějovic se setkává převážně s přátelskými vztahy (graf 21). Stejně odpovědělo i 72,7 % studentů bakalářského a 68,7% studentů magisterského programu v Pardubicích (graf 22). Z 10 mentorek se ani jedna nedomnívá, že by u nich na oddělení měli studenti špatné zázemí. 8 mentorek odpovědělo, že měly možnost vytvořit na oddělení vhodné zázemí a domnívají se, že se jim to podařilo. 2 mentorky si nejsou jisté, zda u nich na oddělení mají studenti vše, co by si přáli, ale odpověděly, že studenti mohou používat vše, co mají k dispozici ostatní sestry (tabulka 21). Hodnocení zázemí studenty je znázorněno v grafu 27. 58,4 % studentů bakalářů z Českých Budějovic je se zázemím v nemocnicích spokojeno. U studentů magisterského studia v Českých Budějovicích byla větší část studentů se zázemím nespokojená – 68 % a pouze 42 % studentů se domnívá, že zázemí v nemocnici je vhodné (graf 27). U studentů v Pardubicích, bakalářů i magistrů, je vždy zhruba polovina studentů se zázemím spokojena (graf 28). Úroveň zázemí pro studenty byla zkoumána, neboť lze předpokládat, že kvalita zázemí a prostředí ovlivňují sociální chování studentů, jejich motivaci k výkonu a spokojenost, ale také samotný průběh učení a očekávané výstupy. Vzhledem k tomu, že je zázemí ovlivňováno multifaktoriálně - ošetrovatelským personálem, mentory a pedagogy, druhem instituce, materiálními možnostmi, ale také samotnými studenty, je velice náročné kvalitní

a příznivé zázemí vytvořit. Domníváme se, že studenti více než nejmodernější materiální vybavení ocení vstřícnou atmosféru na pracovišti, upřímný zájem personálu a ochotu pomáhat jim v praxi se co nejvíce naučit. Podaná ruka ze strany mentorů a ostatního personálu výrazně podporuje spokojenost studenta jak se zázemím, tak s celkovou praktickou výukou.

Na závěr dotazníkového šetření studenti magisterského studia hodnotili rozdíl mezi bakalářskou a magisterskou praxí. 67 % studentů z Českých Budějovic uvedlo, že vidí rozdíl mezi bakalářskou a magisterskou praxí (graf 57). Nejčastěji uváděným rozdílem je pocit, že jsou studenti během magisterské praxe součástí ošetrovatelského týmu. Dále studenti vnímají, že na ně sestry kladou vyšší požadavky, jsou vstřícnější a přistupují k nim s vyšším respektem a uznáním. Studenti mohou pracovat více samostatně, personál jim důvěřuje a nedělají neodborné práce. Dále si českobudějovičtí studenti připadají jako rovnocenní partneři sester, váží si praxe na odborných odděleních, jednotkách intenzivní péče a také toho, že praxi mají zaměřenou i na ošetrovatelský management. Studentů je na oddělení méně a mají pocit, že na ně mají mentoři více času (graf 58). Studentů z Pardubic, kteří vnímají rozdíly mezi bakalářskou a magisterskou praxí, je podstatně méně, pouze 27 % (graf 59). Rozdíl mezi bakalářskou a magisterskou praxí vidí hlavně v tom, že na ně mají sestry vyšší nároky, protože předpokládají hlubší znalosti. Druhý rozdíl spatřují v horším přístupu ošetrovatelského personálu k nim (graf 60).

Z výsledků práce je zřejmé, že některé oblasti praktické výuky dosahují velmi dobré úrovně (přátelské vztahy na oddělení, pozitivní přijímání studentů ošetrovatelským týmem, osobní cíle studentů). Na druhou stranu však zbývá řada problematických oblastí, ve kterých je žádoucí dosáhnout vyšší kvality (např. nedostatek času mentorů, vážnoucí spolupráce a vztahy mentorů se studenty, nenaplněná očekávání studentů). Fungující vztahy a spolupráce studentů s mentory jsou stejně důležité jak pro studenty, tak i pro mentory. Kvalita praktické výuky a vztahy na oddělení během praxe ovlivňují nejen rozhodování studentů, zda budou v budoucnu náročné povolání sestry vykonávat, ale také ovlivňují způsob a kvalitu výkonu povolání.

6. Závěr

Odborná praxe a klinické zkušenosti jsou pro studenty ošetrovatelství velmi důležitou etapou jejich profesní přípravy. Klinické prostředí by mělo studentům poskytnout příležitost k tomu, aby se co nejvíce naučili a přínos praktické výuky tak byl pro studenty co nejvyšší. Studenti nemají být pouze pasivními příjemci informací, důraz je kladen na jejich aktivitu. Na pracovištích odborné praxe studenty doprovází a podporu jim poskytuje mentor. Vzájemné vztahy mezi mentorem a studenty výrazně ovlivňují motivaci a proces učení. Proto jsme v kvalitativní části výzkumného šetření této práce zjišťovali rozdíl ve vztahu mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu. Dalším záměrem bylo zjistit faktory ovlivňující vztah mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu. Cílem kvantitativní části výzkumného šetření bylo porovnat vztah studentů bakalářského a magisterského studijního programu k mentorům ošetrovatelství. A posledním úkolem práce bylo zjistit faktory ovlivňující vztah studentů bakalářského a magisterského studijního programu k mentorům ošetrovatelství. Zadané cíle práce byly splněny. První hypotéza byla na základě vyhodnocení výsledků vyvrácena a druhá hypotéza byla potvrzena. Na výzkumné otázky jsme našli odpovědi prostřednictvím rozhovorů s mentory.

Pomocí kvalitativního výzkumného šetření bylo zjištěno, že mentoři nevidí rozdíly ve vzájemném vztahu se studenty bakalářského a magisterského studijního programu. Byla vyvrácená hypotéza, že studenti magisterského studijního programu mají s mentory lepší vztahy než studenti bakalářského studijního programu. Z rozhovorů s mentory dále vyplynulo, že rozhodujícím faktorem ovlivňujícím vztah mentora v ošetrovatelství ke studentům magisterského a bakalářského studijního programu je nedostatek času na studenty. Dále byla pomocí dotazníkového šetření potvrzena hypotéza, že nejčastějším faktorem ovlivňujícím vztah studentů k mentorovi je mentorovo věnování se studentům.

Z výsledků práce je zřejmé, že některé oblasti praktické výuky dosahují velmi

dobré úrovně (přátelské vztahy na oddělení, pozitivní přijímání studentů ošetrovatelským týmem, osobní cíle studentů). Na druhou stranu však zbývá řada problematických oblastí, ve kterých je žádoucí dosáhnout vyšší kvality (např. nedostatek času mentorů, spolupráce a vztahy mentorů se studenty, nenaplněná očekávání studentů). Ke zkvalitnění praktické výuky studentů doporučuji posílit funkci školní sestry. To znamená zvýšit jejich počet a upravit jim pracovní náplň tak, aby měly na studenty dostatek času. Za velmi důležité považuji také další vzdělávání mentorek zaměřené na získávání kompetencí z oblasti psychologie, pedagogiky, didaktiky a vedení lidí. Všechny zúčastněné strany (mentori, pedagogové z fakulty, studenti) by se měly neustále pokoušet zlepšovat vzájemnou komunikaci. Dále by bylo vhodné, aby si mentorky, supervize, sestry ale i pacienti uvědomovali, že studenti – začátečníci jsou nejistí a zranitelní při získávání prvních zkušeností v prostředí běžného zdravotnického zařízení. Proto je nezbytné poskytovat studentům okamžitou zpětnou vazbu a zaměřit se na průběžné hodnocení jejich praxe. I samotní mentori totiž přiznávají, že praxi se studenty denně nehodnotí. Přitom dle výzkumu Hudáčkové (13) je průběžné hodnocení důležité, protože se při něm dají ihned napravit nedostatky. Přes aplikaci nejmodernějších výukových metod však nejvíce záleží na individuálním zájmu a přístupu každého studenta k praktické výuce. S případnou kritikou a zlepšováním by měl každý začít nejprve sám u sebe. Důležitá je vnitřní motivace studentů, jejich aktivita a zájem o problematiku. Student by měl provádět sebereflexi, stanovovat si osobní cíl a mít zájem, snažit se co nejvíce se během praxe naučit. Student by neměl zapomínat na logbook. Pokud si v něm zaznamenává své postřehy, poznatky a zkušenosti z toho, co sám na oddělení prožil, viděl a vyzkoušel si, získává tak cenný studijní materiál, který mu pomůže nejen zvládat a zkvalitňovat praktickou výuku, ale také dosahovat vyšší úrovně svého osobního a odborného růstu.

7. Seznam literatury a použitých zdrojů

1. ALTMANOVÁ, M. Faktory ovlivňující spokojenost studentů oboru Všeobecná sestra během praktické výuky. 2008. 77s. Bakalářská práce na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích, na katedře Ošetřovatelství. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Andrea Hudáčková.
2. ARCHALOUSOVÁ, A. Harmonizace regulované profese porodní asistentka se zeměmi EU – závěry Evaluační mise Evropské komise. In *Nové trendy v ošetřovatelství*. České Budějovice: ZSF JCU, 2002. 177s. ISBN 80-7040-578 3
3. Autor neveden. *Mentoring jako nástroj osobního rozvoje*. [online] Rok neveden [cit. 2009. 9. 10.] Dostupné z WWW: <http://www.cpkp.cz/mentoring>.
4. BABICKÁ, R. Mentorství jako obohacení sesterské práce. In *Diagnóza v ošetřovatelství*. Praha: 2006, roč. 2, č. 1, s. 9. ISSN 1801-1349.
5. BÁRTLOVÁ, S. a kol. *Role sestry specialistky*. 1.vyd. Brno: NCONZO Brno, 2008. 102 s. ISBN 978-80-7013-484-9.
6. BASTL, P., ŠVEC, V. *Zdravotník lektorem*. 1. vyd. Brno: IDVPZ, 1997. 122 s. ISBN 80-7013-251-5.
7. BELL, C.R. *Managers as mentors: Building partnerships for learning*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers Inc, 2002.
8. DUMAS, L. Improving the Ability to learn from Experience in Clinical Settings. In *Successful Supervision in Health Care Practice*. Blackwell Science Ltd Oxford, 2000. str. 84-93. ISBN 0-632-05159-0.
9. DUSÍKOVÁ, H. Role sestry školitelky v nemocnicích. 2009. 87s. Bakalářská práce na Lékařské fakultě, Masarykově univerzitě v Brně, na katedře Ošetřovatelství. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Petra Juřeníková Ph.D.
10. ELLIS, J. R., HARTLEY C. L. *Managing and Coordinating Nursing Care* Vyd.4. Lippincott Williams & Wilkins, 2005. 479s. ISBN 0-7817-4106-8.

11. ERBENOVÁ, V. Mentorství v ošetrovatelské praxi. In: *Trendy v ošetrovatelství IV*. Ostrava: ZSF OU v Ostravě, 2006. 273s. ISBN 80 7368 182-X.
12. GRINDEL, C.,G. Mentorship: A key to retention and recruitmnet. *Medsurg Nursing*, 2004. [Cit. 8. 11. 2009] Dostupné z WWW:
http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FSS/is_1_13/ai_n17206615/pg_2/?tag=content;coll.
13. HAMILTON, M.S. Mentorhood, a key to nursing leadership. *Nursing leadership*, 1981, 4 (1), 4-13.
14. HAWKINS, P., SHOHET, R. *Supervize v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2004. 202s. ISBN 80-7178-715-9.
15. HUDÁČKOVÁ, A. Student ošetrovatelství na praxi-co od nás potřebuje? In *Nové trendy v ošetrovatelství VI*. České Budějovice: ZSF JCU, 2007. 445 s. ISBN 978-80-7040-992-3.
16. CHAN, D.S.K. Přeložili J. Mareš a D. Stejskalová. Vztahy mezi vnímáním učení studentů na klinických pracovištích a jejich vnímáním učebního prostředí na školicím pracovišti. In *Ošetrovatelství. Teorie a praxe moderního ošetrovatelství*. Hradec Králové: LF UK, 2004. sv. 6, č. 3-4, s. 91-97. ISSN 1212-723X.
17. CHYBOVÁ, M. Lidský vztah jako podstatná součást sesterského povolání. In *Nové trendy v ošetrovatelství*. České Budějovice: ZSF JCU, 2002. 177s. ISBN 80 -7040-578-3.
18. Jak získat osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu. Brno: NCO NZO a MZ ČR, 2007. [cit. 15.10.2009]. Dostupné na WWW:
<http://www.mzcr.cz/Odbornik/Pages/100-jak-ziskat-osvedceni-k-vykonu-zdravotnickeho-povolani-bez-odborneho-dohledu.html>.
19. KRÁTKÁ, A. Výukové metody využitelné v ošetrovatelských předmětech. In *Trendy v ošetrovatelství IV*. Ostrava: ZSF, 2006. 273s. ISBN 80 7368 182-X

20. KRIŠTOFOVÁ, E. Úloha mentora z pohledu študenta. *In Nové trendy v ošetrovatelství V.* České Budějovice: ZSF JCU, 2006. 465 s. ISBN:80 7040 884-7.
21. KYASOVÁ, M. Syntéza teorie a praxe ve vysokoškolském vzdělávání sester. *In Nové trendy v ošetrovatelství III.* České Budějovice: ZSF JCU, 2004. ISBN: 80 7040-705-0.
22. LENGYELOVÁ, A. a kol. Interakcia mentor – študent. *In Trendy v ošetrovatelství IV.* Ostrava: ZSF, 2006. 273s. ISBN 80 7368 182-X.
23. MAGERČIAKOVÁ, M., KUDUČÁKOVÁ, H. Mentori a odborná prax študentov Fakulty zdravotníctva Katolickej univerzity v Rožomberku. *In Trendy v ošetrovatelství IV.* Ostrava: ZSF, 2006. 273s. ISBN 80 7368 182-X.
24. MARVIN, P. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině.* 2.vyd. Praha: Portál, 2005. 416 s. ISBN 80-7367-054-2.
25. MZ ČR. *Strategické dokumenty pro všeobecné sestry a porodní asistentky II.* Praha: MZ ČR, 2002. 271 s. ISBN 80- 85047-21-7.
26. NEDECZ – MATRA PROJEKT. Sborník konferenčních příspěvků a workshopů z konference. České Budějovice: NEDECZ, 2007. ISBN 978-80-7040-974-9.
27. NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi.* Praha: Grada, 2005. 170s. ISBN 80-247-0738-1.
28. NĚMCOVÁ, B., OTÁSKOVÁ, J. Specializační vzdělávání ARIP v České republice. *In Nové trendy v ošetrovatelství.* České Budějovice: ZSF JCU, 2002. 177s. ISBN:80-7040-578-3.
29. PATALIAH, B., A. Mentorship in Nursing. *Nursing Journal of India.*[cit.8.11.2009] Dostupné z WWW:
http://findarticles.com/p/articles/mi_qa4036/is_200206/ai_n9120380/?tag=content;coll1.
30. POKORNÁ, A., BEHARKOVÁ, N. Zájem o sestry s vysokoškolským vzděláním v praxi – uměle vytvořený problém či skutečná potřeba. *In Trendy*

- v ošetrovatelství IV. Ostrava: ZSF v Ostravě, 2006. 273s. ISBN 80 7368 182-X.
31. Registrace sester – přehled problematiky. [cit. 11.10.2009]. Dostupné z WWW: http://www.clk.cz/poradna/Registrace/registrace_sester.html.
 32. ROZSYPALOVÁ, M., a kol. *Psychologie a pedagogika I*. Praha: Informatorium, 2003. 186s. ISBN:80-7333-014-8.
 33. ŘÁDA, J. *Výjimečné děti*. Praha: Septima, 2003. 80s. ISBN 80-8580-13-2
 34. SRŠŇOVÁ, R., TOTHOVÁ, V. Mentor v ošetrovatelském týmu. *In Nové trendy v ošetrovatelství V*. České Budějovice: ZSF JCU, 2006. 465s. ISBN:80 7040 884-7
 35. STONE, F. M. *Coaching, Counseling & Mentoring*. American Management Association, New York: 1999
 36. STUART, C. *Assessment, Supervision and Support in Clinical Practice*. London: Churchill Livingstone, 2003. 313s. ISBN 0 443 07065 2
 37. ŠKVRNÁKOVÁ, J., HLAVÁČKOVÁ, E. Studentská vědecká konference jako významný prvek bakalářského studia ošetrovatelství. *In Nové trendy v ošetrovatelství V*. Olomouc: Ústav zdravotnických studií Univerzity Palackého, 2006. 465 s. ISBN 80-7040-884-7
 38. TAYLOR, B.J. *Reflective Practice. A Guide for Nurses and Midwives*. 2.vyd. Open University, Press 2006. 221s. ISBN 10: 0335 21742 7
 39. TREŠLOVÁ, M. Vedení klinické praxe – interaktivní proces. *In Všeobecná sestra pro absolventy vyšších odborných škol*. České Budějovice: ZSF JCU, 2008. 310s.
 40. VACHKOVÁ, E., a kol. *Vzdělávací kurz pro mentory při LF UK v Hradci Králové*. [online] 2009 [cit.2009-12-09.] Dostupné z WWW.<http://209.85.129.132/search?q=cache:twnY2rfVm4EJ:www.lfhk.cuni.cz/soclekapps/osetr/asp/browse/browse.asp%3Fa%3D2%26d%3D548+kurz+mentorstv%C3%AD+v+o%C5%A1et%C5%99ovatelstv%C3%AD&cd=4&hl=cs&ct>

=clnk&gl=cz

41. VAŇKOVÁ, M. *Informace pro zájemce certifikovaného, vzdělávacího kurzu Mantor/ka klinické praxe v ošetrovatelství*. [cit. 2009-12-09] Dostupné z www.lf3.cuni.cz/miranda2/export/sites/www.lf3.cuni.cz/cs/pracoviste/oseťrovatelství/Mentorskx_kurs/Mentorsky_kurs_informace_II..pdf
42. VLASÁKOVÁ, D. Dopad pozměněné legislativy do ošetrovatelské praxe. *In Diagnostika v ošetrovatelství*. Praha: 2007. roč. 3. č.9. s 349-351. ISSN 1801 1349
43. VOLNÝ, H., BARTLOVÁ, S. Pohled studentů na lékaře v rámci ošetrovatelské praxe. *In Kontakt*. Vyd. České Budějovice: ZSF JCU, 2009. str. 38. ISSN 1212 4117
44. VIDOVIČ, S. Registrace sester – potřeba nebo nutné zlo? *In Sestra*. Praha: 2006, roč. 16, č. 3, s. 10. ISSN 1210-0404.
45. VRÁNOVÁ, V. Mentor klinické praxe. *In Diagnostika v ošetrovatelství*. Olomouc: Ústav teorie a praxe ošetrovatelství LF UP, 2006. ISSN 1801-1349
46. VRÁNOVÁ, V. *Mentor klinické praxe v ošetrovatelství a porodní asistenci*. [online]. 2006 [cit. 2009-12-21]. Dostupné na WWW:<<http://www.jfmed.uniba.sk>>.
47. VRUBLOVÁ, Y. POLÁŠKOVÁ, E. Úloha mentora v praktické výuce na gynekologickém oddělení. *In Trendy v ošetrovatelství IV*. Ostrava: ZSF v Ostravě, 2006. 273s. ISBN 80 7368 182-X
48. VRUBLOVÁ, Y. Mentor student-pravidla a doporučení pro klinickou praxi. *In Nové trendy v ošetrovatelství V*. České Budějovice: ZSF JCU, 2006. 465 s. ISBN 80-7040-884-7
49. VRUBLOVÁ, Y. *Mentor klinické praxe ošetrovatelství a porodní asistence*. [online]. 2010 [cit. 2010-3-21]. Dostupné z [www: http://fzs.osu.cz/uom/index.php?kategorie=600&id=2112](http://fzs.osu.cz/uom/index.php?kategorie=600&id=2112)

50. Vyhláška č. 39/2005 Sb., kterou se stanoví minimální požadavky na studijní programy k získávání odborné způsobilosti k výkonu nelékařského zdravotnického povolání. [cit. 2009-7-10]. Dostupné na WWW: <http://www.nconzo.cz/download/sbirky/2005/sb008-05.pdf>.
51. WHITMORE, J. *Coaching for performance*. 3.vyd. London: Nicholas Brealey Publishing, 2002. 179s. ISBN-10: 1-85788-303-9
52. ZACHAROVÁ, E. Význam sociální komunikace ve vzdělávání zdravotnických pracovníků. *In Trendy v ošetrovatelství IV*. Ostrava: ZSF v Ostravě, 2006. 273s. ISBN 80 7368 182-X
53. Zákon č. 111/1998 Sb., zákon o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). [cit. 2009-12-10]. Dostupné na WWW: <http://www.nconzo.cz/download/sbirky/1998/sb039-98.pdf>.
54. Zákon č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povolání). [cit. 2010-2-10]. Dostupné na WWW: <http://www.nconzo.cz/download/sbirky/2004/sb030-04.pdf>.
55. Zákon č. 189/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů a další související zákony. [cit. 2010-02-27]. Dostupné na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2008/sb059-08.pdf>

8. Klíčová slova

Mentor

Ošetřovatelství

Praktická výuka

Student

Všeobecná sestra

9. Přílohy

Příloha 1 - Dotazník pro studenty oboru Všeobecná sestra

Příloha 2 - návratnost dotazníku od studentů dle jednotlivých ročníků

Příloha 3 - Okruhy a otázky pro rozhovor s mentory

Příloha 4 - Tabulka A Faktory ovlivňující spokojenost studentů oboru Všeobecná sestra během praktické výuky

Příloha 5 - Tabulka B Procentuální míra vybavení informace v čase v závislosti na způsobu podání

Příloha 6 - Obrázek 1 Proces učení

Příloha 7 - Obrázek 2 Maslowova hierarchie potřeb

Příloha 1 - Dotazník pro studenty oboru Všeobecná sestra

Milí studenti,

jmenuji se Marie Altmanová a jsem studentkou 2. ročníku navazujícího magisterského studijního programu v ošetrovatelství na Zdravotně sociální fakultě. Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila „Rozdíl ve vztahu mentora v ošetrovatelství ke studentům bakalářského a magisterského studijního programu“. Vaše názory jsou pro mě velmi důležité, proto se na Vás obracím s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a bude sloužit pouze pro účely této diplomové práce. Zaškrtněte prosím tu odpověď, která je Vám nejbližší a vyplňte volné řádky. Předem děkuji za spolupráci.

1) Pohlaví:

- muž
- žena

2) Studuji:

- a) bakalářský studijní program I. ročník
 II. ročník
 III. ročník
- b) magisterský studijní program I. ročník
 II. ročník

3) Předchozí vzdělání:

- ze zdravotnického oboru
- z jiného (nezdravotnického) oboru

4) Víte už první den praxe na oddělení kdo je Váš mentor ?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

5) Představují se Vám mentoři při prvním příchodu na oddělení ?

- ano
- většinou ano
- většinou ne
- ne

Pokud ano, pokračujte prosím otázkou číslo 7.

6) Jestliže se vám mentor nepředstaví, představíte se mentorovi Vy?

- ano
- ne

- 7) Jak hodnotíte **spolupráci** s mentory během praktické výuky?
- převážně se mi spolupracuje výborně
 - převážně se mi spolupracuje dobře
 - převážně se mi spolupracuje špatně
 - převážně se mi spolupracuje velmi špatně
 - nelze paušalizovat, vždy záleží na oddělení a na konkrétním mentorovi
- 8) Jaké jsou Vaše **vztahy** s mentory?
- převážně výborné
 - převážně dobré
 - převážně špatné
 - převážně velmi špatné
 - vždy záleží na konkrétním mentorovi
- 9) Věnují Vám mentoři tolik času, kolik potřebujete?
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 10) Setkáváte se s přátelskými vztahy v kolektivu na oddělení?
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 11) Přijímá Vás ošetrovatelský tým na oddělení pozitivně?
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 12) Stanovujete si s mentory pravidla vzájemné spolupráce (činnosti na oddělení atd.)?
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne
- 13) Máte na oddělení podle Vás vhodné zázemí?
- ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - ne

14) Jaké zázemí na oddělení by pro Vás bylo ideální?

(můžete zvolit více možností)

- šatna
- místnost na svačení
- toaletu
- mít po ruce láhev z vodou
- mít klíč od přepážek na uzavřených odděleních
- možnost svačit na denní místnosti sester
- jiné (uveďte).....

15) Pomáhají Vám mentoři k lepšímu zvládnutí praktické výuky?

- ano
- ne

Vaši	odpověď	prosím	zdůvodněte
.....			
.....			
.....			
.....			

16) Naplňují mentoři vaše očekávání?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

Pokud ne, spíše ne, co by se mělo změnit?

.....

.....

.....

.....

.....

17) Chodíte na praxi s nějakým očekáváním, cílem?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

18) Připravujete se na praxi?

- ano
- spíše ano
- spíše ne
- ne

19) Prováděné, zajímavé výkony na oddělení:

- si sám aktivně zjišťuji, vyhledávám
- očekávám, že je mentor nabídne, že se mohu jít podívat
- některé si vyhledám, některé mentor nabídne

20) Pokud zjistíte, že se na oddělení bude provádět nějaký zajímavý výkon, ale ne u vašeho pacienta:

- domluvíte se s mentorem a jdete se na výkon podívat
- čekáte, že Vám mentor nabídne možnost jít se na výkon podívat
- bojíte se mentorovi říct, že se chcete jít na výkon podívat

21) Co od mentora očekáváte?

.....
.....
.....

22) Jaké vlastnosti by měl mít kvalitní mentor? (připište do okénka číslo od 1(nejdůležitější) do 11(nejméně důležité))

- odbornost
- férové hodnocení
- umění motivovat
- vstřícné chování
- smysl pro humor
- znát práva a povinnosti studentů
- trpělivost
- umění poprosit a poděkovat
- vystupování
- morální kvality
- jiné (uveď)

Pouze pro studenty magisterského studia:

23) Pociťujete v magisterské praxi rozdíl v přístupu sester oproti bakalářské praxi?

- ano
- ne

Pokud ano, uveďte rozdíly

.....
.....
.....
.....

24) Jak hodnotíte zpětně přínos praxe?

.....
.....
.....

Příloha 2 - návratnost dotazníku od studentů dle jednotlivých ročníků

ČESKÉ BUDĚJOVICE				PARDUBICE			
Studenti bakalářského programu				Studenti bakalářského programu			
	Celkem studentů:	Získaných dotazníků:	%		Celkem studentů:	Získaných dotazníků:	%
1 VS PS	56	44	79 %	1 VS PS	84	30	36 %
2 VS PS	53	29	55%	2 VS PS	53	46	87%
3 VS PS	65	28	43 %	3 VS PS	46	41	89%
Celkem:	174	101	58 %		183	117	64 %
Studenti magisterského programu				Studenti magisterského programu			
	Celkem studentů:	Získaných dotazníků:	%		Celkem studentů:	Získaných dotazníků:	%
1 VS PS	29	29	100 %	1 VS PS	50	25	50 %
2 VS PS	26	26	100 %	2 VS PS	56	23	41 %
Celkem:	55	55	100 %		106	48	45 %

(zdroj vlastní)

Příloha 3 - Okruhy a otázky pro rozhovor s mentory

Okruhy:	Otázky:
Vzdělání a kvalifikace mentora	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vaše vzdělání? 2. Délka vaší sesterské praxe? 3. V jaké pozici pracujete? 4. Délka mentorské činnosti? 5. Absolvoval(-a) jste kurz pro mentory nebo jinou formu vzdělávání pro pedagogické pracovníky? 6. Mělo vzdělávání vliv na Váš přístup ke studentům?
Počet vedených studentů	<ol style="list-style-type: none"> 7. S kolika studenty během jejich praxe pracujete? 8. Je ten počet optimální? 9. Jaký počet by pro Vás byl optimální?
Rozdíly mezi studenty bakalářského a magisterského studijního programu	<ol style="list-style-type: none"> 10. Přístupujete odlišně k praxi studentů bakalářského nebo magisterského studijního programu? 11. Je rozdíl v zapojení se do práce u těchto studentů? 12. Je rozdíl ve vztazích mezi Vámi a těmito studenty? 13. Jak hodnotíte vzájemnou spolupráci? 14. Je rozdíl v připravenosti u studentů bakalářského a magisterského oboru na praktickou výuku? 15. Je rozdíl v motivaci u studentů bakalářského a magisterského studijního programu? 16. V čem vidíte rozdíly při práci se studenty bc. a mgr. studijního programu?
Spolupráce mentora se studentem	<ol style="list-style-type: none"> 17. Máte pocit, že máte na studenta dostatek času? 18. Seznamujete studenta při prvním příchodu na vaše oddělení s organizací oddělení? 19. Představujete se studentovi jako jeho mentor? 20. Diskutujete se studentem na začátku praxe o jeho očekáváních od praktické výuky? 21. Provádíte na konci každého dne hodnocení praxe se studentem? 22. Myslíte si, že jste přínosem pro studenta během jeho praxe? 23. Myslíte si, že jsou studenti během praxe začleněni do týmu na vašem oddělení? 24. Máte optimální personální zajištění chodu oddělení? 25. Panují v kolektivu na vašem oddělení přátelské mezilidské vztahy a otevřená, nekonfliktní komunikace? 26. Co potřebujete k tomu, abyste práci se studenty zvládl/a?

	27. Co byste změnil/a?
Mentorství	28. Jaký by měl být mentor podle vašeho názoru? 29. Je naplněná Vaše individuální představa o tomto povolání?
Přínos praxe pro studenty i pro oddělení	30. Myslíte si, že je praxe studentů pro Vaše oddělení přínosem? 31. Je rozdíl v přínosu pro oddělení, když je to student bakalářského a nebo magisterského studijního programu? 32. Myslíte si, že je praxe na vašem oddělení pro studenty přínosem? 33. Je rozdíl v přínosu praxe na Vašem oddělení pro studenta bakalářského a nebo magisterského studijního programu?
Zázemí pro studenty	34. Vytvořily jste na vašem oddělení vhodné zázemí pro studenty? 35. Co si představujete pod vhodným zázemím pro studenty? 36. Máte na Vašem oddělení možnost vytvořit studentům takové zázemí?

Příloha 4 tabulka A - Faktory ovlivňující spokojenost studentů oboru
Všeobecná sestra během praktické výuky

Studenti II. ročníku	Studenti III. ročníku
Nejdůležitější faktor spokojenosti jsou vztahy se sestrami (46 %)	Nejdůležitější faktor spokojenosti jsou vztahy se sestrami (56 %)
Potřeba být přijat do kolektivu (46 %)	Potřeba být přijat do kolektivu (58 %)
Cítí se nezačleněn do týmu (54 %)	Cítí se nezačleněn do týmu (78 %)
Nebývá seznámen s mentorem (52 %)	Nebývá seznámen s mentorem (94 %)
Nebývá seznámen s organizací práce na oddělení (62 %)	Nebývá seznámen s organizací práce na oddělení (68 % studentů)
Mentor na něj nemá čas (62 %)	Mentor na něj nemá čas (100 %)
Praxe splnila jejich očekávání (50 %) (mají dostatek odborných výkonů)	Praxe nesplnila jejich očekávání (86 %) (potřebují slušnější chování sester)
78 % je nabízená možnost podívat se na specifické výkony	74 % studentů je nabízená možnost podívat se na specifické výkony
36 % studentů se cítí jako sluha, 30 % jako partner	56 % studentů se cítí jako sluha, 20 % jako zdržující
64 % studentů je spokojenější během individuální praxe	86 % studentů je spokojenější při individuální praxi
Výborná spolupráce s oš. týmem (10 %), dobrá (72 %), špatná (18 %)	Výborná spolupráce s oš. týmem (0 %), dobrá (72 %), špatná (28 %)

(ALTMANOVÁ, M. Faktory ovlivňující spokojenost studentů oboru Všeobecná sestra během praktické výuky. 2008. 77s. Bakalářská práce na Zdravotně sociální fakultě v Českých Budějovicích, na katedře Ošetřovatelství. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Andrea Hudáčková.)

Příloha 5 tabulka B -Procentuální míra vybavení informace v čase
v závislosti na způsobu podání

Zpětné vybavení v mysli	Slyšené	Slyšené a viděné	Slyšené, viděné a vyzkoušené
Po 3 týdnech	70 %	72 %	85 %
Po 3 měsících	10 %	32 %	65 %

(WHITMORE, J. *Coaching for performance*. 3.vyd. London: Nicholas Brealey
Publishing, 2002. 179s. ISBN-10: 1-85788-303-9)

Příloha 6 - Proces učení

John Whitmore rozeznává čtyři stádia učení

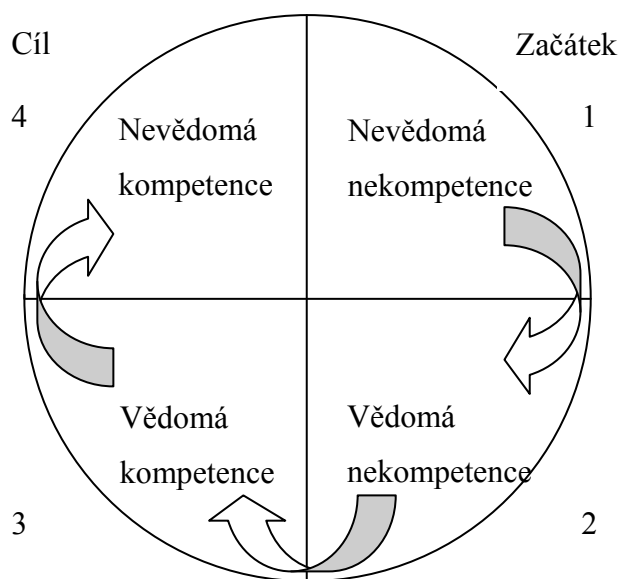
Nevědomá nekompetence – nízký výkon, žádná diferenciacie nebo porozumění.

Vědomá nekompetence – nízký výkon, uvědomování si nedostatků a slabých stránek.

Vědomá kompetence – zlepšení výkonu, vědomé zvládnutí úkolu.

Nevědomá kompetence – nejvyšší výkon, přirozená, integrovaná a zautomatizovaná kompetence.

Obrázek 1 – Proces učení

V druhé a třetí fázi stádia učení je pomoc mentora nejdůležitější.

Nemusíme u všech věcí znát, jak fungují, abychom je byli schopni udělat. Naučili jsme se chodit, běhat, jezdit na kole, házet a chytat míč bez jakýchkoliv instrukcí.

(WHITMORE, J. *Coaching for performance*. 3.vyd. London: Nicholas Brealey Publishing, 2002. 179s. ISBN-10: 1-85788-303-9)

Příloha 7 Obrázek 2 - Maslowova hierarchie potřeb

(WHITMORE, J. *Coaching for performance*. 3.vyd. London: Nicholas Brealey Publishing, 2002. 179s. ISBN-10: 1-85788-303-9)